

Q. 3. Augu.

Usura

Feneraueris hominē. i. si mu- tuo dederis pecuniā tuā. a quo plusq̄ expectes. nō pecuniā so- lam sed aliqd̄ plusq̄ dedisti. si- ue illud triticū sit siue vinū siue oleū siue q̄libet aliud. si plusq̄ dedisti expectes accipere. fenerator es. et in hoc improba- dus nō laudandus. Item hieronymus sup ezechielem libro. 6.

Quicqd̄ supra datū exigis usura est. Putant quidā usuras tantū esse in pecunia. qd̄ puidens diuina scriptura oīs rei aufert sup abundantias. vt plus non recipias q̄ dedisti. Itē alij p pecu- nia fenerata solēt munuscula diuersi ge- neris accipere et nō intelligunt scripturā usurā appellare et sup abundantia q̄qd̄ illud est si ab eo qd̄ dederit plus re acce- perint. Itē ambrosius de naburthe.

Quicquid sorti accedit usura est. Pleriq̄ refugientis p̄cepta legis. tū dederint pecuniā negociatoribus nō in pecunia usuras exigunt: sed de merci- bus eorū tanq̄ usurarū emolumenta perci- piunt. ideo audiant quid lex dicat. neq̄ inq̄t usurā escarū accipies neq̄ omni- um rerum. Item esca usura est. et vestis usura est. Et quodcumq̄ accedit sorti usura est. et quod velis nomen ei impo- nas usura est. Item si q̄s instaurādum p̄uuiū putet ad negociatorem mittere vt absinthiaci cupellam deferat sibi gratis. ad cauponē dirigit vt picenū vinū. aut tyriacū req̄rat ad lanium vt illam sibi p- curet ad alium vt sibi poma adornet.

Quādo amplius q̄ debet exigitur usura accipitur.

Usura est vbi amplius requiritur q̄ qd̄ datur. verbi grā. si solidos decē dede- ris. et amplius quesieris vel si dederis frumenti modium vnū et super aliquid exegeris.

Q. 4. Usura

Clerici a q̄stu ab- stineant

Questibus negotiationis cle- rici abstineant.

Qui volunt esse in clero a studio ne- gociationis abstineant. Ca. canonū.

Alienetur a clero usuras aut super

abundantiam erigens.

Si quis oblitus fuerit timorē dñi et sanctarū scripturarū que dicunt. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsuram. et post hanc cognitionē magni concilij fenera- uerit vel centesimā exegerit. aut ex quoli- bet negotio turpis lucri quesierit. aut p- diuersas species vini vel frugis vl̄ cuius- libet rei emēdo vel vendendo aliqua in- cremēta susceperit: de gradu suo deiect⁹ alienus habeat a clero.

Nullus clericoꝝ amplius accipiat q̄ comodauit. si pecuniā: pecuniā acci- piat. si speciem: eandem speciem quā de- dit accipiat. et quicqd̄ aliud tantū q̄ntū dedit accipiat.

Turpe lucrū sequitur qui min⁹ emit vt plus vendat.

Quicūq̄ tempore messis vel vinder- mienō necessitate sed ppter cupiditatē cōparat annonā vel vinū. verbi grā de duob⁹ nūmis cōparat modium vnū et ser- uat vsq̄: dū vendat denarijs q̄tuor aut amplius hoc turpe lucrum dicimus.

Si quis vsuram accipit: rapinā fa- cit vita non viuit.

Quid dicā de vsuris q̄s etiā ipse leges et iudices reddi iubēt. an crudeli⁹ or est qui subtrahit aliquid vel eripit di- uiti quā qui trucidat pauperē fenore. hec vtiq̄ atq̄ huiusmodi male vtiq̄ possi- dent. et velle vt restituerentur: sed nō est iudice repetantur. iam vero prudenter intueamur quod scriptū est. fidei hōi to- tus mūdus diuitie sunt. infideli aut nec obolus. nōne oēs q̄ sibi vident gaudere cōq̄sitis eisq̄ vti nesciūt. alienū posside- re suūcū. hoc enī certe alienū nō est qd̄ iure possides. hoc aut iure qd̄ iuste. et hoc iuste qd̄ bene. oē igif qd̄ male possi- det alienū est. male aut possidet q̄ male vtiq̄. porro a quo vsure exigende sūt: am- brosius testatur dicens.

Ab illo exigere vsurā cui merito no- cere desideras cui iure inferūt arma. huic legitime auferunt vsure quē bello vicere nō potes. ad hoc vsurā exige quē non sit

Martin⁹ papa

Emerere vendere Julius papa

Ambro.

Augu.

Usura

Ambro.

crimen occidere sine ferro dimicat. q̄ vsu-
ras flagitat. sine gladio se de hoste vici-
satur q̄ fuerit vsurarius exactor inimici.
ergo vbi ius belli: ibi ius vsure.

D. S.

Quod vero elemosine nō sunt fa-
ciende ex fenore vel vsuris. nec
quolibet male acquisito. augu-
stinus testat̄ in libro de verbis dñi tra-
ctatu. xxxv.

elemosina
de vsura

De vsuris elemosine fieri non p̄fit.
Nolite velle elemosinas facere de
fenore et vsuris. Item augu.

Oblatio de rapina reprobatur.

Immolās ex iniquo oblatio ē ma-
culata dona iniquoz nō p̄bat altissim⁹
nec respicit in oblationibus iniquorum
nec in multitudine sacrificioz eoz p̄pici-
abif peccatis. qui offert sacrificiū de sub-
stantia pauperis: quasi qui victimat fili-
um in conspectu patris sui. panis egeni
num vita paupis est: qui defraudat illū
homo sanguinis est. qui effundit sangui-
nem et qui fraudem facit: necessario fra-
tres sunt. Item augu. in omelia.

Nō est aliquid rapiendū diuitibus
vt detur egenis.

Forte aliquis cogitat et dicit. multi
sunt christiani diuites. avari. cupidi. nō
babeo peccatū si suum illis abstulero et
paupibus dederō. vnde enī illi nil boni
ogunt: mercedem habere potero. sed hu-
iusmodi cogitatio a diaboli calliditate
suggerit. nam si totū tribuat paupibus
q̄ abstulerat: addit potius peccatū q̄
minuat. Item hieronymus.

Nemo qui rapit moriens: si habet
vnde reddat saluat. si eos quorum fuit
inuenire nō poterit: ecclesie vel pauperi-
bus tribuat. Item Ambrosius.

Rapinam emere nō licet: nisi inten-
tione. vt cui est ablata restituatur. Item
Augustinus.

Furtū cōmittit q̄ inuentū nō reddit.
Si quid inuenisti et non reddidisti:
rapuisti: quātū potuisti fecisti. quia plus
non inuenisti. qui alienū negat si posset
et tolleret deus eoz interrogat nō manū.

Inimēta
reddere

Item gregorius.

Qui de rebus p̄cessis et bene questi-
tis elemosinā impendit: illa placet deo.

Elemosina redemptoris nostri oca-
lis illa placet. que non ex illicitis et iniq̄-
tate congerit. sed q̄ de rebus concessis et
bene acquisitis impendit. Item biero-
mus in libro leuitici.

Peccat q̄ rem inuentā nō reddit.

Multi sine peccato putant esse si
alienū q̄ inuenerint teneant. et dicunt.
de⁹ mihi dedit cui babeo reddere. discāt
ergo hoc peccatū simile esse rapine. si q̄s
inuenta nō reddat. Item aug⁹.

Bonus vsus non iustificat iniuste
quesita.

Necq̄ enim si agris iniuste ac-
perperam inuasit ita quisq̄ vtaf vt ex
eoz fructibus largas elemosinas faciat
ideo rapinā iustificat. necq̄ enim si alius
ruri paterno vel iuste quesito auarus in-
cumbit: ideo culpā da est iuris civilis re-
gula qua possessor legitimus factus est
nec tyranni de factionis peruersitas lau-
dabilis erit. si regia demētia tyrannos
subditos tractet. nec vituperet ordo re-
gie potestatis si rex crudelitate tyrānica
seniat. aliud est nanq̄ iniusta potestate
iuste velle vti. et aliud est iusta potestate
iniuste velle vti. Item ambrosius in
libro de officijs.

Cum alterius detrimento alteri sub-
ueniri non licet.

Deniq̄ si non potest subueniri alte-
ri nisi alter ledat cōmodius est neutrum
iuuari q̄ grauari alterū. ideoq̄ i causis
pecuniarijs interuenire non est sacerdo-
tale in quibus non potest fieri quin fre-
quenter ledatur alter qui vincit. qm̄ in-
tercessoris beneficio se victū arbitrabat.
sacerdotis est igit̄ nulli nocere. prodesse
velle omnibus. posse autē solius est dei
Item gregorius in registro.

Elemosine et sacrificiū non placent
deo que offerunt̄ ex scelere.

Scriptū est. victime impioz abhoi-
nabiles sūt deo. vota iustoꝝ placabilia.

Elemosi-
na bonasacerdot
officiū
L'lyna ex
scelere

Abel
Laym

Exo.
Elemosi
na ex ra
pina

Furari
Rapere

necq; enī in omnipotētis dei iudicio qd
sed a quo datur inspicit. hinc est enī qd
scriptū est. Resperit deus ad abel et ad
munera eius. ad chaim autem et ad mu
nera eius nō resperit. Dicitur quippe
qz dñs resperit ad munera premisit sol
licite quia resperit ad abel. et qua re pa
tenter ostendit. qz non offerens a mune
ribus: sed munera ab offerente placuerit
dona quippe iniquoz non pbat altissi
mus. nec respicit in oblationibus eorum
nec in multitudine sacrificioꝝ ppiciabit
peccatis eoz. Idem. Longe est dñs ab
impijs. et oratiōes impioꝝ nō exaudiet
Contra in exodo legit qd filij israel exitu
ri de egypto a vicinis suis acceperūt mu
tuo vasa aurea et argentea. ex qb' postea
edificauerūt tabernaculū dñi. his respō
det aug' in li. questionū exodi.

¶ Non licet aliena rapere exēplo isra
elitarū spoliantiū egyptios.

¶ Dixit dñs ad moysen. Petet vir a
proximo et mulier a proxima. vasa argē
tea et aurea et vestem. non hinc quisq; su
mendum exemplum putare debet ad ex
poliandum isto modo p̄imum. hoc enī
dñs iussit qui nouerat quid quenq; pati
oporteat. nec israelite furtū fecerunt: sed
deo iubenti ministeriū prebuerūt. Itē
obijcit aliena rapere nō est p̄ceptū
nullo siquidem dei mandato rapina vi
des prohibita: sed nomine furti oīs illici
ta vsurpatio rei aliene intelligit. Unde
aug' in eodem libro.

¶ Maioris pene est violenter aliquid
eripere q̄ furari.

¶ Venale est occulte auferre. multo
maioris pene est visibiliter eripere. au
ferre ergo nolenti siue occulte siue palaz
babet p̄ceptū suum. furti enī nomine
bene intelligit omnis illicita vsurpatio
rei aliene. non enī rapinā pmisit q̄ furtū
pbibuit: sed utiq; furti nomine in lege
veteris testamenti et rapinā intelligi vo
luit. a parte enī totum significauit q̄cqd
illicite rerum proximi aufertur. His au

toritantibus pbatur qd necq; ex rebus in
uentis necq; ex male conquisitis elemosi
nam quisq; facere potest. sed aug' p̄tra
testatur dicens.

¶ De male acquisitis bonū fieri pōt.

¶ Qui habetis aliquid de malo faci
te inde bonū. q̄ non habetis de malo no
lite acq̄rere de malo. esto tu bonus qui
bonū facis de malo. et cū ceperis aliqd
boni facere de malo: noli remanere tu
malus. nūmi tui p̄uertunt in bonū et tu
remanes malus. sed hoc multipliciter in
telligit. facit enī de malo bonū q̄ reddit
qd illicite abstulit. nomine etiā mali cu
ra et sollicitudo mortalium exprimit. de
malo ergo bonū facit q̄ paupib' dispē
sat qd cū labore et sollicitudine acq̄siuit.
iuxta illud euangelij. Facite vobis am
icos de māmona iniquitatis. Vel ex ma
lo acquirat qd ex turpi causa possidet. ve
luti cū mathematicus ex arte quā docet
vel ex futuris q̄ p̄nūciat nōnulla lucra
tur. q̄ vero de malo sic acquirunt in bonū
possunt p̄verti. de peccato etiā aliq̄ non
nunq̄ acquirunt q̄ paupibus iuste ero
gant. Unde aug' ad macedoniū.

¶ Que male acquirunt aliquādo be
ne possunt expendi.

¶ Non sane quicqd ab inuito sumit
iniuriose auferit. nā pleriq; nec medico
volunt reddere bonorē suū nec operario
mercedē. nec tñ hec q̄ ab inuito accipiūt:
p̄ iniuriā accipiūt. q̄ potius p̄ iniuriam
non darent. sed non ideo debz iudex vē
dere iustum iudiciū aut testis testimoni
um. verū qz vendit aduocatus iustū pa
trocinū. iurisperitus verū p̄siliū. illi enī
inter vtrāq; partē ad examen adhibent
isti ex vna parte p̄sistūt. cū aut iudicia et
testimonia q̄ nec iusta nec vera vēdēda
sunt iniq̄ et falsa vendūt multo scelerati
vtrāq; pecunia sumit. qz scelerate etiā q̄
uis volentib' dat. ille tñ solet male sibi
ablatā pecuniā reperere q̄ iustū iudiciū
emit. qm̄ venale esse nō debuit. qui vero
p̄ iniquo iudicio dedit: vellet quidem re

Exo.
De male
acquisit

māmona
iniquitatis

Judex

Fure
nō su
iuuar

Mal
iuuar
non l

peteret: nisi timeret vel puderet emisse. sunt alie persone inferioris loci que ab utraque parte non insolenter accipiunt. sicut officialis et qui amouet et cui admouet officium ab his extorta per immoderatam improbitatem reperi solent. magisque reprehendimus qui talia inusitate repetierunt: quod ea de more sumpserunt. quasi multe necessarie persone rebus humanis vel inuitant huiusmodi vel comodis tenent isti si vias vite mutauerint. aut excellentioris conscenderint sanctitatis gradum. facilius ea quam hoc modo adquisierunt tanquam sua pauperibus largiuntur: quam eis a quibus accepta sunt tanquam aliena restituunt. qui vero contra ius societatis humane furtis rapinis calumnijs oppressionibus inuasionibus alijs abstulerint: reddenda potius quam donanda censemus zachei publicani exemplo.

Quod vero penitentia agi non possit nisi res aliena reddat: testatur Augustinus in epistola ad macedonium.

Penitentia non agitur si aliena res non restituatur.

Si res aliena propter quam peccatus est reddi possit et non reddi penitentia non agitur: sed simulatur. si autem veraciter agitur non remittit peccatum nisi restituat ablatum si ut dixi restitui potest. plerumque enim qui auferit amittit. siue pauendo malos siue ipse male viuendo. nec aliud habet vnde restituat. Huic certe non possumus dicere. redde quod abstulisti nisi cum bene credimus et negare. ubi quidem si aliquos sustinet crucians repetere dum existimat habere quod reddat non est iniqtas: quia non est vnde reddat ablatam pecuniam. tamen dum eam per molestias corporales reddere compellit peccati quo male ablata est penas luit. sed non in humanum est etiam per talibus intercedere. non ad hoc ut minime restituantur aliena: sed ne frustra homo in homines seuiat. et paulo post. Illud vero fidelissime dixerim eum qui per hominem ad hoc interuenit ne male ablata restituat quod si ad se profugientem quantum honeste potest ad reddendum non compellit socium esse fraudis et criminis. Ita misericordius opem nostram talibus subtrahimus

quod impendimus. non enim opem fert quod ad peccandum adiuuat. sed obuiat subuertendo atque opprimendo. sed nunquam nos ideo aut erigere aut erigendum tradere vel possumus vel debemus agimus quantum episcopalis facultas dat. et humanum quidem non nunquam sed maxime ac semper diuinum iudicium comminantes. nolentes autem reddere quos nouimus et male abstulisse. et vnde reddant bene arguimus increpamus obtestamur quosdam clam quosdam palam. sicut diuersitas personarum diuersam videtur posse vel le accipere medicinam. Si vero rem alienam quis profecauerit: non eandem: sed estimationem eius restituere debet.

Eccllesia pro malis intercedat non eos temerario ausu defendat.

Si qui in furtis publicis implicati sunt a nobis non videantur iniuste defendi ne opinionem male agentium ex indiscrete defensionis ausu in nos ullo modo transferamus. sed quantum decet ecclesiam admonendo et verbum intercessionis adhibendo. quibus valetis succurrite ut alijs opereratis. et opinionem sancte ecclesie non inquietis. Furtum autem non tam in quantitate rei quam in affectu furantis considerat. vnde Hieronymus in epistola ad Titum.

Non solum in maioribus furtum committitur. sed etiam in minoribus.

Fur autem non solum in maioribus: sed in minoribus etiam iudicatur. non enim quod facto ablatum est: sed mens furantis attendit. quomodo in fornicatione non idcirco diuersa sit fornicatio. si mulier sit pulchra aut deformis ancilla aut ingenua paupercula aut opulenta: sed qualiscumque illa fuerit. vna est fornicatio. ita in furto quantumcumque quisque abstulerit furti crimen incurrit.

Quod autem quod alienata sunt non sint imputanda. facile videtur posse perbari. peccata namque alia penes voluntatem animi alia circa nature infirmitatem videntur consistere. Est autem voluntas ut Augustinus ait in libro i. retractationum animi motus ad aliquid imitandum vel non imitandum vel adipiscendum. quod propterea dictum est ut bac diffinitione volens a nolente discernere

Bregio.

Furtum in affectu attendit

Q. I.

Insania Voluntas quid sit

pna e male quifit

mona q rans

Q. 6. restitutio Augu.

lex

fures non sunt viuandi

Malos inuare non licet

Liberū arbitriū Ex voluntate itaq; peccata procedūt q̄ libero mentis arbitrio et delinquēdi p̄posito cōmittunt. Idem aug⁹ in primo libro retractationū ostendit dicēs. vsq; adeo peccatuz voluntariū malum est vt nullo modo pati sit si nō sit volūtariū

Digestis Digestis ti. de iniurijs.

Iniuria impubes furiosus Illud relatiū pereque est. eos q̄ iniuriam pati possunt et facere posse. sane sunt quidā qui facere nō possunt. vtpu- ta furiosus et impubes q̄ doli capax non est. nāq; hi pati iniuriā solent nō facere. Cum enī iniuria ex affectu facientis consistat. p̄sequens erit dicere eos siue pul- sent siue conuitiū dicant. iniurias fecisse non videri. itaq; pati quis iniuriā etiaz si non sentiat pōt. facere vero nemo nisi qui scit se iniuriā facere etiā si nesciat cui faciat. Quare si quis p̄ iocum p̄cutiat; aut dum certat iniuriāz non tenet. si q̄s liberum hominē ceciderit dum putat ser- uū suum in ea causa est ne iniuriāz tene- atur. Mens vero alienata furore cū sui compos non sit eorum que admittit rea- rum nō contrahit: quia facultatem deli- berandi non habuit. vnde pupillo et furi- oso in maleficijs subuenit vt non eis im- putentur ad penam que ex mentis deli- beratione non p̄cesserunt.

aiā q̄re iubetur occidi Sacre tamen legis auctoritate ani- malia iubent̄ interfici non p̄pter p̄scien- tiam peccati: sed q̄ refricant memoriam facti. Unde aug⁹ sup̄ leuiticum.

Non p̄pter culpam: sed propter me- moriam facti pecus occidit ad q̄d muli- er accedit.

Mulier que accesserit ad omne pe- cus. et vult ascēdi ab eo interficietis mu- lierem et pecus morte moriatur. rei enim sunt. quēn̄ quomodo sit reum pecus: cū sit irōnale: nec vllō modo capax legis est. Item pecora inde credēdū est iussa interfici. quia tali flagitio contaminata indignam refricant facti memoriam. de furiosis autem euidentissime scribit au- gustinus in libro questionū veteris et no- ui testamenti ita dicens.

Culpa non necessitate sed voluntate reum constringit.

Aliquos scim⁹ subito dementes fa- ctos ferro fuste lapidibus morsib⁹ mul- tis nocuisse. quosdā etiā occidisse: captos aut industria et iudicijs oblatos minime reos factos eo q̄ nō volūtate sed impel- lente vi nescio qua hec gesserint nescien- tes. quomodo enī reus p̄stituitur qui ne- scit q̄d fecerit. Item ambrosius in exame- ron in tractatu primi diei.

Reus voluntate non necessitate con- stringitur.

Illā cauēda sunt que ex nostra vo- luntate prodeunt delicta iuuētutis et ir- rationabiles corpis passiones. quorum igitur nos sumus domini. eoz p̄ncipia extrinsecus nō requiramus mala enī nō sunt nisi que crimine mentē implicant. et p̄scientiam ligant. ceterū paupertates et ignobilitatem egritudinem et mortem nemo sapiens mala dixerit. nec in malo rum forte numerauerit. quia necessaria ista in bonis habentur maximis quoz nobis aliā ex natura aliā ex cōmoditate accidere videntur.

Contra faustum libro. ii.

Zoth non de incestu: sed de ebrieta- te culpatur.

Ebriauerūt Zoth filie eius et se nescienti miscuerunt. quapropter culpā- dus est quidem non tamē quantum ille incestus: sed quantū ebrietas illa meret̄. Item Ambrosius de beata vita

Nemo trahitur ad culpam nisi du- ctus propria voluntate.

Non est q̄d cuiq; nostram ascriba- mus erumnā nisi nostre volūtati. nemo nostrum tenet ad culpam nisi voluntate p̄pria deflexerit. non habent crimē que inferunt̄ reluctantibus. voluntaria tantū cōmissa sequitur delictoz inuidia quam in alios deriuamus. voluntariū sibi mi- litem elegit christus. voluntariū seruū si- bi diabolus auctionat. neminē iugo ser- uitu] astricū possidet nisi se ei p̄us p̄cō- rūere vendiderit. Itē in li. de paradiso.

Inspi-
entia

volūtas

Mala
q̄ sunt

Zoth

Ebrietas

Minister dei est qui inuitus homicidium facit. i. Ca. nec.

Hieronimus ait.

Innocens est qui non iratus sed propter disciplinam carnaliter aliquem interfecit

Si quis non iratus sed propter disciplinam aliquem verberauerit vel palam alii cui dederit et casu occiderit sicut fieri solent

quantum ad gratiam innocens est: quia voluntatem non opus requirit. quantum autem ad legem reus est: quia opera lex querit. Item si in persecutione virgo fuerit oppressa repellit lege. quia opus inspicit non voluntatem in gratia autem quasi virgo suscipit. quia non opera querit: sed voluntatem. Sicut ergo qui propter disciplinam casu homicidium facit quantum ad legem reus est: quantum ad gratiam innocens est. sic iste sacerdos qui furore homicidium fecit. quantum ad culpam innocens est quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur.

His ita respondetur Non omnia que ordinandum impediunt ordinatum deiiciunt. non enim potest ad sacerdotium prouehi qui aliquando insanit. verum tamen si post sacerdotium furere incepit: non ideo sacerdotio carebit. nisi forte nunquam ad sane mentis officium illum redire proueat. Sicut de episcopo gregorius scribit in registro ad eleutherium episcopum. quoniam tristis sit nobis et. ut supra in causa. Longa inualitudine grauatus episcopus.

Pro patrocinijs impensis clericus munera exigere non debet. Ca. obseruandum.

Non est permittum mulieri publico iudicio quenquam reum facere nisi scilicet parentum liberorum et patroni et patrone et eorum filij filieue nepotis neptisue mortem exequatur. paulus libro digestorum de accusa. li. i.

Leteris de causis processa est mulieribus publica accusatio.

Ministri ecclesie die dominico causas ventilare non debent. Ca. nullus.

Solennibus diebus et legitimorum ieiuniorum secularia placita non agantur. Capitulo placita.

Non est spoliandus presbiter vel diaconus nisi sponte confessus vel legitime coactus fuerit. Ca. presbyteri

Ministroz confessio non sit extorta sed spontanea.

Si sacerdotibus vel auctoribus ecclesie quedam scripture quoquomodo per metum aut fraudem aut per vim extorte fuerint. vel ut se liberare possint quocumque ab eis descripte aut roborate fuerint ingenio ad nullum eius preiudicium vel nocumentum valere censentur. neque vlla eos infamiam vel calumniam aut a suis sequestratione bonis unquam deo auctore et sanctis apostolis eorumque successoribus sustinere permittimus.

Confessio enim in talibus non compulsam: sed spontanea fieri debet. omnis enim confessio que fit ex necessitate fides non est. confessio ergo in talibus non debet extorqueri: sed sponte profiteri. pessimum enim est suspitioe aut extorta confessione quenquam iudicare: cum magis sit inspector cordis deus quam operis. non potest autem humano condemari examine que deus suo reseruat iudicio. si omnia namque in hoc seculo vindicata essent: locus diuina iudicia non haberent.

Aplica auctoritas penitus illicita in ritum deducit iuramenta. Ca. auctoritate.

Inne desilij examinatione presbyter vel diaconus non deiiciatur. Ca. sexta actione.

Resbyter que ante ordinationem confiteatur corporaliter lapsus postea non offerat. Ca. qui.

Deseruietes altaris si carnis fragilitate delinquerint: episcopi arbitrio subiacent. Ca. si qui.

Ex ministris ecclesie geniti in seruitute deuocent eiusdem. Ca. cum.

Suscitantibus vobis si a sacerdote qui fuerit comprehensus in adulterio siue de hoc sola fama respersus est debeatis coitionem recipere necne. Respondemus non potest aliquis quantumcumque pollutus sit sacramenta diuina polluere que purgatoria curarum contagionum existunt. quilibet enim sacerdos sit que sancta sunt coinquari non possunt

Q. 5. Nicolaus papa spoliatio

Q. 6. Tortura accusati Clerici

Q. 7. sacerdos

Q. 8. sacerdos pudicus sit

Ex p. bylerdensi

Ex p. toletano

sacerdos malus

dicta coinquari non potest

Q. 9. sacerdos

Q. 10. sacerdos

Q. 11. sacerdos

Q. 12. sacerdos

Q. 13. sacerdos

Q. 14. sacerdos

Q. 15. sacerdos

Q. 16. sacerdos

Q. 17. sacerdos

Q. 18. sacerdos

Q. 19. sacerdos

Q. 20. sacerdos

Q. 21. sacerdos

Q. 22. sacerdos

Q. 23. sacerdos

Q. 24. sacerdos

Q. 25. sacerdos

Verbum
na et lex
diuina
voluntas
opus

Dala
sunt

Loib

bricia

Q. 2. Munera

Q. 3. Digestis Mulier

Q. 4. Festa seruanda

Adcirco ab eo quousq; iudicio epoz re
probes cōmunio p̄cipienda est. quoniā
mali bona administrādo se tantūmodo
ledunt. et cerea fax accensa sibi quidem
detrimētū prestat. aliis vero lumē in te
nebris administrat. ⁊ vnde aliis cōmor
dum erbibet: inde sibi dispendiū p̄ber.
Sumite ergo ab omni sacerdote intrep
p̄idi christi misteria. qz omnia i fide chri
sti purgant. fides est enī q̄ hunc mundū
vincit. et quia non dantis meritum: sed
accipientis fit.

Q. I.
monachi
religiosi
Innocē
tius

Monachoz p̄uersatio ab oibus
debet esse discreta. Ca. placuit

Monachi qui ad clericatū p̄mouē
tur aq̄iori proposito discedere non de
bent. Ca. de monachis

Hiero.

Hieronym⁹ ad ripariū ⁊ desideriū.
Monachus non habet officium do
centis sed plangentis.

Monachus nō docentis sed plā
gentis habet officiū. qui vel se vel mun
dum lugeat. ⁊ dñi pavidus prestoletur
aduentū. Item ad paulinum.

In populari frequentia monachi
esse non debent.

Si cupis esse qd̄ diceris monach⁹
id est solus. quid facis in vrbibus: q̄ vti
qz nō sunt soloꝝ habitacula: s; multozū
et infra. Habero simplicitatē columbe.
nec cuiq̄ machineris dolos ⁊ serpentis
astutiā. ne alioꝝ supplanteris insidijs.
Non multū distat in vitio vel decipere
vel posse decipi. christianū quē senseris
tibi aut semp̄ aut crebro de nummis lo
quentē excepta elemosina q̄ indifferentē
oibus patet. Inuitozes potius habeto
q̄ monachū. p̄ter victū ⁊ vestimentū ⁊
manifestas necessitates nihil cuiq̄ tribu
as: ne filioꝝ panes canes comedant
Item ad eliodozum.

Clerici
p̄byteri
curati

Alia causa est monachi alia clerici.
Clerici oues pascūt ego pascor. Illi de
altari viuūt: mibi securis q̄si ad radices
infructuose arboris ponit. Si mun⁹ ad
altare nō defero mibi ante p̄byterez se
dere non licz. illi si peccauero licz me tra
dere sarbanē in interitū carnis vt spūs

sit saluus in die dñi. Item ad ruffinum
Ecclēsia habet senatū cetū p̄sby
teroz. sine quoz cōsilio nihil monachis
agere licet. Roboam filius salomonis
ideo pdidit regnū qz audire noluit p̄sby
teros suos. senatū quoq; romani habe
bant cuius p̄silio cuncta agebant. ⁊ nos
habemus senatū nostrū cetū p̄sbyteroz.
Item Eugēnius papa.

Senat⁹
Senes
sacerdos

Scōm erbinologiā nois solitarias
vitā ducat monachus. Ca. placuit.

Sit claustro suo p̄tētus. qz sicut p̄
scis sine aqua caret vita: ita sine mona
stero monachus. Sedeat itaq; solitari
us ⁊ taceat. qz mundo mortuus est. deo
aut viuūt. agnoscat nomē suū. Adonos
enī grece: latine est vnus. achos grece la
tine est tristis. vnde dñ monachus id est
vnus tristis. Sedeat ergo tristis et offi
cio suo vacet. Alexander. ii.

monach⁹
quid sit

Monachi intra claustra morantes
clericoz officia exterius non ministrant.
Capitulo iuxta.

Alexāde

Non sunt cessande pie voluntates
defunctorum.

Testamē
ta

Admonere te volumus ne pie de
functorū voluntates tua qd̄ absit remissi
one cassent. Item gelasius.

Testatoris arbitriū seruari oportet
Cōsideratio ecclesiastice vtilitatis
hoc postulat ex iusta dispositione testa
toris seruandum arbitrium esse.

Monachi qui sine licentia ep̄scopi
vāgant ad p̄pria loca redire cogantur.
Capitulo quidam.

Apostol.

Nullus monach⁹ p̄ter dñi sacerdo
tes audeat predicare. Ca. adijcimus
Clericoz officia celebrare monachi
p̄sbyteri non p̄hibentur.

p̄dicato

Doctos aut p̄bos in dachos p̄sby
terij honore dedicatos p̄dicare baptisa
re penitentiam dare. debita miseris rela
rare. decimarū primitiarū oblationum
viuozum ⁊ mortuozū portōne iusta p̄frui
debere moderata dispensatione cōmen
damus. vt iuxta apostolū de altario cui
seruiunt iubentes p̄ obsequiū dominice
plebis panē ⁊ vinū imaculata b̄ndictōe

Ambrō.

transforment in corpus et sanguinem do-
mini nostri ihesu christi:

Innocen. Beneficijs ecclesiasticis monachus
presbiter libere pfruat. c. si monachus.

Greg. Clericorum officia monachi presbiteri
libere administrat. Cap. ex auctoritate.

Bonifacius Monachi presbiteri honore docora-
ri potestatem habent ligandi et solvendi.

Absolutio Sunt tamen nonnulli, nullo dogmate
fulti, audacissime quidem zelo magis ama-
ritudinis quam dilectionis inflammati, asseren-
tes monachos qui mundo mortui sunt,
et deo viuunt, sacerdotalis officij potentia
indignos, neque penitentiam neque christiani-
tatem largiri, neque absolvere posse per sacer-
dotalis officij diuinitatem sibi iniunctam potestates

sed omnino labuntur. Nec enim beatus benedi-
ctus monachorum preceptor almius, huius
rei aliquo modo fuit interdictor, sed eos se-
cularium negotiorum edixit ex parte fore tan-
tummodo, quod quidem apostolicis documentis, et
omnium sanctorum patrum institutis non solum
monachis, sed etiam canonicis magnopere
imperat. Nemo enim militans deo impli-
cat se negotijs secularibus. Tanto igitur
patrum instituti exemplis; quibus periculosissi-
mum est refragari, credimus a sacerdotibus
monachis ligandi; solvendi que officium deo
operante digne administrari, si eos digne
pertraxerit hoc ministerio sublimari. Decer-
tantes igitur monastice professionis presbiteros
sacerdotalis potentie arcere officio
omni modo precipimus ut ab huiusmodi viti-
bus reprimentur in posterum, quia quanto quisque
est celsior; tanto et illis erit potentior. His
omnibus auctoritatibus perspicue monstramus, mo-
nachos posse penitentiam dare, baptizare
et cetera sacerdotalia officia licite admi-
nistrare, quod non populi electione episcoporum in-
stitutio et abbatis consensu potestatem suam ex
equi valeant, hieronimi, gelasij, et gregoriij
auctoritate probatur. Aut enim hieronimus ad rusti-
cum monachum.

Hieronimus. Digne in monasterio viuens per populi
electionem ad clericatum poterit promoueri.
Sic viuere in monasterio, ut clericus
esse merearis, multo tempore discas quam postmo-
dum doceas, et inter bonos spiritus sectare meli-

ores, quam si populus vel episcopus te in clericum
elegerit, age ea que clerici sunt.

Idem ad eundem.

In ordine clericatus promoueri mona-
chi possunt.

Si clericatus titulum desideras, discas
quod possis docere, et rationabilem deo offe-
ras hostiam, ne sis miles priusquam tiro, ne
prius magister sis quam discipulus. Non est
humilitatis mee neque mensure iudicare de
ceteris, et de ministris ecclesiarum sinistrum
quippe dicere, beant illi ordinem suum et
gradum; quem si tenueris, quod tibi in eo vi-
uendum sit, editus ad nepotianum liber te
docere poterit. Hunc monachi cunabula
moreque discutimus, et eius monachi qui libe-
ralibus studiis eruditus in adolescentia iugum
christi collo suo imposuit. Primumque tracta-
ndum est, utrum solus, an cum alijs in monaste-
rio viuere debeat, michi placet ut beatus
sanctorum gubernator, nec ipse te doceas et
absque doctore ingrediaris viam; quam
nunquam ingressus es.

Tempore maturitatis ecclesiasticis mona-
chi promouentur ordinibus, causa monachos.

Ecclesiastica officia nec auidam electione
monachi suscipiant, nec blandiente desi-
deria respiciant, capitulo vos.

Augustinus ad aurelium

Ad clericatus militiam non eligant deser-
tores monasteriorum, capitulo legi.

Pro abbatis vel monachi promotione
nullo modo grauentur monasteria, causa, ne.

Qui ecclesijs quoquo modo militat,
abbates monasteriorum esse non possunt, causa, pres-
biteros.

De clericis vel monachi tutela immuni-
tate habere debent, capitulo generaliter.

Sacerdotalia officia sine premissu episco-
porum non agant presbiteri, capitulo, cunctis.

Antiquiores ecclesie nec decimis nec
vlla possessione priuentur.

Ecclesie antiquius constitute nec deci-
mis nec vlla possessione priuentur, ita ut
nouis oratorijs tribuantur. Item ex palio
guarmatiensi.

Antiquiores ecclesie propter nouas iu-
sticiam non perdant.

Sacerdos

Siricius
papa

Aug.

Aug.

Apostate

te.

Gre.

Gre.

Leo au-
gustus

Clemens
Lurati

Decime

Ecclesie
noue.

g .i.

Quicumque voluerit in sua proprietate ecclesiam edificare, et consensum et voluntatem episcopi habuerit in cuius parochia est. licitum sit. verumtamen omnino providendum est episcopo ut alie ecclesie antiquiores propter novam suam iusticiam aut decimam non perdant, sed sicut ad antiquiores ecclesias persolvantur. Decimas autem baptismalibus ecclesiis persolvendas Leo quartus affirmat dicens.

Baptismalibus ecclesiis decime dari debent. capitulo de decimis.

Pascalii papa
Decime
Bre. papae
Episcopus
duo unum
Episcopus
Bre.

Decimas a populo sacerdotibus ac levitis esse reddendas divine legis sanxit auctoritas.

Duos episcopos in unum redigere apostolica potestas auctoritas. capitulo. et temporis.

Precepimus ut iuxta canonum statuta. ubi multitudo excreverit fidelium. ex vigore apostolice sedis debeas ordinare episcopos. pia tamen prelatione. ut non vilescat dignitas episcopatus. Sicut duo episcopatus super scripto modo in unum possunt redigi. et unus in duos valet dividi.

Anastasi papa
Decime

Communione privetur qui decimas vel oblationes extra episcopi conscientiam tenere voluerit. capitulo statuiimus.

Iuxta dispositionem episcopi decime tribuantur. capitulo in sacris.

Simacii papa

Anathema sit qui propter episcopi dispositiones decimas et oblationes dispensare voluerit. capitulo in canonibus.

Ecclesiastica inuadere.

Eadem plectentur pena que ecclesie res et bona episcoporum inuadunt. capitulo similiter de iurisdictione imperatorum.

Simacii Ecclesiasticorum usurario

Quia iuxta sanctorum patrum traditionem novimus res ecclesie vota fidelium esse precia peccatorum. et patrimonium pauperum cuius non solum habita perscrvare. verum etiam deo opitulante proferre optant. Ut autem ab ecclesiasticis officiis de dividendis rebus ecclesie suspicionem dudum precepta penitus amoveamus. statuiimus. ut neque nostris. neque filiorum et deo dispensante successorum nostrorum temporibus ullam penitus divisionem aut iacturam patiantur.

Alienatio ecclesiasticorum.

Possessiones ecclesie derelictas nulli sit alienandi licentia. capitulo possessiones.

Ad dicitur et pijs locis ultra statuta pariter aliquid episcopus non exigat. capitulo nulli.

De redditibus ecclesie quarta pars clericis est distribuenda. capitulo. ad hoc.

Predicator ecclesie paulus divinus apostolus ac si canonem ponens ephesiorum presbiteris. imo non et omni sacrate multitudini ac plenitudini: ita fiducialiter prohibuit. argentum aut aurum aut vestem nulli percipiui. omnia offendi vobis. quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos. beatus existimas dare quod accipe. propter quod et nos docti ab eo diffinivimus nullatenus episcopi turpis lucrum gratia excogitare ad accusandas accusatores in peccatis expetere aurum vel argentum aut aliam spem a presbiteris vel clericis vel monachis que sub ipso sunt. aut etiam apostolus. Non dicitur filij thesaurizare parentibus. sed parentes filiis. Et apostolus perit. Pascite quoniam nobis est gregem dei. non coacte sed sponte secundum deum non turpis lucrum gratia. neque ut dantes in clero: sed forma gregis. et cum apparuerit princeps apostolorum percipietis immarcessibilis glorie coronam.

Aut nanque hiero. super malachiam Reus apud deum habetur que sacerdotibus decimas non soluerit

Reuertimini ad me. et ego revertar ad vos. dicit dominus exercituum. et dixistis. in quo revertemur. si affligeret homo deum. quia vos perfligimus me. et dixistis. in quo perfligimus te. in decimis. in primitiis. et idem in penuria vos maledicti estis. et me perfligitis tota gens. Nunc sequimur ordinem prophete. quia michi si reddidistis decimas et primitias idcirco in penuria et fama maledicti estis et me vos supplastis siue defraudastis Ecce annus expletus est. et nichil in meos thesauros sed in vestra horrea portastis. et pro decimis et primitiis que pua erant ut a vobis darentur. libertatem possessionum vestrarum et omnem frugum abundantiam perdidistis Et autem sciat hoc me irascere perfectum. quia fraudastis me parte mea horrorem vos atque permoneo. ut si feratis decimas in horrea mea. hoc est in thesauros templi. et habeant sacerdotes et levite que michi ministrant cibos. et probare me si non raras pluvias effudero. ut carbaras

Simacii Episcopi Inposte. Bre.

Distribuit Turpe lucrum. Predicator

Quarta prelatus

Hiero. Decime.

Lu

cre celi apte esse credantur. et effundant benedictionem meam vobis usque ad abundantiam. Verbum effusionis nomine largitatis ostendit: sed fieri potest ut agros irrigantibus pluvius sit quod est fertilitas. vespere aut locusta veiet. aut bruchus aut erugo. aut eruca. et labores hominum vastabunt. propterea adiungit et dicit. Et increpabo pro vobis devotantes locustas: videlicet et reliqua que predictum. et non corrumpent fructus terre vestre. Si quando famines et penuria rerum omnium egestas opprimunt mundum. sciamus hoc ex ira dei descendere que in pauperibus si non accipiant elemosinam se fraudari loquitur. et suas possessiones possunt decimas et primitias interpretari. Si quis doctus et eruditus lege domini poterit alios erudire non debet sue assignare prudentie ingenioque quod possidet. sed gratias agat primum domino que cuncta largitus. deinde sacerdotibus eius ministris a quibus doctus est. si enim non egerit gratias. sed scias vendicaverit sibi. penuria maledicet. quod si intelligens largitor est deum et agens bis gratias pro quos a deo eruditus est humiliaverit se: et in horreum dei intulerit cibos. hoc est scripture alimentera in ecclesis populum ministraverit. statim aperient super eum caracate celi. et effundent pluvia spiritualis et madabit nubibus suis ut pluat super eum imbre. et abundantia rerum omnium profuerit.

Aug.

Decime tributa sunt egentium animarum. quod si decimam dederis non solum abundantiam fructuum recipies: sed etiam sanitatem corporis consequeris. non igitur dominus deus primitiam postulat sed honorem. deus enim noster que dignatus est totum dare. decimam a nobis dignatus est recipere non sibi sed nobis sine dubio profutura. sed si tardius dare peccatum est: quanto magis peius est peccatum non dedisse. de militia. de negotio et de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando et terrena et celestia possis primitia promereri pro avaritia duplici benedictione fraudans. hec enim dei iustissima consuetudo. ut si tu illi decimam non dederis tu ad decimam revocaris. Dabis ipso milin quod non vis dare sacerdoti. benefacere spiritus deus paratus est. sed hominum malitia prohibet. Decime etenim ex debito requuntur. et que eas dare voluerint. res alienas invadunt. et quantum

pauperes in locis suis ubi ipse habitat illo decimas non dante fame mortui fuerint tantorum homicidiorum reus ante eterni iudicis tribunal appebit. quod re a deo pauperibus delegata suis visibus reservavit. que ergo sibi aut primitiam pro parte aut pro parte desiderat indulgentiam promereri. reddet decimam et non novem partibus studeat elemosinam dare pauperibus.

Seipsum condemat que evangelium pauperibus sanctorum necessaria subtrahit. La. aplicis

Hiero. Predicator

Resbiteri in monasteriorum ecclesiarum abbates instituant. c. visis. Addit quoque fraternitas tua littere et seditionem inter dicos monachosque ex hac causa non modicam esse ortam quod instigatione usum hostis fieri nemo abigat. habet enim mille nocendi modos. nec ignoramus astutiam eius. conat namque a principio ruine sue unitate ecclesie rescindere. charitatem vulnerare sanctorum operum dulcedinem invidie felle inficere. et omnibus modis humanum genus evertere et perturbare. dolet enim satis et erubescit charitatem quam in celo nequit habere. homines constituit ex lutea materia tenere in terra. Unus optet quantum fragilitati nostre procedit. ut omnes aditus nocendi eius versutie muniamus. ne mors ingrediat per portas nostras.

D. 2. Discordia

Diabolus

Invidia

Quorumcumque monachorum ecclesie episcopi tum subdant regimini. La. statuendum

monachi

Episcopus qui in alterius dioecesi ecclesiam edificat: eius consecrationem sibi vendicare non valeat. La. si quis.

D. 3. Prescri

Quod autem prescriptione temporis omnia iura tollant. probant auctoritate calcedonensis concilii et gelasii papae et toletani concilii. Prima hec est

ptio temporis

Rusticane prochie apud episcopos que eas possident. xxx. annis sine violentia permanerant. La. prolo per singulas

Triginta annis ab episcopis possessis immobiles permanerant dioeceses. c. presulum.

Belasius

Belasius

Debet privilegia. xxx. ann. possessa in violabiliter observari. La. placuit.

Privilegia

Triennio temporis aliquid prescribere monachi non valent. La. possessiones.

D. 4. Urbanus

papa

Quadragesimo annorum prescriptio religionis domibus procedat. c. volumus te.

Prescriptio

8 2.

Q. 6.
Ecclesie
defensio
Bre.

Iudicio non manibus res ecclesie defendantur.

Usurpatō

Consuetudo noua in hac ecclesia et valde reprehensibilis erupit. ut cum rectoribus eius primonijs urbana vel rustica predia iuri illius competere posse suspicantur fiscali more titulos imprimant. atque quod competere pauperibus existimant. non iudicio sed manibus defendant. Et quia cum predicatorum res suas veritas nichil per attentionem agere precipiat etiam ipsum litigiose contentione malum transcendit. et res quilibet cum estimat ecclesie posse competere per vim tenet. proinde per hunc decreto constituo ut si quis ecclesiasticorum vnicuique titulos ponere siue in rustico siue in urbano predia sua sponte presumpserit anathema sit. Et considerent omnes: anathema sit. Is autem qui preest ecclesie si hoc vel ipse fieri precepit: vel sine sua preceptione factum digna punire aduersus neglexerit. anathema sit. Considerent omnes: anathema sit. Quod autem quisque sua auctoritate quod sibi deberi putat usurpat nec per iudicem reposcit. cadit a causa ex auctoritate mileuitani palij habetur. in quo ita statutum legitur.

Cause sue detrimentum patiat episcopus qui ecclesias suas ab alio detinet propria auctoritate quod adire. c. placuit

Bre.
Ecclesia
non patiat
per persona
Bre.
Bre.
Leo papa

Delictus persone in damnum ecclesie conuertitur non debet. caplo. si.

In persona delinquentis non in facultates eius ultio procedat. caplo. cognouimus.

Res eorum que ex clero labuntur si cum ipsis monasterio traduntur. caplo. de lapsis

Inutilis sacerdos ecclesiam suam dignitate non priuat. caplo. si fortassis.

Possessiones monasterij pro peccato abbas episcopo tollere non licet. caplo. episcopo

Q. 7.
Laici non
se intromittant
in ecclesiasticis.

Quod autem ecclesiam de manu laicorum nec abbatum nec alicui accipere liceat. omnium canonum testatur auctoritas. generaliter tanquam res ecclesiarum in prelate episcopi consistunt. domum orationis. domum negotiationis. et speluncam latronum faciunt. Unde post euerisionem cathedre a certis fidelium segregant. eterno verberari domino flagellabuntur. Unde gregorius. septimus ait.

Decime

Juxta illud vaticinium malachie. per

phete. Inferte omnes decimationem in horreum meum: ut sit cibus in domo mea. Peruenit ad nos fama sinistra quod quidam episcoporum non sacerdotibus prope diocesis decimas atque christianorum oblationes offerant sed potius laicis personis. militum videlicet siue seruitorum. vel quod grauius est etiam sanguinibus. nisi si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius precepti diuini transgressor: inter maximos brutos et autem proos non minus bestias. et sicut nicena synodus de simoniaco censuit. et qui recipit ab eo laici et qui dat episcopus siue precio siue beneficio eterni incendij ignibus deputet.

Bre.
Ecclesia
stica non
danda af
finibus.

Fideliter decimas dat qui omnium suorum decimas soluit. caplo. quicumque

Ambro.
Decime

Excommunicentur qui decimas sacerdotibus dare nolunt. caplo. omnes

Ex. pal.
magocie
si.

Decimas deo et sacerdotibus dei dadas abraham factis et iacob promissis insinuat et omnes sancti doctores promouent. non autem sunt redimende a populo si aliter eas dare noluerit

Abraham
Jacob

Colubas vendit que ecclesiarum in disciplina

origenes
Colubas

Et hoc diximus inanis promittit secundum simplicem intellectum: in moralibus autem talia dicemus. Et primo quod de templo de quo per prophetam dicitur de domo mea domus orationis. Ergo secundum corporalem circumscriptionem carnis. et secundum corporalem legis festiuitates et sacrificia et alia corporalia sequuntur et templum dei estimabitur. quod in lapidibus insensatis erat constructum. primum quod de a salomone. deinde reparatum ab esdra. postea non pro christi aduentum a romanis destructum. et illa domus est domus orationis que destructa necesse est ut iudei quasi iam non habitent domum orationis iam si habeant privilegium speculacionis dei nec possunt secundum legem deo seruire. Hoc ergo fecit omnia christus eiecit. in mysteria spiritualium actuum suorum. et tunc quod fecit uisibiliter egit. eiciens vendentes et ementes de templo. et mensas numerulariorum euerteret cathedras vendentium colubas dissipauit. ad correctioes populi. ut si per mundanum festiuitates in nomine dei celebraret. nec emptoribus et venditionibus vacet in loco si competenti in quo si desit emere et vendere. sed orationibus tantum vacare atque congregari quasi in domo orationis. Hinc autem arbitror templum dei ex lapidibus uisibus con-

Simonia

De

Et
fieri
bier

San
dos
per

Bre.
Inu
ia p
Alex
papa

structū esse eccliaz xp̄i. Sūt aut̄ multi in ea. nō sicut cū decz spūaliter viuētes. sed scōm carnē militātes. q̄ ⁊ domū orōnis de lapidib⁹ uiuis p̄structā faciūt esse speluncā latronū actibus suis; nō ecclia dei digni. s; spelūca latronū. Qui enī p̄siderat in mltis ecclijs taliū xp̄ianoꝝ pctā inueniet arbitrātes q̄stuz esse pietatē ⁊ cū deberēt de euāgelio uiuere scōm q̄ decz uiuere seruos dei. hoc nō faciūt s; diuitiās ⁊ mltas possessiones acq̄rūt. nō uē dices speluncā latronū factā esse sub illis ecclia. vt recte dicat xp̄s ad eos p̄pter dissipationē ecclie sue. q̄ utilitas i sanguine meo dū descēdo in corruptionē. Itē ipse p̄ osee tali mō **U**e mihi qz scūs sum sicut q̄ colligit stipulā in messe. ⁊ sicut racemū in uidentia; cū nō sint botri ad mā ducandū. ⁊ p̄mogenita. **U**e anie mee qz perijt timoraz a terra. ⁊ q̄ corrigat in homibus oibus nō est. **E**t cū intellexeris **I**hesum dicentē talia; ⁊ lugentē peccata n̄ra. **A**spice sil' ⁊ illud qd̄ i euāgelio scribit. **C**ū uidisset hierlm̄ stetit ⁊ fleuit sup eā ⁊ dixit. **Q**uia ⁊ si cognouisses ⁊ tu ⁊ si rōnabilr fleuit sup hierlm̄. rōnabilr fleuit sup eccliam edificatā qd̄ ē. vt essz domus orōnis. factā aut̄ p̄pter turpia lucra speluncā latronū. **E**t arbitroz puenire n̄ bū dei de uenditorib⁹ colūbaz eis q̄ tradunt ecclias auaris ⁊ tirānis; ⁊ indisciplianis ⁊ irreligiosis ep̄is aut̄ p̄bris p̄pt̄ q̄ ⁊ cathedras tantūmodo appellauit euāgelista euerfas esse ab ihesu. ⁊ vtiqz audirēt hec eū dicentē admonitōe sc̄ptu re. qui gl̄iant de cathedris moysi in qb⁹ sedēt ⁊ vendūt cathedras colūbaz. ⁊ tradunt eas talibus p̄positis ad quos recte d̄r a dño p̄ hieremā p̄phetā. **P**riūcipēs populi mei nō me cognouerūt. filij enī sunt insipientes ⁊ n̄ intelligentes. sapientes sūt vt faciāt mala. bñ aut̄ facere nesciūt.

De manu laici ep̄at⁹ vel abbana su
Iuestim sapi non debet. caplo si q̄s.
Excomunicacioni subiaceat. nec iue
 stiture sumat fructū q̄ de manu laici ec
 clesia suscipit. caplo qm̄.
Per laicos nullo mō qlibet clericus

aut p̄bz obtineat eccliam nec gratis nec precio vllus habitū monachi suscipiat. spem aut̄ p̄missionē bñs; vt abbas fiat. **N**ullus presbiter duas habeat ecclias. **N**on placuit laicū statuēdi in ecclia h̄re aliq̄ p̄tatez cui subseq̄ndi manet necessitas. non aut̄ auctoritas imperandi. **L**aicus sacrileg⁹ h̄etur q̄ dispositio nem vel dñationes rez eccliastricaz vsurpat. caplo si quis. **I**n ecclia quā q̄s edificat nihil sibi fundatores ecclia v̄dcccet. c. pie rum si inopes ceperint esse. ab eisdez alimēta accipiāt. caplo quicūqz. **F**ilij vel nepotibus ac honestioribus p̄pinq̄s eius q̄ p̄struxit vel ditauit eccliam licitū sit h̄ac h̄re solertiā. vt si sacerdotē aliq̄d ex collatis rebus defraudare p̄uiderint. aut honesta p̄uentōe cōpescāt. aut ep̄o vel iudici corrigenda denunciet. q̄ si talia ep̄us agere p̄tempnet metropolitano eius insinuari p̄curent. si aut̄ metropolitano talia gerat. regis hoc auribus intimare nō differāt. ipsis tñ heredibus in eis rebus nō liceat. q̄si p̄prij iuris p̄tatem p̄ferre non rapinā ⁊ fraudem ingerere. nō violentiā quācūqz p̄sumere sed hoc solū in salutarē sollicitudinez adhibere. qd̄ aut nullā op̄ano nō rā nocens attingat. aut mulctā vel aliq̄s p̄tē salutaris mercedis assumat. **S**i q̄s nō deinceps hec monita temerare p̄sumperit. ⁊ male rapta cū p̄fusione restituerit ⁊ excōicationis suam anue sustinebit. **F**undatores eccliaz ordinandos in eis ep̄scopo offerāt. caplo decernimus. **A**d dño p̄structoris monasterium non est auferendū. caplo monasterium **R**atōnis ordo nō patit vt monasteriū p̄ voluntatē fundatoꝝ ab eoz dispositōe ad arbitriū suū q̄s debeat vendicare. p̄uidencia tñ ⁊ admonitōne ep̄scopi a fundatoribus ecclie honorari debēt. **S**i plures heredes p̄tēderint. vt de cōi ecclia. auferri iubeat ep̄s reliq̄as sacras. ⁊ ecclia claudi donec ei⁹ p̄sensu ⁊ cōsilio ep̄i statuāt ibi p̄s biterū ⁊ vñ uiuat. **U**t ergo ex his auctoritanibus colligatur

Oseas

Christū flere. hierusalē

Sacerdos mal⁹ Prelati

Gre. 1. Inuestim sapi non debet. caplo si q̄s. Alexāder papa

Simac⁹
 papa
Laici
Calixtus
 papa
Selasius
Ius p̄ro
 natus
Gratitu
 do.
Ius pa
 tronatus

Ex sino
 do roma
 no.
Gre.

Ex. p. tri
 buriensi.

g 5

de manu laicorum ecclesie recipiende non sunt nisi cum consensu episcoporum.

Laici presbiteros de ecclesia non eiciant. neque in eis constituent sine consensu suorum episcoporum.

Urbanus 2. Sine voluntate episcoporum decimas vel ecclesias monachi a laicis non suscipiant capto decimas.

Silvester papa. Nulli liceat in suum ius monasterium puertere. alij tamen ad ordinandum tradere illud valent. capto nemini.

Q. i. Vota. **Q**uod autem a voto discedere non liceat multis auctoritatibus probatur. **A**it enim propheta. Vouete et redcite vota domino deo vestro. Item augustinus. Que deo vouentur necessario reddantur.

Aug. Sunt quedam que etiam non vouentes debemus. quedam etiam que nisi vouerimus non debemus. sed postquam ea deo promittimus necessario reddere stringimur. Item

Hiero. Bre. Hieronymus de eodem. Vouentibus non solum nubere sed etiam velle danabile est. Item Gregorius in registro.

Dignus est supplicio qui seipsum deo subtrahit a voto

Ananias Ananias deo pecunias vouerat quas pro victu persuasione diaboli subtraxit. sed quia morte mulctatus est scis. si ergo ille mortis periculo dignus fuit qui eos quos dederat nummos deo abstulit. considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris qui non nummos sed te ipsum deo omnipotenti cui te sub monachali habitu deuoueras. subtraxisti. Item super ezechielem.

Ante dei oculos cadunt qui bona que capiunt agere recusant.

Qui bona agant. si meliora agere deliberant. et pro deliberata non faciunt. licet in bonis prioribus perseuerent in conspectu tamen dei ceciderunt ex deliberatione. Item sunt qui contra relinquent et dei seruicio se subdere. et freno castitatis se restringere deliberant. sed cum post castitatem alios cecidisse percipiunt. se retrahendo meritum perdunt. Si ergo pro votum quicquid necessario cogit. soluere quod vouit. si vouentibus non solum nubere. sed etiam velle danabile est. patet quod sacerdos iste ad executionem sui voti cogendus est. et non solum

non fieri. sed etiam velle monachum non fieri. sibi danabile est. quod non inter vouentes iste reputandus sit. patet ex verbis augustinus. dicens. Dixi confitebor et magna pietas dei est. ut ad solam permissionem peccata dimittat. nondum enim pronunciat ore. et tamen deus iam audit in corde. votum enim pro opere reputat. Sicut ergo propheta inter vouentes reputat. quia dixit. ego confitebor. sic et iste inter eosdem reputandus est. quia dixit. factus monachus. his ita respondet. aliud est propositum prope in corde. et etiam ore enuntiat. aliud est subsequenti obligatione se reum voti facere.

Quoniam cogit aliquis in monasterio manere nisi professionem fecerit in manu abbatis.

Consalduus presbiterus quondam infirmitate ac feruore passionis passus se monachum fieri promisit. non tamen monasterio aut abbati se tradidit. nec permissionem scilicet. sed beneficii ecclesie in manu aduocati refutauit. at postquam proualuit. mox se monachum negauit fieri. quod propter quod et beati benedicti regula. et precipue patris predecessoris nostri sancti Gregorii pape canonica institutio interdicit monachum ante unius anni probationem effici iudicamus. et auctoritate apostolica precipimus ut prefatus presbiterus beneficia et altaria recipiat. habeat et quiete retineat.

Uxor pro propositum continentie ducta dicitur

Alii probationem tri munitur hodie. c. nos enim nullus in monasterio suscipiatur. c. si quis

Quod autem queritur. an post traditionem sit ei fas cum licentia abbatis ad propria redire. facile monstratur non posse fieri. ipsum enim redire criminum sum est. qui autem manifesto facinorosi desinit obuiare cum potest. presentit. hic autem non solum non obuiat. sed etiam promittendo fauor existit. non ergo licet abbati dare licentiam alicui retro abeundi. nec illi vnicuique licet retrosum abire. quia ex quo semel se abbati subiecit. absque eius permissione nil agere potest.

Si autem sine licentia abbatis de monasterio decesserit. queritur virum sua sint ei reddenda. an non. sed res et possessiones ecclesie traditas quolibet modo alienare nec abbati nec alicui licet.

David

Q. 2

Alexander

Aug.

Votum continentie

Bonifacius papa

Q. 3.

D. 4. **Simacus** **papa** **Alienatio** **Alienatio** **Alienatio**
 Dnoze priuet qui de iure eccie
 b Aliqd alienauerit. caplo q cuncq
 Ratio nulla p mittit vt pro
 prijs cuiusq vsib' applicet qd pro com
 ecciastico muni vtilitate datu esse cognoscatur.

Qui reuocandū parat qd eccie ptu
 lit sacrilegij crimen incurrit.

Sunt q opes suas tumultuario mē
 tis impulsu nō iudicio ppetuo vbi eccle
 sie ptulerint postea reuocādas putauerit
 qbus nec prima merces grata est. nec se
 cūda. qz nec pma iudiciū habuit. 2 scda
 habuit sacrilegium. Sunt quos penitet
 opes suas diuisisse paupibus. sic eos q
 penitentiā agunt. hoc solū timere oportet.
 nec ipsius penitētie agant penitentiā

Omēs eccie raptores. atqz suaz fa
 cultatū alienatores a limimb' eiusdē ma
 tris eccie anathētizant' aplica auctori
 tate pellimus. dānam'. atqz sacrilegos
 esse iudicam'. 2 nō solū eos: s3 oēs p seu
 nientes eis. qz nō solū q faciūt rei iudicā
 tur. sed etiā q faciētib' p sennūt. p eū
 pena 2 agētes 2 p sennētes p bndit.

Si amic' intendit. cur deus offen
 dif. sed 2 si de ptate psumitur nabucho
 donosoz regē intende. q causa supbie in
 nabucho bouē est ex boie pmutat'. nō vt p fundā
 re hoc scribo: sed vt filiū charissimū mo
 neo. caplo miroz.

Fugientē ad eccliaz nemo audeat ab
 strabere.

Reum ad eccliaz fugientē nemo ab
 strabere audeat. neqz ide donare ad pe
 nam vel ad mortem. vt honor eccie p ser
 uetur. sed rectores pacē eius 2 vitā 2 mē
 bra obtinere studeant. in legitime ppor
 nat qd inique fecit. Itē gelasius victori
 cōstantino martino felicissimo sereno et
 timotheo episcopis.

Ab ecclie arceat ingressu q aliquē de
 ecclia violenter rapuerit. caplo frater

Eccliaz nō est dign' ingressu qui
 eas violat. caplo ad episcopos.

Qui eccliaz dei vastat. 2 ei' sacerdo
 tes insequit. sacrilegus iudicaf. c. sicut.

Iude silis pbat qui ornāmēta sub
 npt ecclesie. caplo. si forte.

Qui de armo vel portibus ecclesie
 fugientē abstrabit excoicet. caplo siqs.

Sacrilegiū p mittit si quis infrege
 rit ecclesia. vel. xxx. ecclesiasticos passus
 qui in circūitu ecclesie sunt. vel domos q
 infra p dictos passus fuerint. aliqd inde
 diripiendo vel auferendo: seu q iniuriā
 vel ablationē rerū intulerit clericis anna
 non ferentibus. vel monachis. siue deo
 deuotis: omnibusqz ecciasticis psonis.
 capelle que sunt infra ambitū muroz ca
 stelloz nō ponunt in hac. xxx. passuū ob
 seruatōe. Si r sacrilegiū p mittit auferē
 do sacrū de sacro. vel nō sacrū de sacro.
 siue sacrum de nō sacro. Idem. Si quis
 domū dei violauerit: 2 aliq sine licentia
 illius cui pmissa esse dinoscitur. inde ab
 stulerit. vel ecclesiasticis psonis iniuriā
 fecerit. donec in puentu admonitus legi
 time satisfaciat. sciat se p munionē pua
 tum. Si vero post secundā vel tertā cō
 uentionē coram epō satisfaccere detraha
 uerit. sacrilegij piculo ab omnib' obno
 xius teneat. ita vt scdm aplum nemini si
 deliū misceat. caplo quisquis.

Qui presbiterū occiderit. xx. an. pe
 na scdm canones imponat. si aut nega
 uerit. si liber est cū septuagintaduobus
 iuret. si aut seruus: sup. xij. vomores fer
 uentes se expurget. quic' noxa vsqz ad
 vltimū vite ips militie cingulo careat. et
 absqz spe p iugij maneat.

Si quis sua dēte diabolo hui' sacri
 legij viciū incurrerit q in clericū vel mo
 nachū violentas manus iniecerit: ana
 thēmatīs vinclo subiaceat. 2 null' epōz
 illū psumat absoluerē. nisi mortis vigen
 te piculo: donec apostolico p spectu pite
 tur. 2 eius mandatū suscipiat. Qui autē
 de ecclesia vi aliquē exement. vel in ipa
 ecclesia loco vei cultui sacerdotibus 2
 ministris aliqd iniurie in portauerit. ad
 instar publici criminis 2 lese maiestatis
 accusabit. 2 quictus liue p fessus capitali
 snia a rectorib' puittie feriet. sicut in pri
 mo libro codicis legis ti. de epi. 2 de. le
 ge si quis in hoc genus sacrilegij prozu
 penit. 2 in digestis ad legem iuliam repe

Jobānes
papa
Sacrile
giuz qd
p mittit

Domici
da sacer
dotis

Innocē
nus pp.

Sacrilegium. **tundaz.** l. vlti. **L**omittunt etiā sacrilegiū qui s̄ diuine legis sanctitatē. aut nescien do p̄mittunt. aut negligēdo violant. aut offendūt. aut q̄ de principali iudicio di sputāt. dubitātes an is dignus sit. quē pnceps elegerit. vl' q̄ intra puincia: in q̄ puinciales ⁊ ciues habent. officiū gerē de ac suscipiēde administratiōis deside rant. C. li. ix. ti. de criē sacrilegij. Silr de iudicio summi pontificis alicui disputa re non licet

Nicolaus papa **M**emini est de sedis aplice iudicio iudicare. aut illi? sniam retractare p̄mis s̄ Hape au sum. Uidelz p̄pter romane ecclie p̄ma/ ctioritas tū xp̄i mūere in brō petro ap̄lo diuinit? Petrus collatū. Sacrilegij quoq; reatū incurrit

Judei qui iudeis publica officia p̄mittit

Belasius papa **P**restitā securitatē serui restituāf dñs q̄ ad eccliam p̄fugiūt. c. metuētes.

Serui fugiui. **I**dem iobāni ep̄o viēnensi.

Belasius **S**ecuritate recepta ad rōcinia reddē da fugiui ab ecclia redire cogāf. c. vroz

Lripiat in libertatē seruus. cui chri stiano iudeus signaculum circūcisionis impressit. alioqn ab ecclesia suo dño red datur inuitus.

Judas qui iudaice p̄fessionis exi tit mancipium.

Ex p. to/ letano. **D**e atrio ecclie qd̄. xxx. passibus clau ditur nisi prius data securitate fugiens non abstrahaf. caplo diff. nuur.

Ex p. gan grensi. **R**eligionis occasione dñm suū non audeat p̄tēnere seruus. caplo siquis.

Adatin? papa **S**i quis seruū alienū cā religionis doceat p̄tēnere dñm suū ⁊ recedere a ser uitio eius. durissime in omnib? arguaf.

Ex p. aga tensi. **S**ine licentia ep̄isopi quicquid ab bas vendiderit in irritū deducaf. caplo

Alicnatō in venditionibus.

Bre. **N**ullo titulo res monasterij valent ab eius iure segregari. caplo questi sunt

Johānes euangeli sta. **N**onnullos scōz fecisse legim? . be atus em̄ Johan. euan. duob? iuuenibus

Bre. quos penimerat oia sua p̄ xp̄o reliq̄sse ⁊ paup̄ibus erogasse. aurū ⁊ gēmas red didit. vt cūtra quevēdiderāt. sibi redime rēt. Aug? . in sermone de vita dīcoz

Equitas **N**on debet ecclesia suscipere q̄ filio ex

beredato sibi offeruntur. **Q**uicunq; vult exberedato filio be redem facere ecclesiā querat alterū q̄ su sciariat nō augustinū. immo deo ppino neminē inueniat. q̄ laudabile factū sci aureli carthaginensis ep̄i. Quidā enim cū filio s nō h̄ret. nec sparet res suas oēs retēro sibi vsufructu donauit ecclie. nati sunt ei filij nec opinān reddidit ep̄us ea que donauerat. in prāte habuit ep̄s non reddere sed iure fori. non iure poli.

Qui do monacho ep̄s ordinatur qd̄ ante p̄secrationē habuit mo nasteno. qd̄ vero post p̄secrati onem acq̄siuit. pp̄rie ecclie derelinq̄t.

Statuū est. ⁊ rōnabiliter scdm̄ san ctes p̄res a sinodo p̄firmatū est. vt mo nachus que electio canonica a iugo regu le monastice p̄fessionis absoluit. ⁊ sacra ordinatio de monacho ep̄um facit. velut legitim? heres paternā sibi bereditates postea iure vendicādi prātem habeat. sz quicquid acquisierat vel visus fuerat ha bere monasterio relinquat.

Congregatio monasterij nō ep̄i scopus abbatem instituit **Abbas** in monasterio nō p̄ ep̄m aut p̄ aliquē extraneoz ordietur neq; ab ep̄o missa ibi celebret. vt nulli ecclie subijciatur. **I**dem castorio ep̄o.

De eodem **Abbatē** cuiuslibz monasterio nō aliū sed que dignū mouib? atq; acibus mo nastice disciplie cōi p̄sensu p̄gregatio po poscerit ordinari volum? missas aut p̄b licas p̄ ep̄os vel clericos in monasterijs oino celebrare prohibemus

Abbatē monasterio illū volum? or dinari. que sibi de sua p̄gregatōne ⁊ mo nachoz electio ⁊ possessionis dñs. ⁊ q̄ magis est obseruandū ordo vite ac meri tum poposcerit ordinari.

Defuncto nō abbate cuiuscunq; cō gregationis nō extraneus eligaf. nisi de eadē p̄gregatōe que sibi pp̄riavolūtate p̄coris fratrū societas elegerit. c. q̄ sit.

Sed sciendū est quosdā mōachos esse indomite ceruicis. ⁊ effrenate supbie

Ecclesie relicta

Lex b̄ua na ⁊ diui na quō differunt

Q. i. Religio si ep̄i sci bona cui? sint

Q. 2. Bre. Abbatie electio Prioris electio

Pelagi?

Electio. Bre. pp̄ Ex p. ma guntino. Frateria

quos dum abbates ad religionē cogere voluerint. in eoz deiectione spirāt. et alū moribus suis puenientē sibi p̄ficere p̄tendunt. q̄les erāt illi q̄ necem beati benedicti aspirasse legunt. p̄ huiōi p̄stitutū est vt abbates et alia officia p̄ sacerdotes instituantur

Benedictus

pelagi

et p. cal

Moniali

um capel

lanus.

Cellule

monacho

rum.

frateria

Bregio.

pmatres

religioso

rum.

ag

atio.

e. pp

o. ma

ino.

teria

¶ Non lz mōachis abbates p̄ suo arbitrio expellere aut alios ordiare. c. nullā

¶ Sine p̄scia ep̄i monasteriū nullū edifiet. caplo quidam.

¶ Qui religiosis feminis p̄ponēdū est ab ep̄is p̄probet. monasteriū quoq̄ absq̄ ep̄iscopi p̄missione nulli incipere aut fundare licet.

¶ De monachis monasteriū nouum nisi ep̄iscopo p̄mittente aut p̄bante. nullus incipere aut fundare p̄sumat

¶ Nullū monachū p̄gregatōe mōasterij derelicta. ambitōis et varietatis impulsu cellulā p̄stituere sine ep̄i p̄missione. v̄l abbat̄is sui volūtate p̄sumat. Itē sunt alij q̄ p̄ executōe diuersarū cāz quoslibz admittūt. q̄ distinctionē eoz soluat et q̄ rem religionis p̄turbent.

¶ Neq̄ p̄ matres sibi facere neq̄ ad feminas accedere monacho licet.

¶ Peruenit ad nos. q̄ in monasterio tuo passim mulieres ascēdāt. q̄d ē grauius monachos tuos sibi p̄ matres facere. et ex hoc incautā cū eis cōionem h̄re. ne ergo hac occasione hūani generis inimicū sua eos q̄d absit. calliditate decipiat. id huius te p̄cepti serie p̄monem⁹ vt neq̄ mulieres in monasterio tuo deinceps quibet occasione p̄mittas ascēdere neq̄ monachos tuos sibi p̄ m̄res facer. nā si hoc d̄nuo ad aures n̄ras quocūq̄ mō p̄uenit. sicte seuerissime noueris vltionis subdendū. vt emēdatōis tue q̄litate cetū sine dubio corrigant. Non solū aut incauta familiaritas aliarū mulierū eis interdicit verum etiaz a sanctimonialiū habitatōe p̄hibetur. Unde in octauo sinodo legitur

¶ Cū monialib⁹ monachos h̄itare n̄ lz

¶ Diffinim⁹ minime duplex monasteriū fieri. q̄ scādālū id et offendiculū multis effiat. Si n̄o aliq̄ cū cognatis abrez

nunciare et monasticā vitā sectari voluerint d̄nt quidē viroz adire cenobiū femine n̄o mulierū ingredi mōasteriū. In hoc em̄ placat de⁹. q̄ aut̄ baten⁹ sunt duplicem regulā sc̄ti p̄ris basilij et sc̄dm p̄ceptionē ei⁹ ita forment: Non habitet in vno mōasterio mōachū et monachē. adulteriū em̄ intercipit cohabitatio. si h̄at aditū monach⁹ ad monachā. v̄l monachā ad monachū secreto singulariter ad collocutionē. Non cubat monach⁹ in mulierū mōasterio. neq̄ singulariter cū monacha p̄uuef. et q̄n̄ necessaria vite a p̄t viroz ad regl̄ares deferent̄ extra portas hec suscipiat abbatissa mōasterij feminarum cū q̄dā verula monacha. porro si cōtigerit vt aliquā p̄pinquā suam videre voluerit. mōach⁹ in p̄ntia abbatissē huius p̄fabulet̄ p̄ modica et p̄p̄diosa n̄ba. et in breui ab ea discedat. Itē in registro gre.

¶ Monachi et monache non v̄llo siml cohabitent loco

¶ In nullo loco monachos et monachas p̄mittim⁹ in vnū monasteriū habitare. sed ne ea que duplicia vocant. et si quid tale est religiosus ep̄s muliercs q̄ dē in suo loco manere studeat. mōachos aut̄ aliud mōasteriū edificare cogat. Si aut̄ plurima sint talia monasteria separentur in alijs monasterijs monache. et i alijs monachi. res aut̄ quas habent cōmunes sc̄dm iura eis p̄petētia distribuantur. Itē ex concilio agathensi.

¶ A monasterio monachoz longi⁹ cōstruantur monasteria monialium.

¶ Monasteria puellarū longi⁹ a monasterio monachoz. aut p̄pter insidias diaboli. aut p̄pter oblocutōem hoīm collocent. Itē ex palio hispalensi.

¶ Puellarū monasteria monachoz p̄sidio et ministris regant

¶ In decima actione p̄sensu cōmuni decreuimus. vt monasteria virginum in puincia bethlica mōachoz ad ministracione ac p̄sidio gubernent. tunc enī salubria christo dicatis virginibus probamus. quando eis patres spirituales eligim⁹ quoz non solū gubernaculis iuri

sed etiam doctrinis edificari possint. ea in circa monachos cautela seruata. ut remoti ab eaz familiaritate necvisq; ad vestibulū beant accedendi familiare pmissus sed neq; abbatē vel eū preficiat eē eaz q̄ p̄est. loq; n̄gimbis t̄pi aliqd qd̄ ad institutionē vel administrationez eaz p̄tinet licebit. nec cū ea sola que p̄est frequēter eos loqui oportz: sed sub testimonio duarū vel triū soroz. ita ut rata sit accessio et breuis oīno locutio. Prohibent etiaz sanctimoniales propria receptacula h̄re.

Unde innocentius secundus
Perniciosam et detestabilem consuetudinem quarundam mulierum. que licet neque secundum regulas beati benedicti neque basilij. aut augustini viuāt. sanctimoniales in vulgo cēseri desiderāt: aboleri decreuim⁹. Cum enim iuxta regulam sancti benedicti degētes in cenobijs tā in ecclia

Benedicti regula

q̄ refectorio atq; dormitorio p̄muniter esse debeāt. p̄pria sibi edificāt receptacula et puata domicilia: in q̄b; sub hospitalitatis velamine passim hospites minus religiosos q̄ sacros et bonos mores suscipere nullaten⁹ crubescūt. qz ergo oīs q̄ male agit odit lucē. ac p̄ hoc ipse. abscondite in iustoz tabernaculo se opinantur posse latere oculos iudicis cuncta p̄spicientis. hoc tam in honestū detestandūq; flagitiū. ne vltim⁹ fiat: omni modo p̄bibemus. et sub pena anathematis interdici⁹. sili mō p̄bibem⁹. ne sanctimoniales sili cū canonicis et monachis in ecclesia in vno choro p̄ueniāt ad psallendūz

Laici.

Monasteria clericoz aut laicoz habitacula fieri nō dnt. caplo puenit.

Episcopi visitatio.

Visitandi exhortandiq; grā ad monasteriū quotiens placuerit ab antistite ciuitatis accedat. s; sic charitatis officium illic impleat ep̄s ut grauamen aliquod monasterium nō incurrat.

Frequēter ep̄i monasteria visitēt et q̄ corrigenda sunt corrigāt. caplo non.

Q. I. Religio Ex p. tole letano.

Non negari ingressus clericis: q̄ monachoz p̄posito appetūt
Clerici q̄ monachoz p̄posito appetūt. qz meliorē vitam seq̄ cupiūt liberos

eis ab ep̄is in monasterijs largiri oportet ingressus.

Q. 2.

Inuito nō ep̄o clicū ei⁹ a nullo esse suscipiendū. leo ep̄s testat. scribens rustico narbonēsi ep̄o.

Inuito ep̄o ei⁹ clicū nemo suscipiat. **A**lienū clericū inuito ep̄o ipsius nemo suscipiat. Sed subaudiendū est. nisi ad p̄positū melioris vite trāsire voluerit tunc enī libez est illi etiam ep̄o p̄dicente monasteriū ingredi. Unde vrbanus papa in capitulo sancti rufini.

Qui monachoz p̄positum appetit etia inuito ep̄o suscipiendus est.

Lex publica. Lex puata.

Due sūt inquit leges. vna publica. altera puata. Publica lex est q̄ a scis patrib; scriptis est p̄firmata. ut ē lex canonū q̄ quidē p̄pter trāsgressiones ē tradita. vbi grā. Decretū est in canonib; clericū nō debere de suo ep̄atu ad aliū trāsire si non p̄mendatijs lris sui ep̄i. qd̄ p̄pter criminosos p̄stitutū est. ne videlicet infames ab aliquo ep̄o suscipiant p̄sone. solabant enī officia cuz non poterāt in suo ep̄atu i alieno celebrare qd̄ iure p̄ceptis et scriptis detestatiū est. **L**ex nō puata est. que instinctu sp̄s sancti in corde scribit: sicut de q̄busdā dicit ap̄ls. qui h̄nt legē dei scriptā in cordib; suis. et alibi. cū gētes legē dei sc̄ptā nō beant si naturaliter q̄ legis sunt faciūt. ip̄i sibi sūt lex. **S**i quis hoz in ecclia sua sub ep̄o populū retinet: et seculariter viuūt. et si afflat⁹ sp̄s sancto in aliquo monasterio v̄l regulari canonica saluare se voluerit. qz lege puata ducit. nulla rō exigit. ut lege publica p̄stringat. dignior ē enī lex puata q̄ publi ca. sp̄s qd̄ dei lex est et q̄ sp̄s dei aguntur: lege dei ducunt. et quis est qui spiritus sancto possit resistere dignē. q̄squis igit hoc sp̄s ducit. etia ep̄o suo p̄radicente ear liber nostra auctoritate. **I**usto enim lex nō est posita. sed vbi spiritus dei ibi libertas. et si spiritu dei ducimini nō estis sub lege.

Spiritus sanctus

Non abbas v̄l monach; cāoni cos reglāres a p̄posito p̄fessio nis canoice reuocare. et ad mōasticū bitū ducit.

Q. 5. Canonici reglāres Ex p. c. ducit.

trabendo suscipe audeat. vt monachi fi-
ant q̄ diu ordinis sui eccliam inuenire q̄
uerint. in q̄ canonice viuēdo deo seruire.
animā suam saluare possint. qd̄ si teme-
rario ausu id agere tēptauerint anathēa-
tis vinculo obligentur.

Urbanus **P**atris sui p̄fessione regulares cano-
nici monachi fieri p̄nt. caplo statumus.

Dedicata **Q**ue semel sunt dedicata monaste-
ria p̄ alio ep̄oz maneat p̄petuo mona-
steria. ⁊ res que ad ea p̄tinet monasterij
reseruari optet. nec posse ea vltra fieri se-
cularia habitacula. q̄ n̄o p̄miserint hoc
fieri subiaceant his p̄dēnationibus q̄ p̄
canones p̄stitute sunt.

Qui loca sacra coia diuersoia fecerit
clicus deponat. laic⁹ excoicet. c. qm̄.

Professio **A**nteq̄ bienniu in p̄uersione p̄ple-
uerit aliquis: tonsorari non debet.

Grego.

Monasterijs oib⁹ fraternitas v̄ra
districtius interdicit. vt eos quos ad cō-
uersionē susceperint: priusq̄ bienniu
in p̄uersione p̄pleuerint nullo mō aude-
ant tonsorare. s; hoc spacio vita moresq̄
eoz solite p̄probenf. ne quis aut n̄ sit
p̄tentus: eo q̄ voluit aut ratū non habe-
at qd̄ elegit. nam dū graue sit in exptos
hominū obsequijs sociari. quis possit di-
cere. q̄nto sit grauius ad dei seruiciū im-
probas appli care. miles n̄o si p̄uerti vo-
luerit: priusq̄ nob̄ renuntiet: nullus euz
sine nostro p̄sensu q̄libet presumat ratio-
ne suscipe.

Gre. **P**ost monasterij ingressum nulli re-
linquit. licentia testandi. caplo quia.

Testari **P**ost monasterij ingressum eidem
religiosi ne **monasterio omnia sunt p̄ferenda.**
queunt

Gre. **P**erlatū est ad nos petronillam no-
mine de prouicia lucania progenitā per
exhortationē angeli episcopi fuisse p̄uer-
sam. resq̄ suas omnes quas h̄re potuit.
licet sibi iure potuissent p̄petere. tamen
easdem monasterio in quod ingressa est
etiam specialiter donationis titulo p̄tu-
lisse. **C**ontra aut paulus prim⁹ heremi-
ra in testamento collobiū suū athanasio
Alexandrino ep̄o reliquit. tunicā vero
beato anthonio **S**ed aliud est de his q̄

in monasterium ingressi se ⁊ sua tradide-
rūt. aliud de his q̄ solitariā vitā ducētes
se nulli ecclie tradiderunt. illi sel⁹ tradita
nulli tradere p̄nt. isti nulli oblata libere
testari valēt **I**tem in autēti. p̄stitutio. ix.
Si qua mulier aut vir monasticam
vitā elegerit. ⁊ intrauerit monasteriū. li-
beris non extantibus. monasterio quod
ingredif res eius competere iubemus.
sed si persona liberos habens. antequā
de rebus suis inter eos disponat. mona-
steriū intret. liceat ei postea inter eos di-
uidere. legitima portōne nulli diminuta
triente vel semisse. ⁊ qd̄ eis non dedit.
monasterio computet. sed si omnem sub-
stantiam inter filios diuidere voluerit.
sua persona filijs suis p̄numerata p̄tem
sibi retineat que monasterio competere
debeat. sed si post ingressum moriat an-
teq̄ inter eos diuidat filij legitimā por-
tionē percipiant. reliqua substantia mo-
nasterio competente. consti. v. in coll. i.
Nunc autem cum monachus fact⁹ esset
hoc ipso res suas omnes contulisse vide-
atur: si prius testatus non sit. exinde iu-
dicio eius cessante lege disponitur. vt si
liberos haberet in quos aut nichil aut
minus legitima portōne quoque donan-
di titulo contulerit eatenus substantie
monasterio destināte detrabatur. ne qd̄
contingat circa liberos iniquum. **I**tem
ex nouella.

Testimē-
tum mo-
nialis.

Testimē
monachi

Parentes filij.

Non licet parentibus liberos v̄l li-
beris parentes ab hereditate sua repel-
lere monachos factos q̄uis dum laici
fuerant in causam ingratitude incidere
runt. **I**tem non liceat parentibus libe-
ros suos ad solitariam vitam transeun-
tes abstrahere de monasterio.

Religiosi
filij effecti

Quod inter annos pueritiae tra-
diti. cum adulti fuerint libez ha-
beant arbitrium manendi v̄l
discedendi. p̄batur auctoritate. ix. sinodi
in qua sic statutum est.

Q. i.
Religio-
nis igres-
sus
Tēpus
Uotū n̄
ginitans

Virginitatis professio quo t̄p̄e fir-
ma esse incipit.

Firma aut t̄c erit p̄fessio n̄ginita-
tis ex quo adulta iam etas esse cepit.

professio et que solet apta nuptijs deputari ac pfecta. Si virginis professio tunc incipit esse firma cum etas cepit esse adulta et religionis professio tunc demum debet esse firma, cum ad adultam etatem puenit fuerit. sed hic de illa professione agit que in annis pueritiae proprio arbitrio deo offertur quam non pfirmat parentum consensus. Ceterum a parentibus deo offertur professio inuiolata tam seruari oportet. Unde gregorius scribit ad augustinum anglorum episcopum.

¶ Non licet de monasterio egredi que pater vel mater intra annos infantie fecerit ordinare.

¶ Addidistis ad huc quod si pater vel mater filium filiam ue intra septa monasterij in infantie annis sub regali tradiderunt disciplina, vtrum liceat eis postquam ad pubertatis annos inoleuerint, egredi et matrimonio copulari. hoc omnino deuitamur, quia nefas est, vt oblatis a parentibus deo filijs voluntatis frenas relaxant. Item ex p cilio toletano quarto.

¶ Aut propria professio, aut paterna deuotio monachum facit.

Isidorus ¶ Quicumque a parentibus proprijs, in monasterio fuerit delegatus, nouent se ibi perpetuo mansurum, nam anna samuel puerum suum natum et ablactatum deo pietate obtulit, qui et in ministerio templi quo a matre fuerat deputatus permansit, et vbi constitutus est deseruiuit.

Bre. ¶ Quia autem in insulis dura est pgregatio monachorum etiam pueros in eisdem monasterijs ante, .18. annorum tempore suscipi prohibemus, vel si quidem sunt, tua eos prudentia auferat, et in vrbem romanam transmittat, hec in palmaria, alijsque puincijs te per omnia volumus custodire.

¶ Ex his auctoritatibus colligitur, quod paterna professio pueros tenet obligatos, nec licebit eis a proposito discedere, quod paterna deuotione in puerilibus annis susceperunt. Sed obiatur illud leonis pape, Caplo infans.

Uotum virginis ¶ Non licet puellis nuptias eligere que spontanea voluntate virginis susceperunt propositum.

¶ Puella que non parentum coacte imperio, sed spontaneo iudicio virginis propositum atque habitum susceperint, si postea nuptias elegerint, puaricant etiam si non dum eis psecratio accesserit, cur itaque non frauderent muliere: si in proposito permanerent, ambigi non non potest crimen magnus admitti vbi et propositum deserit, et psecratio violat, nam si bona facta non possunt impune calcari, quod de his manebit que corruerint federa diuini sacramenti. Cum ergo in principio huius capli dicat, Puella que non coacte imperio parentum, dat intelligi, quod si coacte habitum virginis sumpserint, si ne puaricatione ipsum deserere possunt, sed puella hic nubilus intelligit, cur vt in sequentibus demonstrat post, .12. annum liber est arbitrium, nec in electione propositi cogit sequi parentum imperium Sed et illud etiam intelligendum est, quod est statutum in sinodo habita ab Eugenio papa.

¶ Extra voluntatem propriam retrusi in monasterijs non teneantur

¶ Sicut que monasteria elegerunt, a monasterijs egredi non permittunt, ita hi que iniuncti sine iuste offensionis causa sunt intro missi non nisi volentes teneantur, quia quod non perunt non obseruat, Ideoque tales pferendi sunt magis peccata pmittere quam plangere, sicut in decre, sanctissimi leonis pape manifestissime ptenetur, li. 6. marcellus papa. Palea.

¶ Illud autem statuendum esse censemus, vt si in minori etate filij monasterio oblatis fuerint, vel sacra tonsura vel velamina susceperint, dignum quidem diximus vt, .15. anno a prelati moniti vbi inquirant, vtrum in ipso habitu permanere cupiant an non, Si non permanere professi fuerint, vltimum penitenti locum minime amplecti possunt Sin non ad seclarem habitum reuertere voluerint redeundi licentia nullo modo denegetur quia sanis inutile est, vt coacta seruitia diuino pre-

¶ Non nisi certis diebus vestentur lamen imponatur virginibus.

¶ Deuotis virginibus nisi aut in epiphaniarum die, aut in albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus sacrum velamen minime

Religiosi
coacti.

Uidi

2.2
profe

Profes
sio.

Relig
ni in
sus.

Virgini
psecratio

imponat. nisi forsan sic vt de baptismo dicitur. est. graui languore correptis nec hoc sine mure de seculo exeant. implo- rantibus non negetur. viduas aut vela re pontificu nullus attetet

¶ Ante quadragesimum etatis sue an- num. virgines non consecrentur.

¶ Juuenculas fieri abbatissas vehe- mentissime pbibemus nulla igif frater- nitas tua: nisi sexagenaria niginem. cui? vita atq; mores hoc exegerint. velare p- mittat. Itē ex p̄cilio carthaginensi

¶ Sanctimonialis ante annu q̄dra- gesimu no velenf. Itē pius papa

¶ Ante. 25. annu: nigines no p̄secrenf Caplo placuit

¶ Unde in toletano p̄cilio. x.

¶ p̄fessionē viduitatis faciāt z bitū su- mar religiois q̄ castitate seruar pponūt

¶ Vidua q̄ sc̄te ecclie religionis ppo- sitū obtinere voluerit sacerdoti vl̄ m̄stro ad quē aut ipsa venerit. aut quē ad se ve- nire p̄tigerit. sc̄ptis p̄fessionē faciāt. a se aut signo. aut subscriptioe notatā p̄tinē- rem se religionis ppositū velle. z hoc p- bēniter iuiolate seruare. tūc accepta a sa- cerdote l̄ m̄stro apta religiois p̄fessiois veste. seu i lectulo q̄escēs siue in quocūq; loco p̄sistens p̄stanter vtatur. nec diuer- si coloris. aut diuerse p̄tis eadem sit no- tabilis vestis. s; religiosa z no suspecta.

¶ In sura l̄ vestis religiosa in mi- nori etate suscepta a parētib? ir- rita fieri pōt. c. si in q̄libet

¶ Parētib? sane filios suos religioi p̄dere no apli? q̄ vsq; ad. 14. eoz etatis annū licētia poterit esse. postea nō an cū voluntate parentū. an si sue deuotōnis sit solitariū votū. erit filijs licitū religionis assumere cultū. q̄squis aut vel abolitōe tonsure vel secl̄aris vestis assumptōe de- tect? fuerit attingisse trāsgressioē z excō- mūicatōis cēsura accipiat. z religioi sp̄-

¶ Usq; ad ānos. xij. p̄ne inherēat voluntatis puella subiacet arbitrio. ¶ Puella si añ. xij. ānos etatis sponte sua sacrū sibi velamē assūpsent: p̄nt statū parētes ei? vl̄ tutores e? id factū irritū face

re si voluerit at si annū z diē dissimilādo p̄senserint. vltcri? nec ipsi nec ipsa muta- re poterūt. si nō in fortiori etate adolescē- tula vl̄ adolescēs seruire deo elegerit nō est p̄as parētib? pbibendū.

¶ Abbatissa p̄sumens velare niginem vel viduā excōicet. caplo statuimus.

¶ Infantes oblati a parētib? sub plu- rimoz testimonio suscipiuntur.

¶ Opter infantes cū volūtate z p̄sen- su parētū imo ab ipsis parētib? oblatos sub testioe plimoz suscipi. vt ois occa- sio maledicti grā excludatur boim pesti- morum.

Depositū monachi p̄prio arbi- trio z voluntate susceptū deserere non pōt absq; peccato. qd̄ enī q̄s vouet deo dz reddere. vnde q̄ relicta singularitatis p̄fessione ad militiā vl̄ ad nuptias deuolut? est publice p̄nie satisfactōe purgād? ē. q; z si innocēs milita est. z honestū pōt esse p̄iugiū electionez tñ melioz deseruisse trāsgressio est. Itē ex p̄cilio toletano. 1.

¶ Qui religiosū habitū spōte susceptū deserere voluerit ad ip̄m redire cogatur.

¶ Procliuus aut cursus est ad volup- tatē z inuitatiz natura vicioz

¶ Ad honores seculi nō veniāt clerici retrogradi. caplo eos.

¶ Qd̄ enī quis nō eligat nec optat. p̄fecto non diligit. qd̄ aut nō diligit facile p̄tēnit. nullū ergo bonū nisi voluntariū. Idcirco dñs nō ferendā in via n̄gam. p̄ quā violentia vlli inferat p̄cepit. q̄prop- ter p̄sultius agit. si pijs suasionib? p̄tem- ptū mūdi z amorē dei p̄dicando quam violentiā inferēdo ad celestē amorē illū accēderitis. vñ oium vñm charitati hanc nostri apl̄atus mādare deereuimus epi- stolam: monentes atq; p̄pientes. q̄te- nus si ita verū est vt isti dicūt: null? epi- scopus vl̄ abbas seu monachoz reliquo- rum p̄uentus monasticis illū regulis in- uituz subiacere compellat. neq; vllō mo- do fratres eius per hanc occasionem li- centiā habeāt paterna seu materna illū bereditate priuare sed vsq; dum diuina

Luticia- nus papa In. 9. si uodo.

Q. 5. Religio- nis votū Leo pap

Natura labil' p̄cā Apostata Ex p̄. cal cedonēsi. Religio si iuuiti Nicola? papa. Violētia Amor di Religio- nis igref sus.

Vidue

Q. 2. professio

Religio nisi ingref sus.

ligiosi

profel

rginif crano

post ordinationē huius magne et vniuersa-
lis sinodi agere que prohibita sunt. stant
in sancta synodus cadere de proprio gradu
sed aliud est transferri atque aliud propria
remeritate transire. illud apostolica auctoritate
fieri licet. hoc vero omnibus modis pro-
hibetur. Sicut autem duabus ecclesijs vnus
preponi non debet. ita nec vna ecclesia in-
ter plures diuidi valet.

Sicut in vnaqueque ecclesia vnus pres-
biter debet esse in ipsa que sponsa vel vxor
et diaconus non potest diuidi inter plures pres-
biteros. sed vnum tantum modo habet sacer-
dotem que eam caste et sincere regat. vnde inter-
dicimus. vt nullus presumat ecclesiam inter
duos vel plures diuidere. quia ecclesia christi
vxor et sponsa debet esse. non scortum: sicut
Calixtus papa restatur

Quod autem clerici secularium nego-
ciorum procuratores esse non vale-
ant auctoritate carthaginensis
concilij primi probatur in quo nicolaus papa
episcopus iulianis dixisse legitur.

Qui clero annexi sunt. secularium pos-
sessionum procuratores non fiant.

Credo placere suggestionem meam
sanctitati vestre. et displicere vobis. vt que ser-
uiunt deo et annexi sunt clero: accedant ad
actiones seu ad administrationes vel ad pro-
curationes domorum secularium. gratianus
episcopus dixit. Apostolorum statuta sunt que dicunt
Nemo militans deo implicat se negotijs
secularibus. proinde aut clerici sunt. sine ac-
tionibus domorum aut actores sine officio
clericorum. vniuersi dixerunt. hoc obseruemus.

Secularium negotiorum procuracionem de-
ruci non suscipiant. capitulo ciprianus.

Nonnulli et secularibus rebus laqueisque
obligari non debent. que diuinis rebus et spiritali-
bus occupati sunt. nec ad terrenos et secu-
lares actus vacare

Quod vero fulgidis et claris vesti-
bus eis ornari non liceat in .i. si-
nodo iubetur. in qua sic statutum est.

Corripiantur clerici qui vnguentis et claris
vestibus et fulgidis lasciuunt.

Quis iactantia et ornatura corporalis a
sacramento ordine alienata est. eos ergo epi-

scopos vel clericos. qui se fulgidis et cla-
ris vestibus ornant. emendari oportet. quod
si in hoc permanserint episcopum ostendantur
similiter et eos qui vnguentis vnguntur.
Abominatio est peccatoris dei cultus. Igitur
si inuenti fuerint deridentes eos qui
vilibus et religiosis vestibus amicti sunt pro
episcopum corriguntur. Multas enim
temporibus omnis sacratum vir cum mediocri
aut vili veste puerfabatur. omne quippe quod
non propter necessitatem suam: sed propter
venustatem accipitur: elationis habet ca-
lumniam. Quemadmodum magnus ait
Basilius. sed neque ex sericis texturis ve-
stem quis variatam induebat. neque appo-
nebant variorum colorum ornamenta in sum-
mitate vestimentorum. audierant enim quod
mollibus vestiuntur in domibus regum
sunt.

Non secularibus vestibus sed ordini suo
conuenientibus clerici utantur. capitulo episcopi

Resbiter l' diaconus ab episcopo deposi-
tus imperatorem non audeat. c. si quis

Coitione pueri que ecclesiastice discipline
regulam fugiende defendere presumit. c. si forte

Spe reconciliacionis careat que ab episcopo
condemnatum imperatorem adierit. c. si quis

Episcoporum cause coram principibus examina-
ri non debent. Ca. si episcoporum cause

Quod iuramentum prestandum non sit
auctoritate canonice scripture pro-

Sicut enim christus in euangelio di-
scipulis. Sic sermo vestre est est. non non. quod autem

Anti omnia: fratres mei: nolite iurare oino.
vtraque auctoritate iuramentum prohibemur

Sed aliud est ad iuramentum sponte
accedere. aliud vel ad asserendam innocen-

Tiam suam. vel ad federa pacis seruanda. vel
ad persuadendum auditoribus quoniam periculi sunt

Credere quod eis vtile est. iuramentum offerre
primum pro beneficum procedit. non non. iuratur oio pec-

Catum est. vnde in tolleratio pal. octauo leg. f.
Iuramentum pro federe pacis est agendum

Dicitur quod in federa pacis venit. tunc
solidius subsistit cum iuramenti hoc inter-

Positio roborat. sed tamen quod amico-
rum animos paciat. tunc fidelius durat

zacharias

papa

Q. 5.

Episcopo obe-

diendum

Ex p. anti

ocheno

Ex p. are

la. emi

martu?

Bre. p. sta

tino

Q. i.

Jurame

tum

Ex p. ro

letano.

Pacis fe

cus

cum eos sacramenti vincula ligant. omne
 eni qd testibus ad stipulat. verius pstat
 cum id iurationis adiectio affirmat. qz
 si testis deficiat innocens fidem sola iurandi
 ratio manifestat. Itē augustinus super eplam ad galatbas.
Aug. Juratio non est pibenda. nec tāq̄ bonum appetenda.
 Non est ptra preceptum dei iuratō que non a malo iurantis est. sed incredulitas a quo iurare cogit. Nam binc intelligi fit ita dñm pibuisse a iureiurando ut quantum in ipso est qsqz nō iuret: q̄ muln faciūt in ore bñtes iurationē tan guū z suave aliqd. Nam vñqz apls i. d. v. i. u. i. t. p. r. e. c. e. p. t. u. m. d. n. i. z. n. i. i. u. r. a. u. i. t. Non enim audiēdi sunt q̄ has iurationes esse notū pauli. putat. qd em̄ faciēt de illa. quotidie moroz p vestrā gloriā fratres quaz habeo in chriso ihesu dño nostro. quā greca et emplaria manifestissimā iurationes esse ostendūt. pibemur ergo iurare cupiditate: aut dilectōne iurādi. q̄uis em̄ iuramentum amplius sit q̄ est est. vel nō nō Et ideo a malo sit. nō tñ a malo tuo: sed infirmitatis aut incredulitatis eoz q̄ nō aliter mouent ad fidem. Itē augustinus in eplā ad publicolam.
Aug. Perierare peccatū est nō iurare.
 In nouo testamento dictum est. ne omnino iuremus: quod michi quidē propterea dictū esse videt. non qz iurare peccatum est. Sed quia periurare immo peccatū est a quo lōge nos esse voluit q̄ omnino ne iurem? p̄monuit. Idem
Aug. In necessarijs verum iurare non est peccatum.
 Et noueritis verum iurare non esse peccatum. Inuenimus z apostolū paulum iurasse. quotidie moroz p vram gloriā frēs quā habeo in xpo ihesu domi non nō. per gloriā vestrā iuratio est. non enim sic ait. per vestrā gloriā moroz. quasi vestrā gloriā me fecit mori. quō si diceres per venenum. per gladium. per bestiam. per inimicū mortuus est. intelligeretur faciente inimico. faciente gladio. faciente veneno mortuus est. Idem de

sermone domini.
 Nec tanq̄ bonum appetendum. nec tanquam malum iuramentum est: euitandum.
Aug. Ita ergo precepisse dñm intelligi ne iuraretur. ne quisquam sicut bonum appetat iusiurandū. z assiduitate iurandi ad perurium per consuetudinem dilabatur. quapropter qui intelligit nō in bonis: sed in necessarijs iurationē habēdam. refrenat se quantum potest. ut non ea vratur. nisi necessitas cogat. videlicet cum videt pigros esse homines ad credendum: quod eis vnle est credere. nisi iuratione firmetur. Ad hoc vñqz pertinet qd sic dicitur. Sit autem sermo vester est non non. hoc bonum est z appetendum quod autem ampli? est a malo est. id est si iurare cogaris. scias de necessitate venire infirmitatis eoz quib? aliquid suades. que infirmitas vñqz malum est. unde nos quondie liberari precamur. cum dicimus Libera nos a malo. Itaqz non dixit. qd autem amplius est: malum est. Tu em̄ malum non facis: qui bene vteris iuratione. Item augustinus in sermone dñi in monte libro primo.
 Jurare non est peccatum
 Tu malum non facis qui vteris bene iuratione. que z si nō bona tñ necessaria est. ut alteri psuadeas qd vtiliter psuades. sed a malo est illius cui? infirmitate iurare cogaris. Itē hieronim? sup hieremiam.
Hiero. Per deum iurare pmittitur: ne per idola iuretur.
 Et iurabunt. Viuit dominus in veritate. z in iudicio. z in iustitia. z benediceat eum gentes. ipsumqz laudabūt quomodo ergo euangelium iurare nō pibet sed hic iuramentū pro p̄fessione dicitur. z ad p̄dēnationem idolorū per que iurabat israel. deniqz offendicula auferuntur z iuratur per dominū deum quodqz dicit. viuit dominus in testamento veteri. iusiurandum est ad p̄dēnationem mortuoz deoz. per quos iurauit omnis idolatra. Itē hiero. sup mattheū. libro prio

Diero. ¶ Infirmis iurare pceditur.
 ¶ Considera q salua: d: noster non p deū iurare p̄hibuit. sed p celū ⁊ terrā. et p hierosolimā. ⁊ p caput tuū. ⁊ hoc q̄si p uulis fuerat lege p̄cessus. vt quō victias deo immolabāt. ne eas immolarēt idol. sic ⁊ iurare pmitterent p deū nō q̄ recte hoc facerent. sed q̄ meli⁹ est deo id exhibere q̄ demonijs. Itē ex p. cartha. 4.

Ex p. car ¶ Excommunicet clericus p creaturas thaginēsi pertinaciter iurans.

Juratio p ¶ Clericū p creaturas iurantē acerrime esse obiurganduz. si p̄stiterit in vicio excoicandū. inter epulas vero cantantē sup̄dicte sentētie seueritate coercendum decernimus. Itē pius papa.

Pius p̄p ¶ Clericus deponat. laicus anathematizet: per capillū vel caput dei iurans

¶ Si quis p capillū dei vel caput iurauerit. vel alio mō blasphemia d̄ deum vsus fuerit. si in ecclesiastico ordine est: deponat. si laic⁹ anathematizet. ⁊ si q̄s p creaturas iurauerit. acerrime castiget. ⁊ iuxta id qd̄ sinodus dijudicauerit peniteat. Si quis aut̄ talem hominē nō manifestauerit nō est dubium quin diuina p̄mendatōe coerceat. sed si ep̄s ista emē dare neglexerit acerrime corripiat. Que ritur quis magis teneat. an ille qui p deum. an ille q̄ sup̄ sacra euangelia iurat. huic qd̄ni Jobannes crisostom⁹ respōdet dicens.

Abuso. ¶ Non est maius p euangeliū q̄ p deum iurare

¶ Si aliq̄ causa fuerit. modicū videt̄ facere q̄ iurat p deuz. qui aut̄ p euāgelīū maius aliquid fecisse videt̄. q̄bus dicendum est. Kulti p̄pter deū s̄pture sancte sunt. nō de⁹ p̄pter scripturas. Itē biero.

Diero. ¶ Non solū in altari vel reliquijs. sed etiā p̄muni loquela piuriū caueatur.

¶ Habem⁹ in lege dei scriptū. nō piurabis in nomine meo. nec pollues nomē dei tui inuauis. Ideo admonendi sunt omnes. vt diligenter caueant piuriū. nō solum in altari seu sanctoz reliquijs. sed etiā in p̄muni loquela. Itē ysidor⁹ sententiaz libro secundo.

¶ Non p̄hibet deus iurare s̄ piurare ysidorus
 ¶ Non ē p̄tra dei p̄ceptū iurare. s̄ p̄riurare
 dum iurandi vsū facim⁹: piuri⁹ crimen incurrim⁹. Itē aug. de verbis apli. sermone. xxvii.

¶ Juratio non est peccatum. Aug.

¶ Si peccatū esset iuratio. nec in veteri lege diceret. non piurabis. reddes domino iuramenta tua. Non enim peccatum nobis p̄ciperetur. Itē nō nobis dicim⁹ nos nō iurare. si enim hoc dicim⁹ mentimur quantū ad me pertinet nō iuro. sed quātū michi videt̄ magna necessitate compulsus. cū video nisi faciā michi non credi. ⁊ ei qui michi non credit non expedire quod non credat hac p̄pensa ratōne ⁊ p̄sideratōne liberata cū magno timore dico corā deo. aut testis ē michi de⁹. aut sit x̄ps. q̄ sic est in meo anio ⁊ video qd̄ plus. ad est. qd̄ amplius est. q̄ est est. non non. sed hoc qd̄ amplius est a malo est. non iurantis sed non credentis. Ex p̄missis colligitur. q̄ iurare non est peccatū. non tamen tanq̄ bonus est appetendū: ne consuetudine iurandi labamur in periurium. sed cum dicatur p̄cedere a malo non credentis. videt̄ q̄ ⁊ si iurare peccatū non sit. iuramentum tamen recipere malum sit. sed nomine mali non malitia fit. sed peccati pena intelligitur. ex penali em̄ infirmitate incredulitas illa processit. qua ad iurandū compellimur. ipsum autē iurare: sicut peccatum non est. ita iuramentum ab aliquo recipere malum non est

¶ Licet vti fidei eius: qui vt eā seruet p̄ demonia iurat. cap̄lo mouet. Aug. Juratio p demonem.

¶ Veruntamen sine vlla dubitatōe min⁹ malū est p̄ deos falsos iurare veraciter q̄ per deum verū fallaciter. quanto enim per quod iuratur magis sanctus est. tanto periurium magis est penale.

Joseph vir sanctus per creaturas iurauit. dū dixit fratrib⁹ suis Per salutē pharaonis non exhibitis hinc. Scienduz est q̄ sancti non tam per creaturas q̄ per creatorē creaturaz iurabant. nec in creaturis aliud q̄ creatorē ipsaz venerabāt b .i.

sicut ioseph qui p pharaonē iurādo hoc in eo veneratus est. qđ dei iudicio positus erat in infimis. Unde apostolus ait Omnis ptās a domino deo est. Item xp̄s pilato. Non haberes in me potestatem. nisi esset tibi data desuper. deus autem p creaturas iurare prohibuit. ne vlt̄ more gentiliū aliquod numen deitatis creaturis inesse crederet. vlt̄ ne creaturas p̄tēptibiles iudicando p eas pmissa p nichilo duceremus. Sed queritur quid grauius sit. an per creaturas an per creatorem iurare fallaciter. dupliciter em̄ re^o est qui per creaturas iurat mendaciter. qz p̄tra prohibitionē iurat p qđ sibi iurare nō licet. a quo peccato est immunis qui nō nisi p creatorē iurat. p̄ primū dolo capit: qđ facit etiā per creatorem mendaciter iurans. sed periuriū tantomagis penale est: quāto sanctius illud per qđ iurat apparet. qz si per creaturas mendaciter iurans dupliciter peccet. grauiori tñ se subicit pene q̄ p creatorē iurat mendaciter. Periurij aut̄ pena grauissima ē quā si q̄s timens ad p̄fessionē venire noluerit. a fidelium consortio est abiciendus.

Eunician^o papa **P**redicandū est etiā vt piurium si deles caueant. et ab hoc summo pe abstinant: scientes hoc grāde scelus esse et in lege et in p̄phetis et in euangelio p̄bitum. Audiuimus autem quosdam parvipendere hoc scelus et leuē quodāmodo piuris penitentie modū imponere q̄ etiā nosse debent talem de piurio p̄nias imponi debere q̄lem et de adulterio et de fornicatōe et de homicidio sp̄ote p̄missio et de ceteris criminalib^o vitijs. Si q̄s vero p̄petrato periurio. aut quolibet criminali peccato. timēs p̄niam longā. ad cōfessionē venire noluerit: ab ecclesia repellendus est siue a p̄munionē et p̄sortio fidelū. vt nullus eus eo comedat. neq; bibat. neq; in domo sua eū recipiat.

D. 2.
Aug.

Quid aut̄ periuriū sit falsum iurare: facile p̄bat. Ait em̄ aug^o. in libro psalmoz super Domini est terra.

Perierat qui aliter facturus est q̄ p̄mittit.

In dolo iurat q̄ aliter factur^o est q̄ p̄mittit: cum piurium sit nequiter decipere credentē. Item biero. sup bieremiam libro secundo.

Dicro.

Quos dēat b̄re comites iusiurāduz

Animaduertendum est. qz iusiurandum bos habeat comites. veritatē. iudiciū atq; iusticias. si ista defuerint: neq; q̄ iuramentū erit: sed piurium. Item q̄ falsum iurat mentitur. mentiendo autem iurare nichil aliud est q̄ peierare. cum ergo homines qui loquuntur mendacium perdēdi sunt iuxta illud psalmiste. Perdes omnes qui loquuntur mendacium: multomagis dānabiles sunt. qui mentiendo peierare cōuincunt. qz nomen dei sui inuanū assumunt. Sed aliud est iurare. aliud iurare in dolo. non em̄ omis qui aliter facturus est q̄ p̄mittit: in dolo iurat. Licet enim apostolus aliter facturus esset. q̄ p̄mitteret corinthijs in prima epistola cum ait. Veniam ad vos nō tñ in dolo iurauit aut mendaciter p̄misit. Ille em̄ i dolo iurat aut mendaciter p̄mittit in cuius mente est non sic se facturum vt p̄mittit. Ille autem qui p̄mittit falsum qđ putat esse verum. nec in dolo iurat. nec mendaciter p̄mittit.

Iusiurā dū quot requirit.

Unde augustinus de verbis apostoli. sermone. xxviii.

Homines falsum iurant. vel cū fallunt vel cum fallunt. putat homo verum esse quod falsum est. et temere iurat. aut scit vel putat falsum esse. et tñ pro vero iurat. et nichilominus cum scelere iurat. distant autem ista piuria que duo commemorauim. facillum iurare qui verum putat esse pro quo iurat verum putat esse. et tñ falsum est non ex animo iste periurat fallitur hoc pro vero habet. quod falsum est. non pro re falsa sciēs iuratōnem interponit. Quia alū scit falsum esse. et dicit verum esse. et iurat tanq̄ verum quod scit falsum esse. Videtis quā ista detestanda sit bellua: et de rebus humanis exterminanda. quis em̄ fieri velit. oēs boies

Inte

Aug

Zing
qre d
bom

Me
cum

detestantur talia. fac alius putat esse fal-
sum: et iurat tanquam verum sit. forte verum
est. verbi gratia: ut intelligas. Pluit in
illo loco interrogas hominem. et dicit plu-
isse. et ad negocium eius competit. ut dicat
pluit. sed putat non pluisse perurus est.
Interest quemadmodum verbum procedat ex
animo. ream linguam non facit. nisi rea
mens. Quia ergo mens huius non erat rea
nesciebat enim falsum esse quod iuravit esse
verum nec temere vel negligenter sed cum
magna diligentia videbat sibi deprehē-
disse verum quod iuravit falsum: pium reus
nequaquam est iudicandus. Item quod dicitur.
qui falsum iurat mentis. non universaliter
hoc intelligi debet. non enim omnis qui fal-
sum dicit mentis. sic nec omnis qui mentis fal-
sum dicit. Unde augustinus in encheridion.

Intentio

Aug.

Zingua
quod datur
homini.

Menda-
cium

Non est mentiri dicere falsum quod pu-
tat verum.
Is autem qui mentis propter id quod ani-
mo sentit loquitur voluntate fallendi. et
vniuersa verba propterea instituta sunt. non
ut per ea semivice homines fallant. sed ut
eis quisque in alienis noniciam cogitationes
suas proferat. vobis ergo vniuersa ad fallaciam:
non ad quod sunt instituta: peccatum est. nec
ideo vllius mendacium putandum est non
esse peccatum. quia possumus aliquando alicui pro-
desse mentiendo. possumus enim et furando.
si pauper est cui palam datur. sentit como-
dum et diues cui clam tollitur: non sentit
incommodum. nec ideo tale furtum quisquam
dixit peccatum non esse. et infra. nemo men-
tiens iudicandus est: qui dicit falsus quod
putat verum. quia quantum in ipso est non fal-
lit ipse sed fallitur. non itaque mendacium.
sed aliquando temeritatis arguendum est:
qui falsa incautus credit: ac pro veris ha-
bet. potius quam e contrario quantum in ipso
est. ille mentis qui dicit tanquam verum quod
putat falsum quantum enim ad animam
eius attinet. quia non quod sentit dicit. non
verum dicit. quamuis verum inueniatur
esse quod dicit. nec vlllo modo liber est a
mendacio. qui ore nesciens verum loquitur
sciens autem voluntate mentitur. non con-

sideratis itaque rebus ipsis: de quibus
aliquid dicitur: sed sola intentione dicen-
tis. melior est qui nesciens falsum dicit.
quam id verum putat: quam qui mentiendi ani-
mum sciens gerit. nesciens verum esse quod
dicit.

Non mentitur qui animum fallendi
non habet.

Beatus Paulus apostolus non
ideo. quod absit. sefellisse credendus. aut si
ibi extitisse pertrarius. quonia cum ad his-
panos se promisisset iturum. dispositio-
ne diuina maioribus occupatus ex cau-
sis implere non potuit quod promissit. quantum
enim ipsius voluntatis interfuit: hoc pro-
nunciauit quod reuera voluisset efficere
quantum enim ad diuini secreta consilij
que ut homo omnia non potuit. licet spi-
ritu dei plenus agnoscere. suprema pro-
termisit dispositione preuentus. Nec quia
beatus petrus apostolus pro affectu di-
uine reuerentie ipsi domino respondit: Non
lauabis michi pedes in eternum. sefellisse
quod absit. aut in sua putabitur minime
constituisse sententia. quia mox eidem diu-
ine voluntati cesserit. et quod se dixerat
non esse facturum causis astrictus bona
ne salutis passus est voluntate prona fa-
ciendum. Ille ergo falsum iurando menti-
tur qui scit falsum esse quod iurat. Est enim
mendacium. ut augustinus ait. Falsa si-
gnificatio vocis. cum voluntate fallendi.
sed cum fallere semper sit voluntatis. falli
autem vel infirmitatis vel temeritatis.
gravius autem fit quod ex voluntate quam
quod ex temeritate vel infirmitate pro-
cedit. aliquando contingit falli vel nullum
vel minimum esse peccatum. aliquando ex ipsa
rerum varia consideratione minus esse fal-
lere quam falli.

In his que ad fidem pertinet. grauius
est falli quam alios decipere

In ipsarum consideratione rerum que
dicuntur. tantum interest quia siue quis
fallatur siue mentiatur. vbi cumque falli quam
mentiri minus est malum quantum per-
tinet ad hominis voluntatem. tamen lon-

simus
obis
mum

Belasius
papa

Paulus

Petrus

Menda-
cium quod
sit.

Aug.
Fides

Aug.

b 2.

David
Mendacium

ge tollerabilius est in his que a religioe
leiuncta sunt mentiri q̄ in his sine quoz
fide vel noticia deus coli nō potest falli
Item quod dicitur. Perdes omēs qui
loquuntur mendaciū Non de omni men
dacio intelligendus est. Sunt enim que
dam mendacia: in quibus et si sit aliqua
culpa. non tamen damnabilia sunt. imo
non tanquam mendacia habenda sunt.
Sunt et alia mendacia que sunt gravio
ris culpe. de quibus intelligit. Perdes
omnes qui loquuntur mendacium. Ut
autem appareat que mendacia sunt ve
nialia. et que damnabilia. distinguendum
est. quorū sint genera mendacij. De qui
bus Augustinus scribit in libro de men
dacio.

Aug.

Mendacij genera

Primum est capitale mendacium.
et longe fugiendum: quod fit in doctrina
religionis. Ad quod mendacium nulla
p̄dione quis debet adduci. Secundū
ut si aliquem ledat iniuste quod tale est:
ut nulli prosit: et obsit alicui. Tertium.
quod prodest alteri. ita ut obsit alteri q̄
uis non ad immundiciam obsit corpora
lem. Quartū sola mentiendi fallendiq̄
libidine quod mirum mendacium est.
Quintum quod fit placendi cupiditate
de suavi eloquio. His omnibus peni
tus euitatis atq̄ reiectis: sequitur sextus
genus: quod nulli obest et prodest alicui:
velut si quispiam pecuniam alicuius in
iuste tollendam sciens: ubi sit nescire se
mentiatur. Septimum genus mendacij
est: quod et nulli obest et prodest alicui.
velut si nolens homines ad mortem que
situm prodere mentiatur. Octauum ge
nus mendacij est quod et nulli obest et ad
hoc prodest ut ab immundicia corporali ali
quem tueatur. Non est igitur mendien
dum in doctrina pietatis. quia magnum
scelus est. et primum genus detestabilis
mendacij. Non est igitur mentiendū se
cundo genere. quia nulli facienda iniu
ria est. Non est mentiendū tercio genere
quia nulli cum alterius iniuria est consue
lendum. Non est mentiendū quarto ge

nere propter mendacij libidinem. que per
seipsam viciosa est. Non est mentiendū
quinto genere. quia nec ipsa veritas pla
cendi causa hominibus enuncianda est.
quanto minus mendacium quod per se
ipsum quia mendacium est utiq̄ turpe est
Non est mentiendum sexto genere. neq̄
enim recte testimonij veritas pro cuiuscū
q̄ temporali comodo ac salute corrup
pitur. ad sempiternam vero salutem nul
lus ducendus est opitulante mendacio.
Neq̄ septimo genere mentiendum est.
non enim cuiuscūq̄ commoditas aut salus
temporalis perficiende fidei preferen
da est. nec se quisquā in recte factis no
stris tam male moueri sentiat. ut fiat eri
am animo deterior longe q̄ a pietate re
motior. Nec octauo genere mentiendus
est. quia et in bonis castitas animi pud
icie corporis prefertur. et alijs quod ipi
facimus. eo q̄ fieri sinimus: nobis dam
nabilius est. In his autem octo generi
bus tanto quilq̄ minus peccat cum me
titur. quāto magis a primo recedit Quis
quis autem esse aliquod genus. menda
cij qd̄ peccatū non sit putauerit. decipiet
semetipsum turpiter. cum honestus se de
ceptororem arbitretur aliorū. Item Au
gustinus de verbis apostoli.

Non licet alicui causa humilitatis me
tiri.
Cum humilitatis causa mentiris.
Si non eras peccator ante q̄ mentireris
mentiendo efficeris qd̄ euitaras. veritas
aut ipsa i te nō est: nisi te ita dixeris pec
catorē: ut etiam esse cognoscas. Veritas
aut ipsa est: ut qd̄ est dicas. nam quō est
humilitas ubi regnat falsitas. Item gre
gorius.
Incauti sunt homines qui menda
ciose illaqueant. Item Augustinus sup
Johannem
Non licet mentiri ut arrogantia eui
terur.
Non ita caueat arrogantia. ut veri
tas relinquat. Item aug. in enchiridionē
Non oē mendaciū eque peccatū est.

Aug.

Gre.

Aug.

¶ Et dicitur autem non absurde videtur omne quidem mendacium esse peccatum sed multum interest quo animo et de quibus rebus quisque mentiatur. Non enim ita peccat qui consulendi quod ille qui nocendi voluntate mentitur. nec tamen nocet qui viatorum mentiendo in adversum iter mittit. quantum is qui via vite mendacio fallente depravat. Item augustinus in libro de conflictu vitiorum atque virtutum.

Aug. **¶** Non est aliquo modo quilibet decipiendus.

¶ Nec artificioso mendacio nec simplici verbo oportet quatenus decipere: quod quomodolibet mentitur quis occidit animam. Item augustinus in quinto psalmo

Aug. **¶** Pro temporali vita alicuius perfectus mentiri non debet.

¶ Ille quis arbitretur perfectum et spiritualem hominem pro temporali vita. morte cuius sua vel alterius non occiditur anima debere mentiri. sed quoniam aliud est mentiri. aliud est verum occultare siquidem aliud est falsum dicere. aliud verum tacere. ut si quis forte velit ad istam visibilem mortem hominem proderere paratus esse debet occultare. non falsum dicere. ut neque prodatur neque mentiatur nec occidat animam suam pro corpore alterius. Duo sunt genera mendaciorum in quibus non est magna culpa. sed tamen non sunt sine culpa. cum aut iocamur aut proximo consulendo mentimur. Illud autem primum in iocando non est perniciosum: quia non fallit. novit enim ille cui dicitur causa iocandi fuisse dictum. secundum autem ideo minus est quis retinet nonnullam benivolentiam. Illud vero quod non habet duplex cor. nec mendacium quidem dicendum est. verbi gratia. tanquam sicut gladius commendatur. et promittit se redditurum cum ille qui committit daverit poposcerit. si forte gladium suum reperat furens. manifestum est non esse reddendum. ne vel se occidat vel alium: donec ei sanitas restituatur. hic ideo non habet duplex cor: quia ille cui com-

Menda
q genera

mendatus est gladius cum promittebat se redditurum poscenti. non cogitabat furentem posse reperere. manifestum est non esse culpandum aliquando verum tacere: falsum autem dicere. non invenitur sanctis concessum. Idem in libro de mendacio

Aug.

¶ nostro peccato alterius salutis consulere non debemus.

¶ Faciat homo etiam pro temporali salute hominum quod potest. cum autem ad hoc ventum fuerit. ut tali salutis nisi peccando consulere non possit. iam existimet non habere quid faciat. quoniam id reliquum esse prosperaverit. quod recte faciet. Item ysidorus in synonymis.

Ysidor?

¶ Omne genus mendacii summo peccato fuge. nec casu nec studio loqueris fallax nec ut prestes mentiri studeas. nec quilibet fallacia vitam alicuius defendas cave mendacium in omnibus. Item augustinus.

¶ Si quis ad te confugerit: qui de mendacio tuo possit a morte liberari. non es mentiturus. Deus enim quod mentitur occidit animam. cum ergo mentiendo vitam eternam amittat. nunquam pro cuiusquam vitam temporalem mentium est. Item augustinus in libro questionum genesis. capitulo xlv.

Aug.

¶ Non deputantur mendacia cum ea que non sunt ioco dicuntur.

¶ Quod ait fratribus suis ioseph ne sciebatis. quia non est in augurio. homo qualis ego. de hoc augurio etiam mandavit eis dicendum per hominem quid sibi velit. queri solet. aut quia non serio. aut ioco dictum est. ut exitus docuit. non est habendum mendacium. mendacia enim a mendacibus serio aguntur. non ioco. Cum autem que non sunt tanquam ioco dicuntur non deputentur mendacia. Sed in veteri testamento multa promittebantur. quorum exemplis hodie vix non licet.

Ioseph

¶ Obstetrices de pietate remunerate de mendacio sunt punite.

Bre.

¶ Si quilibet culpa sequenti solet pia operatione purgari. quanto magis bec

Obstetri facile abstergitur, quam mater boni ope
ces. ris pietas ipsa comitat. nonnulli vero ob
stetricum fallacia conant asserere hoc men
dacij genus non esse peccatum, maxime
quod de illis mentibus scriptum est, quod edifi
cavit eis dominus domum in qua magis reco
pensatione cognoscitur quod mendacij cul
pa mereat. nam benignitas earum merces
que eis in eterna potuit vita retribui pre
missa culpa mendacij in terrena est reco
pensatione declinata.

Abraham quens ad pueros suos ait. Sedete hic
Teptatio cum asino; ego et puer illuc usque pertransi
bimus; et cum adoraverim revertemur ad
vos. licet aliud se facturum deliberaret, tamen
excusatur a mendacio.

Ambro. Unde ambrosius in libro de patriarchis. Prophetavit quod
ignozabat, ipse solus disponebat redire
immolato filio, sed dominus per os eius locu
tus est. Quod parabat captiose autem lo
quebatur cum servulis, ne cognito nego
cio, aut impediret eum aliquis aut gemitu
obstreperet aut fletu. Quandoque ali
quid iubendo significamus velle fieri, quod
tamen fieri nolumus, sed experimentum obe
dientie querimus, sicut abraham a deo tep
tatus legitur, cum iussus est immolare fi
lium quem dominus volebat ab eo occidi. Unde
in eodem libro idem ambrosius. Non enim vo
lebat deus a patre immolare filium, nec
impleri hoc munus volebat; qui ovem pro
filio immolandam obtulit, sed temptabat af
fectum patris si dei precepta preferret filio,
et infra. Non iniicias inquit manum in pu
erum, neque facias illi quicquam, affectum tuum
inquisivi, non factum exegi, tetavi mentem
meam, si etiam filio dilectissimo non parceres
propter me, non aufero quod ipse donavit,
ne heredem inuideo quem largitus sum
non habenti.

Hiero. Unlem simulationem et in tempore as
Simula sumendam seu regis ysrabel nos doceat
tio. exemplum, qui cum non potuisset interfi
Delicias cere sacerdotes baal, nisi finxisset se ido
lum velle colere dicens. Congregate mi
hi omnes sacerdotes baal, rex achab ser
vivit ei in paucis; ego serviam sibi in multis

et david quando mutavit faciem suam co
ram abimelech, et dimisit eum et abiit, nec
mirum quod iustos homines, tamen aliqua
simulare pro tempore ob suam et aliorum
salutem, cum et ipse dominus noster non
habens peccatum; nec carnem peccati,
simulationem peccatricis carnis assu
psit, ut condemnans in carne peccatum,
nos in se faceret iusticiam dei. Ecce que
mendacia sint venialia, et que damnaliora.
Sed queritur quare dicat Augustinus,
Non esse mentiendum pro temporalivi
ta alicuius, cum Abraham descendens
in egiptum rogaverit saram, ut sororem
eius se esse mentiretur dicens. Noni qui
dem quod pulchra sis mulier, et cum viderint
te egiptij dicturi sunt: vxor illius est; et in
terficiet me; servabuntque te, dic ergo, ob
secro te, quod soror mea sis, ut bene sit mihi
propter te; et vivat anima mea ob gratiam
tui. Sed abraham non mendacium dixit
sed verum tacere voluit. Unde idem au
gustinus ait in questionibus genesis.

¶ Quomodo Abraham excusetur a
mendacio: quia saram sororem suam esse
dixit.

¶ Queritur, cur patriarcha mentiri vo
luit: ut diceret Saram sororem suam, et
non potius deo permisit: qui si vellet eius
pudicitiam apud pharaonem servare pos
set, sed veritatem voluit celari: non men
dacium dici. Soror enim dicitur: quia filia
fratris erat, et in hoc ostenditur, quod nemo
debet temptare deum suum dum habet
quid rationabili concilio faciat, fecit quod
potuit: quod non potuit deo commisit,
in quem speravit, nec eius fides aut spes
fefellit, si autem interrogatus vxorem il
lam suam indicaret, duas res deo com
mitteret, et vitam suam et vxoris pudici
tiam. Item opponitur quod iacob mentien
do et sibi profuit: et alij nocuit, nec tamen
reprehenditur, sed commendatur, sed ia
cob dicendo se esse Esau primogenitum
non esse mentitus, non enim dixit se esse
primogenitum nascendo, sed ius primo
geniture non vendente rite ad eundem, sic et

David

Abraham

Abrahe
apologia
de menda
cio

Jacob
apologia
de men
dacio.

Jobanes rps iobanne dixit esse belia. non psona
et belias sz imitatioe nrtutis. Erat ergo iacob esau
 non nascendo vt dixim? sz emptioe primo
 genture de no pmogenito in pmogeni
 ru traseundo. sicut r ipe esau pmogenita
 vendedo. de pmogenito no pmogenit?
 fieri meruit. sic r iudei cu essent filij abra
 be carne. qz no fuerut filij ei? imitatioe. si
 deputant inter filios abrahe. sed dicunt
 filij diaboli: hui? filij sunt no nascendo sz
 imitatioe. vñ a dño audire meruerit. si filij
 abrahe estis opa abrahe facite: nunc autē
 qritis me interficere hoies q nrtate locu
 tus suz vob. hoc abraha no fecit. vos ex
 pre diabolo estis. r desideria pris vñ fa
 cere vultis. **Ecōtra** gentiles cu scdm ori
 ginē carnis ab abraha eent alieni: tñ imi
 tatione fidei r iusticie successerut in filios
 abrahe. Unde ab aplo dñ eisdē. Si autē
 xpi ergo abrahe semē estis. hinc idē apls
 scribēs romanis ait. **Q**u tu iudee si circū
 cidaris. nec leges ei? obserues. circūcisio
 tua ppuiciū scā est. quō r ppuiciū si iusti
 tias legis custodiet. in circūcisione repu
 tabis. **Preferē** ergo vt ex pmissis colligi
 tur. imitatio opis origini carnis. **N**aciter
 ergo no mēdaacter iacob se dixit esau eē.
 nec mēnēdo sed verū dicēdo sibi pfuit
 alteri nō nocuit qz bñdictionē sibi de
 bitā accepit. nō alienā subripuit. reā lin
 guā nō facit nisi rea mens. neqz re? piū
 r hētur. **p**bas hoc enā exēplo saulis. q
 cu esset in castris pugnatur? ptra pbili
 steos iurauit se interfectorū qcumqz ante
 solis occasum comederet. ionathas autē
Jonathas filij eius nō audito regis iuramēto cum
 pugnādo magnā hostiū stragē dedisset
 r salutē fecisset i isrl. fame laborās vidit
 fauū mellis. quē regia nrga qm gestabat
 in manibus accepit r comedit. statimqz
 oculi quos fere fame clauserat: apri sunt r
 facies ei? exbilerata ē. quo ppto saul vo
 luit eū dare neci. sz pnb? r pia popli sup
 plicatioe placat? mortis reuocauit sniaz
 ne interficeret ille p quē sal? data erat in
 isrl. r quo pugnate de manib? hostiū po
 pul? ille liberat? fuerat. **E**cce saul falsus
 iurauit. qz qd iurādo se factur? d creuit. p

abus populi puocatus non fecit. nec tñ
 piurij re? arguit. qz qntū in ipso fuit. qd
 iurauit impleuit. dñ sniaz mortis in filiu
 dedit: quā nō carnali affectu sed populi
 supplicatione reuocauit.

Quam ergo vt rōne r exēplo mō
 stratū est. ep̄s re? piurij nō esset
 psueta obediētia ab archidiacono
 no sibi denegari nō debuit. **L**ū etiā si cri
 minosus illū eē p̄staret: añ diffinitiuā tñ
 sniaz. vt sup mōstratū est. nulli clicoz su
 orū ab eo liceret discedere. p̄stat ergo illi
 citū eē qd archidiacon? iuramēto firmauit
 vñ merito qrit. an debeat seruari vel nō

Quod autē illicita iuramēta serua
 ri nō debeāt. in toletano pal. 8
 legit in quo sic statutū est.

Melius est vota stulte pmissionis
 non implere qz crimē pmittere.

Si publici sacroz gestis. qd de? auer
 tar. a qbus libet illicita vl nō bona extitit
 set p̄ditio allegata. q aut iugulare aiā
 patris aut gerere p̄pelleret stuprū sacra
 tissime nrginis. nunqd nō tollerabilius
 esset stulte pmissionis vota reijcere qz p
 inutiliū pmissoz custodia exhorrendas
 criminū implere mensurā. **I**tem ambro
 sius de officijs libro primo

Aliqñ non expedit pmissum soluere
 sacramentum.

Et etiā p̄ officiū nonnūqz pmissus
 soluere sacm. vt **H**erodes q iurauit q
 qcqd penitura esset daret filie herodia
 dis. necē iobānis p̄stitit ne pmissum ne
 garet. **I**te in sermōe sancti aug? .epi de
 decollatioe sancti iobānis bap. q incipit
Lum sanctū euangeliū legeretur.

Pietas fuit q dauid nabal sicut iu
 rauerat non occiderit.

Quod dauid iuramentū p sangui
 nis effusione nō impleuit. maior pietas
 fuit video dauid piū hominē r sanctū in
 iurationē temerariā incidisse. r maluisse
 non facere qd iurauerat quā iuratōnem
 suam hois fuso sanguine adimplere

In malis promissis relcinde fides
 turpi voto muta decretū: quod incaute
 vouisti ne facias. impia est pmissio que

Q. 5.
 Ep̄o obe
 diendū.

Q. 4.
 Juramē
 ta illicita
 nō obser
 uanda

Ambro.

Herodes
 iusurādū
 Jobānis
 baptiste
 decollatō

David p
 Nabal

Isidorus
 b 4

scelere adimpletur.

Beda

Si aliqd forte nos incautius iurare ptigerit qd obseruatū in peiorē negat exitū. libere illud salubriori psilio mutā dum nouerim. ac magis instāte necessitate peiorandū nobis q̄ p vitādo p̄urio in aliud crimen graui⁹ esse diuertendum. Deniq; iurauit dauid p deū occidere nabal virū stultū et impiū. atq; oia que ad eū ptinebāt demoliri. sed ad primā intercessionē abigail femine prudentis mox remisit minas. reuocauit ensē in vaginā. neq; aliqd culpe se pro tali p̄iuria contraxisse doluit. Item

Nabal.

De duob⁹ malis min⁹ eligi oportet. Tollerabilius est iuramentū non implere q̄ qd turpe est facere

Abigail

Unusq; simplicē sermonē pferat vas suū in sc̄ificatōe possideat. nec frēm circūscriptōe inducat. nichil p̄mittat in honestū. aut p̄miserit. tollerabili⁹ est p̄missum nō facere q̄ facere qd turpe sit. sepe pleriq; p̄stringūt se iurisiurādī sacramēto. et cū ipsi cognouerint p̄mittē dum nō fuisse. sacri tñ p̄tēplātōne faciūt qd sp̄ponderūt. sicut de herode sup̄scripsim⁹. q̄ saltatrici primū qd turpiter promisit. crudeliter soluit. turpe est q̄ regnū p̄ saltatōne p̄mittit. crudele est q̄ mors p̄phete p̄ iurisiurādī religioe dat. q̄nto tollerabili⁹ tali fuisset p̄iuriū sacro. si tñ p̄iuriū dici posset. qd ebrius inter vna iurauerat. qd et iurat⁹ inter saltantiū choros p̄miserat. inferi disco p̄phete caput et hoc estimatū est fidei esse qd amēnie fuit. et post pauca de iepte diserēs. miserabilis inq̄t necessitas: q̄ soluit parricidio meli⁹ ē nō vouere id qd sibi is cui p̄mittit noluit exolui. et p̄ paululū. nō sp̄ igif̄ p̄missa soluēda sūt oia. deniq; ip̄e dñs sicut sc̄ptura indicat frequēter suā mutat

Beda

Malum

minus eli

gendum

Ambro.

Johānis

baptiste

decollatō

Septe iu

ramentū

Ex p̄. tole

rano

dei mura

rio quō

intelligit

Sp̄entē

tia.

Incōmutabilis de / sententiam. us idēq; sp̄ existens. deiq; summa nam sua sepe in sacris l̄ris legit mutasse pro / missa. et p̄ m̄ia tēpasse sniam. vñ lz sitim passibilis et incōmutabilis crebro tñ ei⁹ et iuramēta legunt et p̄nia q̄ sacris extāt mysterijs adopta. iurare nanq; dei est a

seipso ordinata nullaten⁹ puellere. penitere nō eadē ordinata cū voluerit immutare. sic enī p hieremiā dicit: repēte loqr̄ aduersū gentē et aduersus regnū. vt era dicem et destruā et dispdā illud. si p̄niam egerit gens illa a malo suo. agam et ego p̄niam a malo qd cogitauit vt facerē eis.

Magne sapientie est reuocare hominem qd male locutus est

Non est obseruādū sacm̄ quo malū incaute p̄mittit. veluti si q̄spiā adulte re p̄petuā fidē cum ea p̄manēdi polliceatur. tollerabilius enī est non implere sacramentū q̄ p̄manere in stupri flagitio.

Necesse vt male iurans dignā agat p̄niam. eoq; nomē dñi p̄ceptū illius sumpsit inuanū. qz in exodo scriptū est. neq; em̄ in fontē hēbit dñs eū q̄ sumpsit nomē dñi dei sui frustra. Itē in leuitico Non piurabis in noīe meo. nec pollues nomē dei tui. ego dñs. malū tñ qd facturum sese sacro deuouerat. oīno nō faciat qz stulta vota frangenda sunt.

Si aliqd forte incauti⁹ nos iurasse ptigerit. qd obseruatū in peiorē vergat exitū illud salubriori psilio mutandum nouerim. et magis instāte necessitate p̄iurandū nobis q̄ pro facto iuramēto in aliud crimen maius esse diuertendum.

Si q̄s p̄uentus fuerit. vt diffiniat agere aliqd eoz q̄ nō placēt deo. p̄niam agat. et qd p̄tra mādātū dñi statutū ē. in irritū reuocet. Itē hiero. in libro de natura rerū. Tribus siquidē modis iuramēta p̄cta soluēda sunt. p̄mo cū q̄s male iurat. secundo cū q̄s incaute iurat. non putās hoc esse peccatū. tercio si pueri v̄l puelle in domo parentū se iuramēto p̄stringerint patrib⁹ postq̄ audierint p̄tradice tibus Ecce q̄ iuramēta illicita laudabilr̄ soluunt. damnabilr̄ obseruant. qd tunc intelligendū est. qñ iuramentū illicitum deserit. vt ad bonū redeat. ceterū si propterea deseritur. vt in aliud malū transeatur. illicitum sacramentū damnabiliter seruaf. sed damnabilius p̄temnitur. Uñ aug⁹. de bono piugali.

Non est appellanda fides q̄ ad pec

Aug: Mutare ppositū fidoz?

Ex p̄. tole letano Momen dei inuanum.

Socen⁹ papa

Isidorus Hiero.

Aug.

Aug.

catum faciendū admittitur. caplo. Si. Mulier si fide p̄iugali violata fidē seruet adultero. vtiq; mala est. sed si nec adultero peior. porro si eā flagicij peniteat. ⁊ ad castitatem rediens p̄iugale. pacta ac placita adulterina rescindat. inuolūta si eā fidei violatricē: vel ipse adulter putabit. Ex his itaq; apparet qd si quisq; vt dixim⁹. illicitū iuramentū nō seruaue rit. vt in aliud malū p̄niciosū declinet. tā ro grauius delinqt. q̄nto dānabili⁹ accumulat p̄ctā p̄ctis. si aut̄ p̄pterea deseritur: vt ad bonū redeat. nihil culpe p̄ tali p̄iurio q̄bit. poti⁹ deflendū est. si in aliquo illi⁹ iuramēti occasiōe nos deliq̄sse p̄tulerit. Unde aug⁹. scribit se uero mileuitano ep̄o p̄sulēti de quodā bubaldo. qz p̄ sanguineis cuiusdā pellicis coact⁹ fuerat iurare se illū ducturū i p̄iugē. nec m̄ri sue v̄l fratrib⁹ v̄lteri⁹ necessaria ministraturū. Rescribit ergo beatus aug⁹. vt diximus se uero mileuitano ep̄o ita dicēs:

Ambro.

innocētia

da

Hierol.

Juramē

tu quore

quirit.

Juramen

tu illicitū

q̄d lit.

Innocēs credit oī v̄bo. nō vitupanda facilitas. s; laudanda bonitas. hoc ē innocentē esse ignorare qd noceat. Qd aut̄ illicitū iuramētū seruari p̄hibet. nō est generalr̄ intelligēdū. iuramētū nāq; vt hiero. testat̄ sup̄ hieremiā d; b̄re tres comites. v̄ritatem iudicium ⁊ iusticiam vbi aut̄ ista defuerint. nō est iuramentū sed p̄iuriū. Juramentū itaq; multipliciē illicitū intelligit̄. est em̄ illicitū aliqui ex eo qd iurat̄. aliqui ex modo iurādi. aliqui ex cā exuementi. Ex eo qd iurat̄ tunc est illicitū iuramentū. qm̄ id qd iurat̄ in sui natura viciōsus est vel vitā adimēs vt adulteriū. homicidiū. ⁊ his similia. v̄l reparari nō p̄mittēs. veluti cū inimico ad pacē nō redire. indigēti misericorditer nō subuenire. ista qz p̄spiciā in se h̄nt iusticiā. ⁊ si iuramēto firmē. t̄n seruari n̄ d̄nt. circa bec vtiq; iuramēta intelligēda sunt q̄ de illicitis iuramētis nō obseruādis sup̄ statuta legunt̄. Quisq; ergo se iuramēto firmauerit aliqd̄ facturū. quo vel corporalis vel sp̄ualis salus adimatur. vel sine quo vtraq; salus reparari vel p̄firmari nō possit. fidem p̄missaz seruare p̄hibet. quoz

exempla p̄misse auctoritates subiiciūt dum eū qd homicidiū facere vel alimēta m̄ri ⁊ fratrib⁹ nō subministrare. in adulterio p̄manere. vel ad pacem cū aduersario nō redire. iuramentū p̄stando p̄miserit salubriori p̄silio illicita vota obseruare nō p̄mittunt̄. Est enā id qd iurat̄ aliqui viciōsus. non natura sui sed ex causis extrauenientibus. veluti cum aliq; post votum castitatis iurat̄ alicui se habiturū eam in p̄iugem. p̄iugē nāq; habere in seipso malum n̄ est: t̄n huic ex voto p̄niciosum est. Hoc aut̄ iuramentū etiā si illicitum sit. non t̄n seruari p̄hibet̄. sed de violatione voti penitentia sibi iubetur iudici. Ex modo iurādi tunc est illicitum iuramentum quando inconsiderate in circumspecte aliquid iurat̄. quo nec corporalis nec spiritualis salus adimatur. ⁊ sine quo vtraq; sal⁹ reparari ⁊ vita cōseruari valet. veluti dū aliquis a parētib⁹ coactus. vt clericatus tonsuram vel religionis vestem suscipiat. se neutrum facturum iuramento firmauerit. hoc q̄uis aliquibus videatur reprehensibile quia opus charitatis iuramēto se nō facturuz promisit. nulla t̄n auctoritate seruari p̄hibetur. quia ⁊ si nunq̄ clericatus tonsuram vel religionis vestem suscipiat. non tamen ido minus salutem promereri valet. cuz nonnulli in laicali habitu sanctissimi ⁊ deo dilecti inueniant̄. quo exemplo euidenter datur intelligi. quotiens aliquis iurat̄ se non facturuz aliquid quo expeditior sibi via p̄paretur ad beatitudinem dummodo sine eo valeat salutem inuenire. qd iuramentū nō p̄hibetur seruare. vnde cū nos iuramus nō daturus aliquid alicui sine quo vtraq; salus eius p̄t̄ esse incolumis. ⁊ si aliqua ex eo sibi p̄moditas prestaret̄. nulla t̄n auctoritate iuramentum seruare p̄hibemur. dummodo sit nobis alia via necessitatibus eius subueniendi.

Qui peierare p̄pellit ⁊ q̄ p̄pellit p̄perius vterq; p̄batur. Qui p̄puls⁹ a d̄no scies p̄iurat. vtriq; sunt p̄iuri. ⁊ d̄ns ⁊ miles. d̄ns qz p̄er

D. 5. Peruriū Pius p̄p

cepit miles: qz plus dñm q̄ animā suāz dilexit. si liber. xl. dies in pane ⁊ aq̄ penit eat. ⁊. 1. seq̄ntes ānos. si seru⁹ eiusdem tres q̄dragesimas ⁊ legitimās ferias pe nitent

¶ Siquis coact⁹ p̄ vita redimenda vel pro q̄libet cā v̄l necessitate piurat. qz plus corpus q̄ animā dilexit. tres q̄dra gesimas peniteat. Alij nō iudicant tres annos nū ex his in pane ⁊ aq̄. Itē Be lasius papa

¶ Si q̄s se piuraverit. ⁊ alios sciēs in piuriū duxerit. xl. dies peniteat in pane ⁊ aq̄. ⁊. 1. seq̄ntes annos. ⁊ nunq̄ sit si ne p̄nā. ⁊ alij si p̄sci⁹ fuerit. s̄l̄r peniteāt.

¶ Ille q̄ boiē puocat ad iuratōem ⁊ scit eū falsuz iuraturū esse. vincit homi cidaz. qz homicida corp⁹ occisur⁹ est. ille animā imo duas aīas. ⁊ ei⁹ animā quē iurare puocauit: ⁊ suā. scis verū esse qd̄ dicis. ⁊ falsū qd̄ ille dicit. ⁊ iurare p̄pel lis ecce iurat. ecce piurat. tu qd̄ inuenisti imo ⁊ tu pisti q̄ de illi⁹ morte faciari vo luisti.

¶ Qui exigit iurationē. mltū interest si nescit illū iuraturū falsū an scit. si em̄ ne scit. ⁊ iō dicit: iura michi. vt fides ei sit. n̄ est peccatū. cū hūana tētatio ē. si aut̄ scit eū fecisse ⁊ cogit eū iurare: homicida est. Ille em̄ se suo piurio interimat. s̄z iste ma num interficiētis ⁊ imp̄ssit ⁊ p̄ffit.

¶ Usq̄ ad extremū vite nō p̄municet. q̄ alios ad piuria trahit. caplo; siquis. Juramen tis cū frau tū q̄ p̄scie testis est. ita hoc accipit sicut il le cui iuraf̄ intelligit. dupliciter aut̄ reus p̄sidorus fit q̄ ⁊ nomen dei inuanū assumit. ⁊ p̄xi mum dolo capit.

¶ Ecce dico charitati v̄re. ⁊ q̄ sup lapi dem falsū iurat piur⁹ est. vñ hoc dico. qz mltū etiā in hoc fallunt. ⁊ putāt qz nichil est p̄ qd̄ iurāt. nō se crīe teneri piurij p̄ sus piur⁹ es. qz p̄ id qd̄ sanctū nō putas falsū iuras. si tu illud scrip̄ nō putas. scrip̄i putat cui iuras. n̄ em̄ qñ iuras tibi aut la pidi s̄z p̄xiō tuo iuras. boi iuras an̄ lapi dem. s̄z nunq̄d nō an̄ deū. nō te audit la pis loq̄ntē. s̄z punit de⁹ te fallentē. Sed

obijct̄ illud grego. in. 29. libro moralū ¶ Apud dñm n̄ba mea non ex ore sed corde procedunt.

¶ Hūane aures talia n̄ba n̄ra iudicāt q̄lia foris sonāt. diuina nō iudicia talia foris audiūt q̄lia ex intimis p̄ferunt. cer te nouerit ille q̄ intentōez ⁊ voluntatē al teri⁹ varijs explicat n̄bis. qz nō dz aliq̄s n̄ba p̄siderare. s̄z volūtātē ⁊ intentōem. qz nō dz intētio n̄bis deseruire. sed n̄ba intentōi. Si ergo dīna iudicia n̄ba n̄ra talia foris audiūt q̄lia ex intimis p̄ferū tur. intētio nō dz deseruire n̄bis. s̄z n̄ba intētionī. patz qz de⁹ nō accipit sic iura mētū sicut ille cui iuraf̄. s̄z pot⁹ sicut qui iurat intelligit cū recipiētī nō ex intimis sed ex his q̄ p̄ferunt foris verba n̄ra so nent. Itē obijct̄. qui iurat sup lapidem. putās se iurare sup sacrosctā euāgelia. p̄ inde tenet ac si sup euāgelia iurauerit. s̄z ille cui iurat. iō sup lapidē illū iurare fe cerit. ne nō seruādo qd̄ p̄mittit reatu p̄ iurij teneat. Itē obijct̄. de ciuib⁹ q̄ cre dunt se iurare obedituros p̄sulib⁹ suis in omnib⁹ q̄ sibi imp̄ata fuerint p̄ honore sue ciuitatis. ne nō obedientiā recusant

Intentio

Liues in rantes in offi.

res reatu piurij illaqueant. supponitur breue iuraturis in quo aliud p̄tinet q̄ se iuratos arbitrent v̄z ne padū in nil uz pueriāt. vel aliqd̄ b̄mōi faciāt. si ergo p̄ hoc qd̄ se iurasse crediderāt. p̄sulib⁹ suis obedientiā denegarēt. nunq̄d scdm̄ intē tionē recipiētis. an pot⁹ scdm̄ intētionē iurātis iuramētū de⁹ illd̄ accipet. Itē si innocēs de adlterio v̄l furto impetit⁹ in nocētiā suā vellet asserere. iuraret aut̄ se ab obiectis sic esse immunē. sicut i breui illo p̄tinet qd̄ manib⁹ suis se scripsisse ar bitraf̄. p̄tineat aut̄ in illo hūcreū esse ob iectoꝝ. nūq̄d a dño piur⁹ reputabit. aut nunq̄d poterit argui se iurasse adulterij aut furti reatū incurrisse n̄. Hinc etiā io hānes cri. ait ¶ Inter iuramētū ⁊ lo cutionē fidelīū nulla dz esse differentia. ¶ Juramenti b̄mōi cā est. qz omnis q̄ iurat ad hoc iurat vt qd̄ verū est loq̄tur. Et ideo dñs inter iuramentum ⁊ loque lam nostrā nullam vult esse distantia. qz

an

Lo

Liues in rantes in offi.

Jura u ten Ex berta

Loz papa

Menda cum
sicut in iuramento nullus puenit esse per
fidiam; ita quoque in vrbis nostris nullus
debet esse mendacium. qz vnuqz z pium
z mendacium diuini iudicij pena dam
natur. dicente scriptura. *De* qd mentif
occidit animā. quisquis ergo verū loqui
tur: iurat. qz scriptū est. testis fidelis non
mentietur. *Idem.*

Conscien tia.
Anteq aliquis iuret peierat: si ptra
pscientiam iurare parat.

Qui periurare paratus est: anteq
periuret iam periur^{us} esse videtur: qz de^{us}
non ex operibus iudicat sed ex cogitatio
nibus z ex corde. *Ex* his omnib^{us} colli
git. qz iuramenta scdm intentionem pre
stantis non recipientis a deo iudicant.
Quomodo ergo scdm ysidor. quacūqz
arte verborū quis iuret. deus sic accipit.
sicut ille cui iuratur intelligit. Sed sicut
aliud ē callida arte vborū iurare. aliud
simpliciter intentionē suam iurando de
nūtiare. sic aliud est simplici intentione
iuramentū factum recipere. aliud in reci
piendo calliditate vti qz sicut quisqz apd
deum non valet aliquē ledere sic nec pre
ter eius intentionē valet quis alicui sub
uenire. deus autē dupliciter est asper
nator. simplicē intentionē vtriusqz pside
rat. z tam ex pte recipientis qz ex pte pre
stantis verborū artem aspernat z odit
De etate vero iurantū queritur qua eta
te quisqz ad iurandum debeat cogi: de
quo in primo libro capitulariū sic inue
nitur diffinitum.

Ante rationabiles annos aliq non
cogantur iurare. caplo puuli.

Juramen ti tempus
Pueri ante annos. i4. nō cogantur
iurare. puella quoqz si in puerili etate si
Ex p. eli ta in domo patris illo nesciēte iuramto
bertano. se pstrinxerit. z p^{ri} ei^{us} vt audierit statim
ptradixerit. vota eius z iuramenta irrita
erunt. z facilius emendabitur.

Corneli papa
Honestum etiaz videt. vt qui in san
ctis audet iurare. hoc ieiunus faciat cuz
oi honestate z timore dei. vt pueri ante
annos. i4. non cogant iurare. *Pre*terea
sunt quedā tempora: quibus iurare pbi

bemur. Unde in palio apud sanctū me
dardum habito

Quibus t^{em}pibus iurare p^{ro}hibetur
Decreuit sc^{ri}pta sinodus: vt a. lx. vsqz
in octauā pasce. z ab aduentu dñi vsqz
in octauā epiphaniē. necnō z in ieiunijs
quattuor temporū. z in letarijs maiorib^{us}
et in diebus dñicis. z in dieb^{us} rogationū
nisi de p^{ro}cordia z pacificatōe nullus sup
sacra euangelia iurare p^{ro}sumat

De forma fidelitatis aliqd scribere
monitus. hec vobis q sequunt^{ur} breuiter
ex librorū auctoritate. notauī qui dño
suo fidelitatē iurat. ista sex semp in me
moria debet habere. incolume. tutū. ho
nestus. vtile. facile. possibile. *Inc*olume
videlicet ne sit in damnū suo dño de cor
pore suo. *Tutū*. ne sit ei in damnū de se
creto suo. vel de munitionibus p q^{as} tut^{us}
esse potest. *Honestū*. ne sit ei in damnū
de sua iusticia. vl^{de} de alijs causis que ad
honestatem eius pertinere vident^{ur}. *Vti*
le. ne sit ei in dānū de suis possessionib^{us}
Facile vel possibile. ne id bonum quod
dominus suus facere leuiter poterat. fa
ciat ei difficile. neue id qd possibile erat
reddat ei impossibile. vt fidelis hec docu
menta caueat iustū. Sed qz non sufficit
abstinere a malo nisi fiat id qd bonum
est. restat vt in eisdem sex sup^{er} dictis cō
siliū z auxiliū dñi suo fidelis preste
t si beneficijs dignus videri vult z saluus
esse de fidelitate qz iurauit. dñs quoqz
fidei suo in his omnibus vicem redde
re debet. quod si non fecerit: merito cen
sebit male fidus sicut ille qui in eoz pre
uaricatione vel faciendo vel consentien
do deprehensus fuerit p^{ro}fidus z piurus
Augustinus.

Si quis laicus iuramentū violādo
p^{ro}phanat quod regi z dño suo iurat. et
postea peruerse z dolose eius regnū tra
ctauerit. z in mortē ipsius aliquo machi
namento insidiat qz sacrilegiū pagit in
christū dñm manū mittens. anathēa sit
nisi p dignā penitētie satisfactōe emē
dauerit. sicut p^{ro}stitutum a sancta sinodo

Juramē
ti p^{ro}ditio.

est. id est. seculum relinquat. arma depo-
nat. in monasterium cat & peniteat omni-
bus diebus vite sue verumtamen p̄muni-
onem in exitu vite sue cū eucharistia ac-
cipiat. ep̄us. presbiter. diaconus. si hoc
crimen p̄miserit. degradet. Et uaq; ex
p̄missis apparet. mendaciū nec in sim-
plici sermone debet p̄ferri. nec iuramen-
to firmari. mendacium aut non solum in
verbis sed etiā in simulatis operib; esse
probarur.

Ambro. Lauete fratres mendaciū q; omēs
qui amant mendaciū filij sunt diaboli.
nō solū in falsis v̄bis: sed etiam in silant

Esse mendacium. opibus mendaciū est. mendaciū nanq;
est se xp̄ianū dicere & opa xp̄i non facere
mendaciū est ep̄m. sacerdotē vel clericū
se profiteri & p̄raria huic ordini opari.

Quotiens vero loquimur aut non
in oportuno tpe. aut non in oportuno lo-
co. aut nō vt p̄uenit audietibus. totiens
sermo malus procedit de ore n̄ro ad de-

Dico. structionem eoz q; audiunt p̄sideremus
itaq; qd loquamur. q; pro omni ocioso
v̄bo redditori sum; rationē in die iudicij

Ex cō. re mensi. Nullus ex ecclesiastico ordine cuiq;
laico quicq; supra sacra euāgelia iurare
presumat. sed simpliciter cū veritate & pu-
Sacerdos dignitas. ritate dicat. est est. non non. sed si est ali-
quid quod sibi obijciat. prout iudicauer-
int. qui eiusdē ordinis sunt. aut corrigat
aut expurgetur.

D. i. Militare Bella **Q**uod militare alicui videat ab
euāgelica disciplina. hinc videt
posse p̄bari. q; omnis militia:
vel ob iniuriā propulsandā. vel propter

Iniuria vindictā inferendā est instituta. iniuria
autem vel a propria persona vel a socio
repellitur quod vtrunq; euangelica lege

Parcere prohibet. cum enī dicit. Si quis te p̄cus-
serit in vnam maxillā prebe ei & alteram

Patien- na. Et iterū Qui angariauerit te mille pas-
sus. vade cū eo duo milia. Item cū apo-
stolus dicat ad romanos. Non vos de-

Fra fendentes charissim; sed date locū ire.
quid aliud p̄missum q; pp̄rie p̄sone ini-
uriā repellere. Itē cū petro gladio mar-

gistrū defendenti xp̄us dixit. Conuerte
gladiū tuum in vaginā. an putas q; nō
possum rogare patrem meū: & exhibebit
michi plusq; duodecim legiones ange-
loz. Deniq; sicut de beato andrea legitur **Andreas**

cum fieret concursus populoz: vt de ma-
nibus iniqui iudicis eum eriperent. & ab
iniuria mortis illum defenderent. ipse
econtra & exemplo & verbo patientiam

docens rogabat eos. ne suum martinuz
impedirēt q; aliud monemur q; sicut p̄-
prias ita & socioz iniurias patienter tol-
lerare. nec ad arma p̄currere. sed eoz exē-

plo ad similia p̄ferēda animū prepare. **Vindicta**
Item cū in p̄uerbijs dicat. michi vindi-
ctam. ego retribuā. dicit d̄s. Item cum
in euangelio dicatur. Nolite iudicare: &

non iudicabim;. Item cū paterfamili-
as dicat seruis volentibus colligere zi-
zaniā. Sinite vtraq; crescere vsq; ad
messē. & tunc dicā messoribus. colligite

Zizania & zizaniā. & alligate fasciculos ad p̄burē-
dum. Itē cū rex ille qui nuptias fecerat
filio suo missis exercitib; suis. angeloz
videlicet. dicatur p̄datur; homicidas p̄-

p̄betaz & ap̄loz. qui vocati ad nuptias
venire p̄tēpserunt credendo. Item cum
paulus ap̄ls dicat in eplā ad romanos.

Nolite iudicare inuicem. Itē tu q; es
qui iudicas alienū seruum. suo d̄no stat.
aut cadit. siue ergo viuim; siue morimur

d̄ni sumus. In hoc enim christus mor-
tus est. & reuixit. vt & viuoz & mortu-
ozum dominetur. In his omnib; quid

aliud percipitur q; vt vindicta delinquē-
tium diuino reseruetur examini. Cum
ergo vt supradictum est. militia videat

instituta. vel ob iniuriam propulsandā
vel p̄pter vindictā inferendam. vtrūq;
autem lege euangelica prohibeatur. ap-

paret q; militare peccatum ē. Hinc etiā
Gregorius ait.

Quasi bella ista carnalia figuram spi-
ritualium bellorum gererent nunquā vt
opinor iudaicarum historiarum libri di-

scipulis christi qui venit p̄ces docere le-
gendū in ecclesijs fuissent ab apostolis

Andreas
Vindicta
Zizania
Iniuria
non te
rande
xp̄us
maxill
p̄cussit
Hare
Hare
nosce

traditi. quō enim belloꝝ eis p̄ficeret ista
descriptio. q̄b' dī a iheru. Pacem meā
do vobis: pacē meā relinquo vobis. ⁊ q̄
bus p̄ aplūm iubetur ⁊ dī. Non vosmet
ip̄os vindicātes. sed magis iniuriā p̄ci
pite. ⁊ magis fraudem patimini. Unde
deniq; sciens apl's iam nobis vltra bel
la nō esse carnaliter pagenda. sed anime
certamina q̄ spūales aduersarios desu
danda. velut magister militie preceptum
dat milib' xpi dicens: Induite vos ar
matura dei. vt possitis stare aduersus a
stutias diaboli. His itaq; r̄ndetur: p̄ce
pta paciētie non tam ostentatiōe corp̄is
q̄ p̄paratione cordis sunt retinenda.
Paratus debet esse homo iustus ⁊
pius paciēter eoz malitiam sustinere:
quos fieri bonos querit vt pot' nūerus
crescat bonoz. non vt pari malitia se q̄s
numero addat maloz. Deniq; ista p̄ce
pta magis sunt ad p̄parationem cor
dis: q̄ ad opus quod in aperto fit. vt te
neatur in secreto animi paciētia cui be
nivolentia. In manifesto autem id fiat
quod eis videtur prodesse quibus bene
velle debem'. Hinc liquido ofiditur: q̄
ipse dñs iherus exemplum singulare
paciētie. cum percuteretur in faciem re
spondit Si male locutus sum: exprobra
me de malo. si autē bene: quid me cedis
nequa q̄ igitur p̄ceptuz suum si verba
intueatur impleuit. Neq; enim p̄buit
percutienti alterā partem. sed potius p̄
hibuit ne faceret. ⁊ iniuriam auget. et
tamen paratus aduenerat. non solum p̄
cuti in faciem. verum etiā pro bis a qui
bus hoc patiebatur crucifixus occidi. p̄
pater igit' q̄bus ait in cruce pendens. Pater igno
nosce. scē illis: quia nesciunt quid faciunt. neq;
Paulus apl'us p̄ceptū domini ⁊ ma
gistri sui videt implese. vbi etiā p̄cussus
in faciem: dixit principi sacerdotū. Per
cutiar te deus paries dealbare. sed ei me
iudicare scdm legem: ⁊ contra legem iu
bes me percuti. Et cum a circumstanti
bus diceretur. Iniuriam facis principi
sacerdotū irridens eos amonere voluit

quod dixerit. vt qui saperent etiam intel
ligerent. iam destruendum esse in aduen
tu Christi parietem dealbatum. hoc est
ypocrisis sacerdotij iudeoz. Et quippe
nesciam fratres: quia p̄inceps est. Scri
ptum est enim. Principi populi tui non
maledices. cū proculdubio qui in eodē
poplo creuerat atq; in lege fuerat erudi
tus: illū principem sacerdotū nescire nō
posset nec eos quibus ita notus fuerat.
villo modo falleret qd nesciret. sunt ergo
ista p̄cepta paciētie semp in cordis p̄
paratione retinenda. ipsa quoq; benivo
lentia. ne reddatur malū pro malo semp
in voluntate p̄pellenda. agenda sunt au
tem multa etiā cum inuitis quadā beni
gna asperitate plectendis: quoz potius
utilitati p̄sulendū est q̄ volūtatī. Nam
in corripiendo filium quemlibet aspere
nunq' p̄fecto patētius amor amittit. si
at nō qd nolit: ⁊ doleat. qui etiā inuitus
dolore videt sanandus. ac p̄ hoc si terre
na ista republica xpiana p̄cepta. custodi
at etiā ip̄a bella sine benivolentia nō ge
rent. sed vt ad pietatis iusticieq; socie
tatem victis facilius p̄sulatur. Nam cui li
centia iniquitatis eripitur. utilius vincit
qm̄ nichil est infelicius felicitate peccan
tium: qua penalis nutritur impunitas. ⁊
mala voluntas velut interior hostis ro
borat. ⁊ paulo post. Nam si xpiana di
sciplina omnia bella culparet hoc pot'
p̄silū salutis petentib' in euāgelio dice
ret. vt abicerent arma. seq; militie oino
subtraherent. dictū est autē eis: Memine
p̄cussentis. Estote p̄tenti stipendijs ve
stris. q̄bus p̄p̄riū stipendiū suff. cere de
bere p̄cepit. militare itaq; si p̄buit.
Item eiusdem ad bonifacium.
Noli existimare neminem deo pla
care posse qui armis bellicis ministrat:
In his erat sanctus David: cui domi
nus tam magnum p̄buit testimoniū
in his etiā plurimi istius temporis iusti
in his erat scūs ille centurio: q̄ dño dixit
Non sum dignus. vt intres sub tectum
meū. hoc ergo primū cogita. qm̄ armatis

Iniuria
non tolle
randa
Xpus in
maxillam
p̄cussus.
Parcere
pater igit'
nosce.

ypocrisis

Peccata

Militis

David

Centurio

**Pax
Bella**

ad pugnam quæ virtus tua etiam ipsa cor-
poralis donum dei est. si enim cogitabis de
dono dei. non facies contra deum. Fides enim
quæ promittitur etiam hosti seruanda est
contra quem bellum geritur. quanto ma-
gis amico pro quo pugnatur. pacem ha-
bere voluntatis est. bellum autem debet esse
necessitatis. ut liberet deus a necessitate
et seruet in pace. Non pax queritur. ut
bellum exerceatur. sed bellum geritur. ut
pax acquiratur. Esto ergo bellando pa-
cificus. ut nos quos expugnas ad pacem
utilitatem vincendo producas. beati enim pa-
cifici. ait dominus. quoniam filij dei vocabuntur. si
autem pax humana tam dulcis est pro ipsa
salute mortalium. quanto dulcior est pax di-
uina pro eterna salute angelorum. Itaque
hostem pugnantem necessitas deprimat.
non voluntas. Sicut bellanti et resistenti
violentia reddit. ita victoris capto mise-
ricordia ius debet. maxime in quo pacis
perturbatio non timeat. Item eiusdem con-
tra manicheos.

**Bella quæ
damnantur**

Quid culpæ. an quæ moriuntur quibus
moriuntur: dicitur in pace victuri. hoc re-
prehendisse nimidum est. non religiosorum
nocendi cupiditas. vltiscendi crudelitas
implacatus atque implacabilis animus.
sentas rebellandi. libido dandi. et si quæ si-
milia. hec sunt que in bellis iure culpantur
que plerumque. ut etiam iure puniuntur. aduer-
sus violentias resistantium siue deo siue
aliquo legitimo imperio iubente gerenda ip-
sa bella suscipiuntur a bonis cum in eo rerum
humanarum ordine inveniuntur ubi eos vel iu-
bere aliquid tale vel in talibus obedire ius-
te ipse ordo prestringit. vnde neque iohannes
ab armis iubet discedere milites. et christus
tributa cesari monet reddi. quæ propter bel-
la necessario militi stipendium prebet. ordo
autem ille naturalis mortalium paci accomo-
datus hoc possit. ut suscipiendi belli au-
toritas atque consilium. penes principes sit.
sed si humana cupiditate bellum geritur. non
nocet scis. in quos non habet quisque preteritum
nisi desuper data. Non enim est preteritum nisi a
deo siue iubente siue sinente. ergo vir iustus

**Cesaris
tributa**

si forte etiam sub rege humane sacrilego
militare recte potest illo iubente bellare. si vi-
ce pacis ordinem seruans quod sibi iubetur.
vel non esse contra dei preceptum certum est.
vel utrum sit certum non est ita ut fortasse reus
faciat regem iniquitas imperandi. Inno-
centem autem militem ostendat ordo seruien-
di. Item eiusdem in libro de verbis domini
tractatu. xix.

Militare non est delictum. sed propter
predam militare peccatum est. nec rem
publicam gerere criminiosum est: sed id
agere rempublicam. ut diuitias augeas
videtur esse damnabile. propterea enim
quodam providentia militantibus sunt
stipendia prestituta. ne dum sumptus queri-
tur: preda crassetur. Item dominus ipse dixit
Reddite que sunt dei deo: et que sunt ces-
saris cesari. Igitur quod cesar precipit
ferendum est. quod imperat tollerandum
est. sed sit intollerabile dum predam ex-
actores accumulunt. Item interrogauerunt
Iohannes milites dicentes. Quid
faciemus et nos? At illis. Memine precur-
atis. neque calumnias faciatis: sed estote
prenti stipendijs vestris. sic autem cogno-
scere se debet omnis homo qui militat. non
enim de bis tantum militantibus scriptu-
ra loquitur. qui armata milia detinentur
sed quisque militie sue cingulo vult. di-
gnitatis sue miles ascribitur. atque ideo hec
lententia potest dici. vbi gratia. militibus pro-
tectoribus cunctisque rectoribus quicumque
sibi stipendia publice decreta prelequitur
si amplius querit tanquam calumniator et
conculsor. Iohannis sententia predenatur
Item eiusdem de diuersis ecclesie obser-
uationibus.

Apod vero dei cultores etiam ipsa
bella peccata sunt: que non cupiditate:
aut crudelitate: sed pacis studio geruntur.
ut mali coerceantur. et boni subleuentur.
Item gregorius vniuersis militibus ne-
apolitanis.

Suma militie laus inter alia bona
merita hec est. obediencia reipublice. vtilitatis
exhibere. quicquid sibi vultu imperatum fuerit obtemperare

D. 2

Bella
ita.Res pub
lica
Preda
Sacbo-
matio

Bella

Ex his omnibus colligitur. qd militare peccatū non est. et qd p̄cepta patientie in p̄paratione cordis nō in ostentatiōe corporis seruanda sunt.

Q. 2. **Q**uod aut queritur qd sit iustum bellum. ysidorus tribimo. li. xij. inquit.

Quod sit iustum bellum.

Iustum est bellum qd ex edicto geritur de rebus reperēdis. aut propulsandorum hominū causa. Iudex dicitur qd iudicat populo. siue qd iure disceptet. iure aut disceptare est iuste iudicare. nō enim est iudex: si non est in eo iusticia. Item aug. in libro qōnum.

Bella iusta. **N**ichil ad iusticiā interest. siue a p̄te siue ex insidijs aliquis pugnet.

Dominus noster iubet ad iherosolimam. ut p̄stituat sibi retrosum insidias id est. insidiātes bellatores ad insidiandū hostibus. hinc admonemur hoc non iniuste fieri ab his qui iustū bellum gerunt. ut nichil iustus precipue cogitet in his reb. nisi ut bellum suscipiat. cui bellare fas est. nō enim fas est omnib. Cum aut iustum bellū suscepit. utrum a p̄te pugnet an ex insidijs. nichil ad iusticiā interest. Iusta aut bella solent diffiniri. q̄ vlciscunt iniurias. sic gens et ciuitas petēda ē. q̄ vel vindicare neglexerit qd a suis improbe factum est. vel reddere qd p̄ iniurias ablatū est. s; hoc genus belli sine dubio iustum est quod deus imperat. q̄ nouit quod cuiq; fieri debeat in quo bello ductor exercitus. vel ipse populus. nō tam auctor belli qm minister iudicandus ē. Cum ergo iustum bellum sit: qd ex edicto geritur. vel quo iniurie vlciscuntur. q̄ntur quo a filijs isrl' iusta bella gerebantur. De his ita scribit Aug. in qōmbus numeris.

Innocius trāsitus filijs isrl' negabatur. atq; ideo iusta bella gerebant.

Bella isrl'. **N**on audum est sane quēadmodū iusta bella gerebant a filijs isrl' s; amor reos. Innocius enim trāsitus negabatur: qui iure humane societatis equissimo patere debebat.

Quod nō iniuria sociorū armis propulsanda nō sit exēplis et auctoritatib' p̄batur. dñs enim cū ab herode quereret ad interficiendū. nō patrociniū sibi q̄sivit armorū. cū occulto instinctu posset in eum p̄uertisse manus iudeorū. sed fugiens in egiptū latuit ibi per septenniū. sic etiā cū a iudeis lapidibus peteret: abscondit se. et exiit de templo. sic etiā cum duceret ad crucē: noluit commouere aduersus seniores iudeorū turbam que nuper ei obuiam processerat. et cū palmis et laudibus eum receperat. sic etiā interrogat' a pilato. an rex esset: ait. Regnum meum non est de hoc mundo. si enim esset de hoc mundo: ministri vnq; mei decertarent: ut ego non traderer iudeis. insinuans illos ad regnum huius mundi pertinere: qui auxilio humanarū virium nō diuino presidio ab imminente iniuria se tueri p̄tendunt. Itē cū discipulis suis ait. Si vos p̄secuti fuerint in vnam ciuitatē. fugite in aliā non arma armis: sed fugam persequentibus docuit apponi. Et apostol' in prima epistola suadet corinthijs. ut iniuriā et fraudem patienter ferant potius qm repetendo fratres scandalizēt. patet qd ad propulsandam iniuriā non sunt petenda armorū auxilia.

In curribus et in equis. nos autē in nomine dei nostri inuocabimus. petere ergo vel prestare in tribulatiōe subsidium. ut voluptuose quis in crimine uiuat dānabile est. petere autē vel prestare solaciū. ut malis facultas delinq̄ndi adimatur. ut ecclesia pacem adipiscatur. ut aliquis multorū utilitati seruetur. vtile est et honestum. dissimulare vero est grauissimum. Hinc de paulo legitur. qd cum quidam iudeorū iurassent se non comesturos panem: nisi eum interficerent petijt milites a p̄tore quorum presidio illesus seruaretur ab iniuria iudeorum. non sue voluptati. sed omnium vilitati victurus. hinc in euāgelio mercenarius vocat'. qui videt lupū venientem. et dimittit oues et fugit. hinc etiā ecclesia auxiliū

Q. 3. Patientia

Christi passio Iniuria

Persecutio fuga vitanda.

Iniuria Patientia

ab imperatore ad sui defensionem petere monetur.

Ab impatore ecclesia auxiliū postulare debet. caplo maximianus.

Aug. ad emeritū **H**ostri aduersus illicitas et puatas vroz violentias. q̄s et vos ibi q̄ talia facitis doletis et gemetis a prātibz ordinatis vltionem perunt nō q̄ bos psequantur. sed qz se defendant.

Justina Damia Auxiliū **F**ortitudo que bello tuetur a barbaris patriā. vel domi defendit infirmos. vel a latronibus socios. plena iustitia ē. Item biero. sup sopboniam.

Cōpassio **P**rodest latroni vel pirate qui mēbra eius debilitat.

Miseri cordia bo minis. **S**i q̄s fortitudinē latronis vlt pirate eneruat. et infirmos reddit. prodest illis sua infirmitas. debilitata em̄ mēbra quibus prius nō bene vrebant a malo opere cessabunt. Item ambro. libro primo de malis officijs

Qui socij nō repellit iniuriā silis est ei qui facit.

Iniuria a socio repellenda **N**on inferenda sed depellenda iniuria lex n̄tutis est. qui em̄ nō repellit a socio iniuriā si pōt. tam est in vicio q̄ ille qui facit. vnde sanct⁹ moyses binc prius orsus est tētamenta imbecillis fortitudis Nam cum vidisset hebreū ab egiptio iniurias accipientē defendit. ira vt egiptiū psterneret. atqz in arena absōderet. salomon quoqz ait. Eripe eū qui ducitur ad mortē. Item anastasi⁹ et damasus.

Maloz impietati fauet. qui eis obuiare cessat.

Cōsensio **Q**ui pōt obuiare et p̄turbare puerfos et non facit. nichil aliud est q̄ fauere impietati eoz. nec caret scrupulo societatis occulte. qui manifesto facinori desinit obuiare. Item calixtus

Calixtus **I**ustum est vt q̄ diuina p̄tēnunt manū precepta data. et inobediētes paternis existūt iusservāda sionibus corrigant vinctis. q̄tenus ceteri talia p̄mittere timeāt. et oēs gaudeāt fraternā p̄cordia. et cuncti sumāt seueritatis atqz bonitatis exemplum. Nam si qd absit ecclesiasticā sollicitudinē vigo

Dignitā remqz negligim⁹ p̄dit desidia disciplinā

et animabus fidelium p̄fecto nocebitur.

Ab impatoribus vniuersis iustum est auxiliū postulandū. propter afflictionem pauperū. quoz molestijs sine intermissione fatigat ecclesia. vt defensores eius aduersus potentias diuitū cum episcopoz p̄uisione delegent. **E**cce q̄ non nunq̄ est obuiandum puerfis. et iniuria socioz armis est ppullanda. vt et malis adempta facultas delinquēdi p̄sit. et bonis optata facultas libere p̄sulendi ecclesie ministref. hoc qui non facit p̄sentit **U**nde aug⁹. ait in psal. 81.

Non sunt immunes a scelere q̄ nō liberant eos quos possunt a facto liberare.

Ostendit ppbeta nec illos immunes a scelere esse qui p̄miserūt xp̄m p̄cipibus interficere cū p̄o multitudine timerent. et possent illos a facto et se a consensu liberare q̄ desinit obuiare cum pōt consentit.

Quod aut vincta inferēda nō sit. multis modis p̄batur. mali enī tolerādi sunt.

Tollerādi sunt quidem mali p̄pate. nec corpuliter ab eis recedat. s̄ spūali ter exire est facere qd p̄tinet ad correctionem maloz. q̄ntū licz p̄o gradu cuiusqz salua pace. displicere est nō tangere: nō enim propbete qui hoc dicebant populum suum dimiserūt. sed inter eos habitabant quos increpabāt. vnum templū cum eis intrabant eadem sacramenta celebrabant. hoc ergo exire est ore nō parcere. hoc est immundum non tangere. voluntati male non p̄sentire.

Quod mali sint tolerādi a bonis.

Tu bonus tolera malū. nam et p̄s iudam cum sciret furem esse tollerauit. et ad predicandum misit. etqz cum alijs eu chanstiam dedit.

Quid ergo voluit dñs noster **I**hesus christus fratres charissimi admonere ecclesiam suam. qm̄ vnum perditum inter. xij. habere voluit. nisi vt malos tolleremus. nec corpus xp̄i diuidam⁹. **E**cce inter sanctos est iudas. ecce fur est iudas

Iniuria ppullanda.

Q. 4. Vincta inferēda nō inferēda.

Volūtas Cōsensio Aug.

Judas Aug.

Re
Fu
Sa
giu
Aug
imu
tan
ed
un
De
p̄sc
Aug
Ad
quo
socio
Aug
dona
sta

et ne ostendas fur et sacrilegus. et non quis
 cum fur: sed locorum dominorum et sacrorum. sic cri-
 mina discernuntur in fure. nec qualiscumque
 furti: sed et pecularis. Pecularis enim
 furtum dicitur de republica. et sic non iudicatur
 furtum rei private quod publice. quanto ve-
 hementius est iudicandus sacrilegus fur
 non vndeque tollere. hoc est sacrilegium
 committere. sed de ecclesia que aliquid fura-
 tur iude peccatori comparatur.

Respu.
 Furtum
 Sacri-
 legum

Augu.
 imundum
 tangere

Peccata
 sentio

Augu.
 Malis
 quomodo
 sociamur

Augu. 5
 donati-
 stas

Ecce inquit ut dicit propheta. recedite
 exite inde. et imundum ne tetigeritis.
 quomodo ergo malos pro pace tolerabimus. a
 quibus exire et recedere iubemur: ne tan-
 gamus imundum. nos istam recessionem
 spiritualiter intelligimus. illi corporaliter. Nam
 et ego clamo cum propheta equalis sumus va-
 sa. vnde nobis deus in dispensatione vestra
 clamamus nos et dicimus vobis. recedite
 et exite inde. et imundum ne tetigeritis. sed
 contactu cordis non corporis. quid enim est non
 tangere imundum. nisi sentire peccatis.
 quid est autem exire inde: nisi facere quod pertinet
 ad correctionem malorum quantum pro uni-
 uscuiusque gradu atque persona. salva pa-
 ce fieri potest.

Ita plane sociatur malis si mali ali-
 quid cum eis committit. aut committentibus fa-
 uet. si autem neutrum facit villo modo sociatur.
 porro si addat tertium. ut non sit in vindicando
 piger: sed vel corripiat iustus in misericordia
 et arguat. vel etiam si eam personam
 gerit: et ratio proseruade pacis admittit. et
 coram omnibus peccantes arguat ut ceteri timeant.
 remoueat etiam vel ab aliquo gradu
 bonorum vel ab ipsa communiione sacramentorum
 Sed si hec omnia cum dilectione corrigendi
 non cum odio prosequendi faciat. plenissimum
 officium non solum castissime innocentie. sed
 etiam diligentissime seueritatis impleuit ubi
 autem cetera impediunt. illa duo semper re-
 tenta incorruptum castumque custodiunt. ut
 nec faciat malum nec approbet factum

Si quis a catholica ecclesia fuerit sepa-
 ratus quantumlibet laudabiliter se viuere ex-
 istimet. hoc solo scelere quod a christianita-
 te se iunctus est. non habebit vitam: sed dei

ira manet super eum. quisquis autem in hac
 sancta ecclesia bene vixerit: nihil ei pro-
 dicatur aliena peccata. quia in ea unusquisque
 proprium onus portabit. sicut ait apostolus. er-
 go conuicio malorum non maculat aliquem parti-
 cipatioue sacramentorum: sed presentio factorum
 nam si in malis factis non eis quisque presen-
 tiat. portat malum causam suam. nec preiudicat
 alteri quem in presentione mali operis soci-
 um non habet criminis. Idem in sermo-
 ne de verbis euangelij.

Non te maculat malus si ei non presen-
 tis: sed ipsum redarguis. La. a malis.
 Recedite et exite inde. et imundum ne
 tetigeritis: sed contactu cordis. non corporis.
 quod est enim tangere imundum nisi presenti-
 re peccatis. quid est exire inde nisi facere
 quod pertinet ad correctionem illorum. quantum
 pro vniuscuiusque gradu atque persona salva
 pace fieri potest. displicuit tibi quod quisque
 peccauerit. non tetigisti imundum redar-
 guisti. corripuisti. monuisti. adhibuisti.
 etiam si res exigit. progruam et que unitatem:
 non violat disciplinas. existi inde. clama-
 uit moyses ista. clamauit isayas: clama-
 uit hieremias. clamauit ezechiel. videa-
 mus si dimiserunt populum dei et se ad ge-
 tes alias transtulerunt. quod multa et quod ve-
 hementer hieremias increpauit in peccato-
 res et sceleratos populi. inter eos tamen
 erat. vnum cum eis templum intrabat. et eadem
 sacramenta celebrabat. et in eadem scelera-
 torum hominum congregatione vivebat. sed cla-
 mado exibat inde. hoc est exire inde. hoc
 est imundum non tangere. et voluntate non
 presentire. et ore non parcere. Idem in epi-
 stola ad vincetium.

Non maculant innocentes facta no-
 centium que ab eis fieri non possunt. La. quod magnum
 Idem in libro primo de unico ba-
 ptismo.

Malis quos ecclesia recipit nec expel-
 lit a bonis sunt tolerandi non iudicandi.

Fortis in populo dei stat iuxta te aua-
 rus raptor: inhians rebus alienis. que non
 nosti tale. et fidelis est. vel potius fidelis
 vocatur. non enim potes de ecclesia pellere. non
 habes aliquem aditum castigando. et corripi

Sancta
 non potest
 maculari

Augu

predicator
 Repben-
 sio

Augu.

i.

endo illum corrigere accessurus est tecum ad altare. noli timere. vnusquisq; onus suum portabit.

Pastor
Mercenarius
Lupus
Mali tolerandi

Pastor est diligendus. mercenarius tolerandus: latro cauendus. Ca. tres.
Ecce q; mali tolerandi sunt. nec corporali: sed spuali vindicta sunt puniendi. vñ cū discipuli nō recepti a samaritanis ignē celit? sup eos deducere voluerint dicentes magistro. vis dicamus vt descendat ignis de celo et consumat eos. audierunt. nescitis cuius spūs estis. Item ois qui gladiū acceperit: gladio pibit. Hinc etiam Hieronimus ait.

vindicta

psecutio

Spiritualis nunq; carnalem psequitur: sed econuerso. Ca. qui.
Item aug? in libro de baptismo.
Boni a malis nunq; in hac vita penit? possunt separari. Ca. q̄tus.

Brego.

Hec aut vita q̄ inter celum et infernū sita est. sicut i medio subsistit: ita vtraq; partiū ciues cōmunit? recipit. quos tamē sancta ecclesia et indiscete suscipit. et postmodū in egressione discernet. si ergo boni estis in hac vita: q̄ diu subsistit equimiter tolerare malos. Itā q; malos nō tolerat: ipse sibi p intolerantiam testis est. q; bonus nō est. abel enim esse rēnuat quē caym malitia nō exercet. Et bis omnibus colligif q; maloz vindicta deo referuanda est. nec sūt corporaliter puniendi crebra admonitiōe et caritatis beneficio ad correctionē inuitandi sunt.

Abel
Caym
patiētia
vindicta
dilectio
inimicorū

Unde christus in euāgelio ait. audistis q; dictū est in lege. quez modū vltionis lex statuit. oculus p oculo dentē p dēte ego autē hanc vicissitudinē tollens et ad mansuetudinē et caritatis pfectionē vos inuitās dico vobis. nolite resistere i malo: sed diligite inimicos vestros. benefacite bis q; oderūt vos vt sitis filij patris vestri. qui solem suū oriri facit super bonos et malos. et pluit sup iustos et iniustos. Hinc paulus ait. Si esurierit inimicus tuus ab illa illum. si sitit: potum da illi. omnis autē iniquus bonoz est inimicus. ois autē amicus huius seculi etiā inimicus est dei. inimic? autē dei: bonitatis

parcere

et iustitie est inimicus. ac p hoc amatorē iustitie et bonitatis diligere nō potest. cū ergo inimicos diligere. vel illi benefacere. cibum et potū subministrare iubemur iniquos psequi et punire. pibemur. In lege enī veteris testamēti corporalis pena statuta est: i lege vero euāgelij omni peccanti p penitentiā pmittitur venia. Vñ illa a terrore incipit dicēs. Ego sum dñs zelotes visitans peccata patrū in filios vsq; in tertiā et quartam generationem. Hec vero a lenitate māsuētudinīs et misericordie ira inquiring. Beati paupes spiritu. beati mites. beati misericordes. qm̄ ipsi misericordiā psequunt. In illa dicebatur qui fecerit hoc vel illud morte moriā. in ista dicif. Gaudeo super vno peccatore penitentiā agente q̄ super nonagintanouē iustis qui non indigēt penitentiā. Item non enim veni vocare iustos: sed peccatores ad penitentiā. Et estote misericordes. sicut pater vester misericors est. initium quoq; predicatiōis saluatoris nostri et preconiis eiusdem ad penitentiam pctōres inuitauit. sic enim vterq; exorsus est dicens. penitentiam agite. appropinquabit enim regnum celorum. sic et in actibus aploz: cum iudei compuncti de scelere mortis christi dicerent petro. Quid faciemus viri fratres legitur petrū respōdisse. penitentiā agite et baptiset vnusquisq; vñ. nō enī accepisti s spiritus seruitutis iterū in timore sed accepisti spiritū adoptionis filioz in quo clamamus abba pater.

Lex
moris
punitio
Lex amoris
Beatitudines
xpi
miseria
miseria dei
Misericordia
bonis

Leuus occulta: seuerius autē puniēda sunt ab ecclia delicta manifesta. Ca. cum quisq;.
Sicut petrus quem dñs respiciēs nemine corripiente cōmouit lacrymas presciti ad mortē inter flagella deteriores fiunt. sicut p barao. bonis ergo superflua. dānandis bec inueniunt esse inutilia
Sicut nō est ab orōne cessandū p eis: quos corrigi volumus: etiā si nullo hominū orante p petro dñs respexit eū et fecit eum suū flere peccatū. ita non est negligenda correctio. q̄uis deus quos

Penitentia
Augu.
peccata
occulta
peccata manifesta

Brego.
Correpto

voluerit nō correctos faciat esse correctos tunc aut ex correctione proficit homo: cum miseret deus atq; adiuuat. q̄ facit quos voluerit etiā sine correctione proficere.

Grego. Predestinatio

Obtineri ne quāq; p̄sit q̄ predestinata nō fuerint. sed ea q̄ sancti viri orando efficiunt: ita p̄destinata sunt vt p̄cib; obtimeant. nā ipsa quoq; p̄bēnis regni p̄destinatio ita est ab oīpotenti deo disposita vt ad hoc electi ex labore pueniant q̄ten; postulādo mereant accipere q̄ eis oīpotēs de; ante secula disposuit donare.

Augu. flagella obstinatio nabucho donoso; pbarao

Nabuchodonosor per mare. nitentiam meruit fructuosā. nonne post innumeras impietates flagellatus penituit: et regnū q̄ pdiderat rursus accepit. Pbarao aut in ipsis flagellis durior est effect; et perijt. Sic mihi rōz reddat q̄ diuinū p̄siliū nimīū alte sapiētī corde diuidicat. cur medicamentū vnūs medici cōfectū alij ad interitū alij valuerit ad salutem: nisi qz christi bonus odor alijs est odor vite ī vitā: alijs est odor mortis ī mortē. quantū ad naturā ambo hoīes erant. q̄ntū ad dignitatem ambo reges quantū ad causas ambo captiui dei populū possidebāt. quātū ad penā ambo flagellis clemēter admoniti. q̄d ergo fines eoz fecit esse diuersos nisi qz vnus dei manū sentiēs in recordatōne pprie iniquitatē ingemuit. alter libero p̄ dei misericordissimā veritatē pugnavit arbitrio. Adē vasis ire nūq; de; redderet interitū si nō spontaneū inueniret homo habere peccatū. qz nec de; peccanti homini iuste inferret irāz. si homo ex p̄destinatōe dei cecidisset in culpā. Adē p̄destinationē dei sine ad bonū siue ad malū in oībus operari ineptissime dī. vt ad vtrūq; homines quedā necessitas videat impelle re. cū in bonis volūtas sit: intelligenda nō est sine grā. in malis aut volūtas intelligēda est sine grā. Cū vero aliquos a deo aut traditos desiderijs suis aut obduratos legimus aut relictos magis p̄cis suis. hoc ipsos meruisse p̄fitemur qz talia eoz crimina p̄cesserūt vt ipsi sibi

penā debuerūt. qua eis etiā supplicium tereferet in reatū. atq; ita nec de iudicio dei q̄rimur quo deserit meritos deserit. et misericordie ei; gratias agim; q̄ liberat nō meritos liberari. vires itaq; obedientie nō ideo cuiq; subtrahit. qz eū nō p̄destinavit. s; ideo eū nō p̄destinavit qz recessurū ab ipsa obediētia esse p̄vidit. Predestinatio quoq; dei semp ī bono est. q̄ peccatū sola voluntate hoīs cōmissum. aut remittendū nouit cū laude misericordie aut plectendū cū laude iustitie. In malis aut opib; nostris sola p̄scientia dei intelligēda est. qz sicut p̄sciuit et p̄destinavit q̄ ipse fecit: et vt facerem; dedit ita p̄sciuit tñ nō etiam p̄destinavit q̄ nec ipse fecit nec vt faceremus exegit. Hi autem de quib; dī. ex nobis exierūt sed nō fuerūt ex nob. si enī fuissent ex nobis: mansissent vtrūq; nobiscū. voluntate exierūt. volūrate ceciderūt. et qz p̄sciūt sūt casuri nō sunt p̄destinati. essent aut p̄destinati. si essent reuersuri et in scititate ac v̄itate mansuri. ac p̄ hoc p̄destinatio dei multis est causa standi. nemini est cālabendi. nō ergo n̄citatē facit correctōis vel obduratōis diuina p̄destinatio seu p̄scia: cū boni p̄ gratiā corrigant. et libero arbitrio mali pereāt. Neq; enī qz p̄destinatio seu p̄scia dei falli nō pōt necessario eueniūt q̄ p̄destinant vel p̄sciunt sicut nec necessario p̄destinant vel p̄sciunt q̄ futura sunt. s; qz bona absq; ei; grā. mala p̄ter ei; scientiā euenire non p̄t. Hinc est enī qz moyses q̄ reatū totius plebis apud dñm suis p̄cibus terfit dūq; se obicē obtulit diuine iracūdie vt placuit et ad petrā oreb veniens et p̄missionis aque exhibitōne diffidens repro missionis terzā ingredi dño irascēte nō potuit. Item augustinus. De tyrijs vero et sydonijs q̄d aliud possum; dicere q̄ nō esse eis datū desup vt crederent quos credituros fuisse ipsa veritas docet. si talia q̄lia apud non credentes facta sūt virtutū signa vidissent quare aut hoc eis negatū fuerit. dicant si possunt si calumniant. et ostendāt. cur

Ira dei

volūtas peccandi peccatū

Predestinatio

Presciētia dei

Moyse ad aquas p̄dictōis

Aug; Tyris et sydonis

Pnia

apud eos dñs mirabilia quibus profu-
tura non erant fecerit. et apud eos qbus
erant pfutura nō fecerit. nos etenim si ra-
tione facti pfunditatem iudicij eius pe-
netrare nō possumus. manifestissime tñ
scimus et verum esse dixit. et iustum esse
qđ fecit. et non solum tñrios et sydonios
sed etiā corosa et berhsaida potuisse con-
verti. et fideles ex infidelib' fieri si hoc
in eis voluisset dñs operari. neq; enim
ylli falsum videri potest. qđ veritas ait
Nemo pōt venire ad me nisi ei datū fu-
rit a patre meo. Item qui p prophetam
iudaice plebi pmisit. Ecce ego septiam
vias tuas spiniis: et muniā eas lapidib'
quadris. id est adimam tibi facultatem
peccandi. Idem p psalmistā de dānan-
dis dixit. Fiant vie illoz tenebre et lubri-
cum. et angelus domini psequens eos.
Sed in his oibus vitia nostra humane
ascribunt mentis arbitrio: quod diuina
clementia in electis misericorditer vertit
ad bonum. in dānandis iuste relinqt ad
malū. sicut ergo q̄uis certissime sciam?
nemine ultra terminū a deo sibi prefixū
esse victurū: omibus tñ languēibus nō
incongrue medemur sic q̄uis nemo sal-
uetur nisi predestinatus ad vitam. omni
tñ delinquenti est adhibenda correctio.
nec maloz est negligenda disciplina. vñ
idem aug' bonifacio ait.

Peccata
Gratia
Infern'

correctio
Gust' de
pditus
Augu.
fausto
correctio

¶ Non semper in eos qui peccant vin-
dicta est exercenda. Lca. ipsa.
¶ Adolestus est medicus furēti frene-
tico. et pater indisciplinato filio. ille ligā-
do. ille cedendo: sed ambo diligendo. si
autem illos negligent. et perire pmittant
ista potius falsa mansuetudo est creduli-
tas. Lca. ipsa.
¶ Medicinali seueritate mali cogant
ad bonum.
¶ Quid faciet ecclesie medicina salu-
tem omnium materna caritate cōquirens.
tanq̄ inter freneticos litargicos estuans
nūquid cōtemnere. nunqđ desistere vel
deber vel potest. vñisq; si necesse est vt
sit molesta: q̄ neutris est inimica. Nam et
frenetici nolunt ligari. et litargici nolunt

excitari. sed pseuerat diligēter caritatis
freneticū ligare. litargicū stimulare. am-
bos amare. ambo offendunt: sed ambo
diligunt. ambo molestari q̄ diu egrī sūt
indignant. sed ambo sanati gratulātur.
Ecce q̄ crimina sunt punienda quando
salua pace ecclesie ferri possunt. in quo
ramen discretio adhibenda est. Aliqñ
enim delinquentium multitudo diu p pa-
tientiam ad penitentiam est expectāda
Aliquando in paucis est punienda: vt
eoz exemplo ceteri terreant: et ad peni-
tentia puocentur. Hinc cum discipuli
celesti igne samaritanos vellent psume-
re. prohibiti sunt et samaritani ad peni-
tentiam expectati: vt christo predicante
puerterentur ad fidem.
¶ Qđ christus discipulos suos incre-
pauit. qz ignem descendere sup eos ge-
stiebant: qui ipsum non receperāt osten-
ditur nobis nō semper in eos q̄ peccant
vindicanum. quia nōnunq̄ amplius
prodest clementia tibi ad patientiam q̄
lapso ad correctionem. deniq; samari-
tani citius crediderunt a quibus hoc lo-
co ignis arceat. nec discipuli peccant qui
legem sequuntur. sciebant enī et sine re
putatū ad iustitiam q̄ sacrilegos inter-
emerat: et ad preces helie ignem descen-
disse de celo. Potest in hac pbibitione
apostolorū aliud intelligi. apostoli non
zelo iustitie: sed amaritudinis odio ob
iniuria sue expulsionis vindicādi sama-
ritanos igne voluerūt psumere. dñs au-
tem volens eos iniuria pprie psone cū
patientia et gaudio tolerare: iniuria ve-
ro seruitutis diuine non multā relinque-
re ait. Nescitis cui' spiritus estis? Hinc
etiam petrus q̄ cum alijs audierat. Be-
ati eritis cū maledixerint vobis homines
et dixerint omne malum aduersus vos
gaudete in illa die et exultate. quoniam
merces vestra copiosa est i celis. pume-
lias sibi illatas cuius gaudio suscipiebat.
peccata vero q̄ in deum cōmittebantur
acerzime puniebat. Vñ anania et zaphi-
ram spiritus sancto mentiētes mortis sen-
tentia puit. sic etiā paulus dum a suo

Ambro.
Samaritani
Ignis de celo
Sinees
Helias
Petrus
Ananias
zaphira
Paulus

Belima magus contemptu pia admonitione et multimo da comendatione sui corinthios reuocaret. magnū illū belimam qui credituros a fide retrahabat. cecitate percussit: ut ceteri perteriti predicationem eius non impedirent: sed in christum credentes anime cecitate effugerēt: et corinthū illū fornicatorē qua in deum peccauerat: sathanē ad verandum tradidit. Hinc etiā gregorius scribit ianuario epō reprehēdens eum q̄ ob iniuriā proprie persone quendam excommunicauerat dicens.

Iniuria ppria nō vidicāda Pro iniuria propria episcopali quē excommunicare non licet. Capitulo inter querelas.

¶ Si ita est nil te cogitare de celestibus ostendis: sed terrenā te habere conversationē significas. dum p̄ vindicta pprie iniurie q̄d sacris regulis p̄bibet maledictionē anathematis inuexisti. unde de cetero oīno esto circūspectus atq̄ sollicitus. et talia cuiq̄ p̄ defensione pprie iniurie inferre denuo nō presumas nam si tale aliquid feceris in te. postea scias esse vindicandum. Hinc idem in omelijs ait ostendens q̄ peccata que in deum vel primum committuntur: a nobis puniēda sunt. ea vero quibus in nos delinquitur: patienter toleranda vel poti⁹ dissimulanda sunt.

correctio Iniuria dei corrigenda Si is qui prelatus est debitori domino culpas impune dimittit: non mediocriter p̄fecto offendit: qui debita celestis regis et domini sua p̄sumptione resoluit. ea nāq̄ q̄ in nobis committuntur: facile possumus dimittere. ea vero q̄ in deum commissa sunt: cū magna discretionē. nec tñ sine penitētia possumus relaxare.

iniuria semel dimissa Semel vero culpa dimissa reciduo dolore iterū ad animū reuocari nō debet.

Belasi? papa Iniuria cui semel remittit: iterum reuocari non debet.

Ambro. Belie ignis Achab Pluuia Sed obijciē illud Ambrosij ad preces belie ignis descendit de celo ut pp̄bete vindicaret iniuria. q̄d tūc intelligitur factū quādo achab rex israel post sterilitatem illam triū annorū et sex mensium.

que facta est quādo precibus belie datum est celum annis tribus et mensibus sex. misit duos quināgenarios ad beliam qui dicerent ei. homo dei rex israel vocat te. qui ait. si homo dei sum descendat ignis de celo et consumat vos. et statim ignis descendit de celo et consumpsit eos. quo facto non cuius meriti apud deum esset voluit ostendere sed q̄ ille esset verus deus quem colebat. nō ille ad cuius culturā stupro pp̄rij corpis iezabel non nullos prouocabat: euidentissimis iudicijs monstrare curauit. Iniuria ergo pp̄bete non alia q̄ iniuria dñi ipsi⁹ intelligit. que in paucis vindicata est. ut ceteri terzerentur.

¶ Iudicis non est sine accusatione dānare.

¶ Si quis potestatem nō habet quē scit reum abijcere vel p̄bare non valet. immunis est. et iudicis nō est sine accusatore dānare. sicut nec christus iudā abiecit. Similiter non est ferenda sentētia quādo multitudo est in causa. vel quādo ille peccat: qui sociam habet multitudinem. Unde augustinus in libro secundo p̄tra epistolam parmeniani.

¶ Quod a multitudine peccat vel ab eo qui multitudinē habet sociam ab ecclesia non puniunt: sed defletur.

¶ Non potest esse salubris a multis correctio: nisi cum ille corripit qui nō habet sociam multitudinē. cum vero idem morbus plurimos occupauerit. nihil aliud bonis restat q̄ dolor et gemitus ut p̄ illud signum q̄d ezechieli sancto reuelatur illesi euadere ab eorū vastatione mereant. Precepta vero euangelica de dilectione inimicorū et misericordia impendenda proximis. exhortationes quoq̄ apostoli de cibandis vel potandis inimicis non eatenus intelligenda sunt ut peccandi relaxetur impunitas: sed ut delinquenti correctio et nature ministres subsidiū donec p̄ sententiā iudicis adēpta spe correctionis malorū tollat exercitiū. In hoc ergo iubemur diligere inimi-

sterilitas

Iezabel Error

Iudex Ambro.

Snia 3 multitudo

Dilectio inimicorū

cos et misereri eoz vt de eoz perditione doleam? eoz salutem desideremus r p eoz correctione quotidie laborem? t ore mus. penitentibus solatia impēdamus. alter alter? onera portātes. nō vt p̄tināces r in malo p̄sistentes impunitati donemus. *Ca. non potest.*

Mia iniusta Mia iusta Ambro. osti.

*Est iniusta misericordia. deniq; in lege scriptū est de quodā. non misereberis illius. et in libro regū legif. quia saul p̄traxit offensam. qz misertus est acbab ostium regem quem p̄hibuerat diuina sententia seruari. itaq; si quis latronem filijs deprecantibus motus. r lacrimis coniugis eius inflexus absoluēdum putat. cui ad buclatrocinandī aspirat affectus. nōne innocētes tradet exitio: qui liberat multoz! exitia cogitantē. *Terre si gladium rēpmit vincula dissoluit. laxat exilium. cur latrocinandī qua p̄t clemētiā via nō eripit facultatē qui voluntatem extorqueri nō potuit. Deinde inter duos hoc est accusatorē r reum pari periculo de capite decertantes: alterū si nō probasset: alterum si esset ab accusatore p̄uictus. si nō id qd iustitie est iudex exequatur. sed miseref alterius. aut damnabit p̄bantem. aut dum accusatori fauet. qd probari nō possit. adijciet innoxium. non potest igitur bec dici iusta misericordia in ipsa ecclesia vbi maxime q̄s misereri debet: teneri q̄ maxime debet forma iustitie ne quis a p̄sortio cōmuniōis vel crimiatiōis abstractus breui lacrimula atq; ad tempus parata vel etiā vberioribus fletibus cōmuniōnē q̄ plurimis debet postulare tempibus: a facilitate sacerdotis extorqueat. nōne etiam cām vni indulget indigno ad p̄lationis p̄ragiū puocat vniuersos. facilitas enim venie incentiuū tribuit deliquendi.**

Venie facilitas

Aug. sup psalmo

miserēdū homini

Ne amisso iudicio si paup̄i in mala causa misericors. cuius si parcis saccello percutis cor. r tanto nequiorē reddis quanto iustum sibi fauere videt. Quo ista nomia cū dicimus homo peccator. non vtic; frustra dicuntur. quia

peccator est. corripe. qz homo miserere. nec omnino liberabis hominē: nisi eum p̄secutum fueris peccatorē. Quic officio nominis iuuigilet disciplina. sicut cuiq; regenti apta et accōmodata est nō solus episcopo regenti plebem suam: sed etiā pauperi regenti domū suam. diuiti regenti familiam suam. marito regenti cōiugem suam. patri regenti prolem suam iudici regenti puinciā suam. regi regenti gentem suam. Et paulopost ita nulli homini claudēda est misericordia. nulli peccatori impunitas relaxāda est. Hic itaq; intelligendū est qd nō sit p̄temerēda elemosyna que quibusq; paup̄ibus iure humanitatis impendit: quando qd dem d̄is subleuauit indigentia pauper etiam his oculis quos ex operibus implebat alioz. et paulopost. nō ergo suscipiamus peccatores. p̄pter qd iunt peccatores: sed r̄i eos ipsos qz homines sūt humana p̄sideratione tractemus p̄seqmur in eis p̄p̄iam iniquitatem.

Trascēdū peccator!

Augu.

Judas Elyna Mia hominis

Augu. p̄sumptō Gladiū q̄ accipit

p̄secutio

correctio

Ille gladiū accipit q̄ nulla sup̄iori ac legitima p̄tate vel iubēte vel cedēte in sanguinē alicuius armat. Porro illō bieronymi quo ecclesia negat aliquem p̄sequi: non ita intelligendum est vt generaliter ecclesia nullum p̄sequatur: sed qd nullum iniuste p̄sequat. Non enim omnis p̄secutio culpabilis est: sed rōnabiliter hereticos p̄sequimur: sicut r̄ christus corp̄aliter p̄secutus est eos quos de templo expulit. Unde augustinū ait vincēntio donariste.

Potestatis officio vtiliter inquieti corriguntur.

Mimū sunt inquieti quos per ordinatas a deo potestates seculares cohiberi atq; corrigi mihi non videt inutile. nam de multoz iam correctione gaudemus. Item post pauca. Si enim quisq; inimicū suū periculosis febribus freneticum factum curare videret in precipitiū nonne tunc potius malum p̄ malo redderet: si sic eum ire p̄mitteret: q̄ si corrigendum curandumq; ligaret. et tamen

Bust? de perditus

flag tribu mar

Inte

tunc ei molestissimus et aduersissimus uideretur quando utilissimus et misericordissimus extitisset. sed plane salute reparata tanto ei uerbis gratias ageret: quanto minus sibi pepercisse sensisset. Et post pauca. at quibusdam ista non possunt. nunquid ideo negligenda est medicina: quia nonnullorum insanabilis est pestilentia. Item post aliqua. Non omnis qui parcat amicus est. nec omnis qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera amici quam blanda oscula inimici. melius est cum seueritate diligere: quam cum lenitate decipere. Utilius esuriendi panis tollit si de cibo securus iustitiam negligat: quam esuriendi panis frangit ut iniustitiam seductus acquiescat. Item post pauca. putas neminem debere cogi ad iustitiam: cum legas patrem familias dixisse seruis. quoscumque inueneritis cogite intrare. cum legas et ipsum primo saulum postea paulum ad ueritatem cognoscendam et tenendam magna uolentia christi cogentis esse compulsam. Item post pauca et noueritis furem aliquem auertendis pecoribus pabulum spargere et aliquando pastorem flagello erantia pecora reuocare. Item si semper esset culpabile persecutionem facere: non scriptum esset in sanctis libris. detrahentem proximo suo occulte hunc persequeremur. aliquando ergo et qui eam patitur: iniustus est. sed plane sepe et mali persecuti sunt bonos et boni malos. illi nocendo per iniustitiam. isti consulendo per disciplinam. illi immaniter: isti temperanter. illi seueriter cupiditate: isti caritate. nam qui trucidat non considerat quemadmodum laniet. qui autem curat: considerat quemadmodum fecerit. ille persequitur sanitatem: iste putredinem. occiderunt impij prophetas: occiderunt impios et propheta. flagellauerunt iudei christum. iudeos flagellauit et christus. traditi sunt apostoli ab hominibus humane potestati tradiderunt apostoli boies potestati sathane. In his omnibus quid attendis: nisi quod eorum pro ueritate. quod

pro iniquitate. quis nocendi causa. quis emendandi. et paulo post constantinus imperator constituit ut res conuictorum et unitati pertinaciter resistentium fisco vendicarentur. et post pauca certe nullius crimen maculat nescientem. Item facta nocentium que innocentibus demonstrari vel ab innocentibus credi non possunt: non inquant quenquam: sed propter innocentium sortium etiam cognita sustinentur. non enim propter malos boni sunt deserendi: sed propter bonos mali tolerandi. sicut tolerauerunt propheta contra quos tanta dicebant. nec communionem sacramentorum illi populi relinquebant. Idem donato presbytero.

Heretici etiam ad salutem inuiti sunt trahendi.

Displicet tibi quod traheris ad salutem dei. cum tamen multos nostros ad perniciem traxeris. Quid enim volumus nisi te comprehendi et presentari et seruari ne pereas quod autem in corpore lesus es ipse tibi fecisti qui iumento tibi mox amoto uti uoluisti. et te ad terram grauius collisisti. Nam utriusque alius qui adductus est tecum collega tuus illesus uenit. quia talia ipse tibi non fecit. sed neque hoc putas tibi fieri debuisse: qui neminem existimas cogendum ad bonum. attende quid dixerit apostolus qui episcopatum desiderat: bonum opus desiderat. et tamen multi ut episcopatum suscipiant tenent. inuiti produunt. includunt. patiuntur inuiti. mala que nolunt donec eis adsit uoluntas suscipiendi operis boni. quanto magis vos ab errore pernicioso in quo nobis inimici estis. trahendi estis et producendi ad ueritatem uel cognoscendam uel eligendam. non solum ut honorem salubriter habeatis: sed etiam ne nequissime pereatis. dicis dominum dedisse liberum arbitrium. ideo non debet hominem cogi ad bonum. quare ergo illi de quibus supra diximus coguntur ad bonum. attende ergo et considera quod non ideo uoluntas bona misericorditer impenditur ut mala uoluntas hominis diligatur.

Ignorantia peccandi

Compelli ad bonum

adulatio

flagella
tribulatio
martyres

Intentio

obstinati voluntas mala **correctio** **Adors** **Infern?** **Augu.** **correctio** **Agar Sara Admo nitio**

Moli ergo iam dicere qd assidue audio te dixisse sic volo errare: sic volo perire. melius hoc oino perire nō pmittim? quantū possumus modo qd te in puteū quo moreris misisti. utiq; libera volūta te fecisti. sed qd crudeles essent serui dei. si huic male voluntati tue te pmitterent. et non te de illa morte liberarent. qd eos non merito culparet: quis impios nō recte iudicaret: et isti tu te volens in aquas misisti ut moreris: illi te nolentē leuauerūt de aq ne moreris. tu fecisti scdm volūtatē tuā: sed in pnicie tuā. et illi ptra volūtatē tuam sed ptra mortem tuam. si ergo salus illa corporalis sic custodienda est: ut etiā in nolentibus ab eis qd eos diligunt seruet. quanto magis illa spiritalis in cuius desertione mors eterna metuit. quanq; et in ista morte qd tibi tu ipse voluisti inferre non solum ad tēpus sed etiā i cternū moreris. qd et si nō ad salutem nō ad ecclesie pacem: non ad christi corpis vnitatē. non ad sanctā et indiuiduā caritatem: sed ad mala aliqua cogeneris. nec sic tibi ipse mortē inferre debuisti. considera scripturas diuinas et discute quantū potes et vide. Exi in vias et sepes et compelle intrare ut impleatur domus mea. vide nūc quē admodum de eis qui primo venerāt dictum est. introduce eos: nūc dictū est cōpelle. ita significata sunt ecclesie p̄mordia adhuc crescētis ut essent vires etiā compellendi.

Heretici vtiliter patiunt que catholici vtiliter inferunt.

Quando vult deus concitare potestātē aduersus hereticos. aduersus scismaticos. aduersus dissipatores ecclesie aduersus exsufflatores christi. aduersus blasphematores christi. blasphemii non mirent quia deus cōcitat ut a sara r̄beretur agar. cognoscat se agar. supponat ceruicem. que cū humiliata discederet a domina sua. occurrit ei angelus et dixit. qd tibi est agar ancilla sare. cum conquesta esset de domina quid audiuit ab angelo reuerrere ad dominam tuam. ad hoc er

go affligitur ut reuertatur atq; vtinam ut reuertatur: quia proles eius sicut proles iacob cum fratribus hereditatem tenebit. mirantur autē quia commouētur potestates christiane contra dissipatores ecclesie detestandos: si non cōmouerentur: quomodo redderent rationem de imperio suo deo. Habuchodonosor rex decreuit dicens. Quicūq; dixerit blasphemiam in deū sydrac: misac: et abdenago in interitu erunt: et domus eorū in dispersione. Ecce rex alienigena seuit ne blasphemet deus israel. qd potuit tres pueros de igne liberare. et nolunt ut seuiāt reges christiani: quia christus exsufflatur a quo non tres pueri: sed totus orbis terrarū cum ipsis regibus a gebennarū igne liberant. Nam videte qualia faciunt et patiunt occidunt animas. affligunt in corpore. sempiternas mortes faciūt. et temporales se perpeti conquerunt.

Malos ecclesia iuste psequitur. Si ecclesia vera est. ipsa est qd persecutionē patitur: non que fecit. querat ab apostolo quā ecclesiaz significabat sara. quando persecutionem faciebat ancille. liberam quippe matrem veram celestem hierusalem. id est veram dei ecclesiam in illa muliere dicit esse figuratas que affligebat ancillam. si autem melius discutiamus. magis illa persequebatur saram superbiēdo qd sara illam coercēdo. Illa enim domine faciebat iniuriā: ista imponebat superbe disciplinas. Deniq; querit si boni et sancti viri nemini faciūt persecutionē: sed tantūmodo patiuntur. cuius putant in psalmo vocem esse vbi legitur. Persequar inimicos meos et comprehendam illos. et non cōuertar donec deficient. ergo si verū dicere vel agnoscere volumus est persecutio iniusta quam faciunt ecclesie christi impij. Ista namq; beata est que persecutionē patit ppter iustitiam. proinde ista persequit diligēdo: illa seuiendo. ista ut corrigat: illa ut euertat. ista ut reuocet ab errore: illa ut precipitet in errorem.

blasphemis nabuchodonosor Tres pueri in fornace

Inferni peccata

Aug' ad bonifacium mali psequendi correctio Sara Agar

Prelati Subditi

Intentio

Rege ecclesie subici

Aug' ad Malgendi bonu Pen Pau secu

Ana ai pa

Aug' ad Domine corre castig

Reges
ecclesie
subici

Et nunc reges intelligite. erudimini qui iudicatis terram. seruite dño in timore et exultate ei cum tremore. quomodo ergo reges dño seruiunt in timore nisi ea que contra domini iussa fuerint. religiosa seueritate prohibendo atque plectendo. aliter enim seruit quod homo est. aliter etiam quod rex est quod homo est. seruit uiuendo fideliter. quod rex est seruit leges iusta precipientes et contra prohibentes et puenientiuigore sanctiando

Augusti.
Adali co
gendi ad
bonum
Petrus
Paulus p
secutor

Quis nos potest amplius amare quam christus qui animam suam posuit pro ouibus suis. Et cum petrum et alios apostolos verbo solo reuocasset. Paulum ecclesie sue postea magnam edificatorem. sed horrendum antea vastatorem. non solum voce compescuit. verum etiam potestate prostrauit. atque infidelitatis tenebris seuientem ad desiderandum lumen cordis ut surgeret prius cecitate corporis percussit. si pena illa non esset non ab ea postmodum sanaretur. et quando apertis oculis nihil videbat. si eos saluos haberet non ad impositionem manus ananie. ut eorum aperiretur intuitus. tanquam squamas quibus clausus fuerat. inde cecidisse scriptura narret. ubi est quod isti clamare consueuerunt. liberum est credere vel non credere. cui vim christus intulit que coegit. Ecce habent paulum apostolum. agnoscant prius in eo cogentem christum et postea dicentem. prius ferientem. et postea consolantem. mirum est enim quomodo ille qui pena corporis ad euangelium coactus intrauit plus illis omnibus qui solo verbo vocati sunt. in euangelio laborauit. et quem maior timor compulit ad caritatem eius perfecta caritas foras mittit timorem. cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios ut redirent.

Ananias
cu paulo

Non crudelitate sed dilectione moyses populum flagellauit.

Augusti.
Admoyses
mins
correctio
castigatio

Quid crudele moyses mandauit. aut fecit. cum commissus sibi populum sancte zelans uiuo et uiuico verbo deo et subditum cupiens postea quam cognouit ad fabricandum et colendum idolum deflexisse. mentemque

impudicam prostituisset demonibus. in paucos eorum vindicans gladio quos deus ipse quem offenderat alto et secreto iudicio feriendos uoluisse morferi. et in presenti salubriter terruit. et disciplinam in posterum sentit. Nam eum nulla crudelitate sed magna dilectione fecisse quod fecit quis non in verbis agnoscat orantis pro peccatis eorum et dicentis. si dimittis illis peccatum dimitte. sin autem dele me de libro uite. sic plane et apostolus non crudeliter sed amabiliter tradidit hominem sarthane in interimus carnis et spiritus eius saluus sit in die domini nostri iesu christi tradidit et alios ut discerent non blasphemare.

Flagella

Non imputatur fidelibus qui ex officio aut tormenta exercent. aut capitales sententiam ferunt. capi. quesitus.

Blasphemia
Innocentius
nº papa
Pretor
Justicia
Fidem

Immunis est dictator a culpa cum legum auctoritas in improbos exercetur. Capitulo illud.

Item gregorius brunichilde regine francorum.

In correctione malorum deus omnipotens placatur.

Si quos igitur uolentos. si quos adulteros. si quos fures. vel alijs prauis actibus studere cognoscitis deum deorum correctione placare festinate. ut per nos flagellum perfidarum gentium quod quantum uidemus ad multarum nationum uindictam excitatum est. non inducat. ne si quod non credimus diuine ultionis iracundia sceleratorum fuerit actione comota belli pestiferi interimat quos delinquentes ad rectitudinis uiam dei precepta non reuocant.

Punitio

Idem genadio patricio et exarcho africe. Ecclesiastice religionis inimici etiam bellis sunt corrigendi. Capi sicut.

Sicut excellentiam uestram ex hostibus bellis in hac uita dominus uictoriarum fecit luce fulgere. ita oportet etiam inimicis ecclesie eius omni uiuacitate mentis et corporis obuiare quatenus eius ex utroque triumpho magis ac magis enitescat opinio.

Ecclesie de
fensio

Victoria Merito fidei bellorum parat victoria. *Ca. si non.*

Fides Breuiter monstratum est qd boni laudabiliter psequunt malos. et damnabiliter mali psequunt bonos. Illud autem apostoli. tu aut quis es qui iudicas alienum seruum. de alieni cordis occultis intelligendum est. qd vindicta inferri possit monstratum est. nucrestat ostendere qd debet inferri. et q magis diligunt illi qui puniunt q qui impuniti relinquunt. qd vtrumq multorum auctoritate pbatur.

Punitio Ad iram deus prouocat cum puniri differuntur.

Augu. Si ea de quibus vebementer deus offenditur: insequi vel vlisci offeramus ad irascendum vtriusq diuinitatis patientiam puocamus. Nonne achor filius sare preterijt mandatū dñi: et sup omnē populum israel ira eius incubuit. et ille erat vnus homo. atq vtrinq solus perijt in scelere suo. Item augustinus de sermone domini in monte li. pmo.

Vindicta Vindicta que ad correctionē valet non est pbibenda. *Ca. ea.*

Helie ignis Non temere illi iudicabāt quibus tale iudiciū deus donauerat. Inde ē q helias morte multos affecit propria manu. et igne diuinitus impetrato. qd et alij multi et magni viri eodem spiritu. psulēdo rebus humanis nō temere fecerunt. de quo helia cum exemplū dedissent discipuli. cōmemorantes quid ab eo factū sit: vt etiā ipsis daret potestatem petēdi de celo ignem ad psumentum eos q sibi hospitium non prebuerāt. reprehendit dñs in eis nō exemplū ppbete sancti: s; ignorantia vindicādi que adbuerat in rudibus. aniaduertēs eos nō amare correctionē: sed odio desiderare vindictam. Itaq postea q docuit eos qd esset diligere proximum tanq seipsum. infuso etiam spūs sancto quē decem diebus completis post ascensionē suā desup vt promiserat misit. nō defuerūt tales vindicte quibus multo rari⁹ q in veteri testamento. Ibi enī ex maiori parte seruiētes timore pre-

mebant. His autē maxime dilectione liberi nutriebant. Nam et verbis apostoli petri ananias et vxor eius sicut i actibus aploz legimus. exanimis ceciderūt. nec resuscitati sūt: sed sepulti sunt. Item aug⁹ de cresconiū grāmaticū li. primo.

Que veritati pstraria sunt: christiani persequi debent.

Quis quis christianus iniquū persequit christi est inimicus. verus dicitur si non hoc in illo psequit qd christo est inimicū. neq; enī dñs in seruo. pater i filio maritus in cōiuge: cum sint vtriusq christiani nō debent psequi vicia christiane pstraria veritati. an vero si nō psequant non rei negligentie merito tenebuntur. Item aug⁹ ad macedoniū.

Deber homo diligere proximum suum sicut seipsum. vt quē potuerit hominem beneficentie psolatione vel informatōe doctrine vel discipline coercionē adducat ad colendum deū. Item augustinus ad donatū presbyterum.

De eodem

Mali sunt pbibendi a malo et cogendi ad bonum. Ex his omnibus colligit q vindicta est inferenda nō amore ipsius vindicte: s; zelo iustitie. nō vt odium exerceat: sed vt prauitas corrigatur. sed cū vindicta aliquādo inferat damnis rerū. aliquādo flagellis. aliquādo etiā morte. querit an sit peccatus iudici vel ministro reos morti tradere.

Quod autem nulli liceat aliquē occidere illo precepto pbat. **Q**uo dñs in lege homicidiū pbibuit dicens. nō occides. Item in euāgelio. omnis qui acceperit gladium gladio peribit. Item aug⁹ ad marcellianū comitē de donatistis captis.

Mali nō sunt interficiendi s; flagellis emendandi. *Ca. circūcelliones.*

Mali pbibendi sunt a malo et cogendi ad bonum. *Ca. vnum.*

Quies ecclesie principum seueritate iuuatur.

Prodest seueritas vestra cuius mi-

sanctus
Anania
et zapbira

persecutio

Dilectio
proximi

Vindicta
Iustitia

D. S.

Homicidium

Augu.
donato

mali cogendi ad bonum

Augu.

Iustitia ministerio quies adiuuat et nostra. prodest
Equitas intercessio nostra cuius ministerio severi-
 tas temperat et vestra non vobis displice-
 at quod rogamini a bonis. quod nec nobis dis-
 plicet quod timeamini a malis. Hoc tamen intel-
 ligendum est de illis quos presentia sup-
 plicia in melius commutavit. non de illis
 qui obstinati sunt in malo quod si semper vi-
 verent semper peccarent. quorum pena hic in-
 cipit et in eternum durabit. Item hierony-
 mus in hanc.

In presentiarum nonnulli puniuntur
 ne in eternum flagellentur.

Quid ergo ait protra dnm cogitatis.
 ipse est qui creavit mundum et summatione
 eius faciet. quod si vobis videtur crude-
 lis et rigidus et crudelis. quod in diluvio ge-
 nus deleuit humanum. super sodomam et go-
 moram ignem et sulphur pluit. egyptios
 submergit in fluctibus israelitarum cadaue-
 ra prostravit in beremo. scitote eum ideo
 ad presens reddidisse supplicia ne in eter-
 num puniret. Certe aut vera sunt que prophete
 loquuntur aut falsa. Si vera sunt quid
 de severitate eius videtur dicere. ipsi di-
 xerunt. non iudicabit bis in idipsum in tri-
 bulatione. Si autem falsa sunt et falsum est
 hoc quod dicitur. Non surget duplex tribula-
 tio. falsa est ergo et crudelitas que in lege
 scripta est. quod si verum est: et negare non po-
 terunt. dicente propheta non iudicabit de-
 us bis in idipsum in tribulatione. ergo
 qui puniti sunt postea non punientur. si autem
 postea punientur scriptura mentitur. quod ne-
 fas est dicere. receperunt ergo et qui in di-
 luvio perierunt. et sodomite et egyptii et
 israelite in solitudine mala sua in vita sua
 Querat ergo hic aliquis si fidelis qui de-
 prebensus fuerit in adulterio decolletur
 quid de eo postea fiat. aut enim punietur. et
 falsum est hoc quod dicitur. non iudicabit deus
 bis in idipsum in tribulatione. aut non
 punietur. et optatum est adulteris ut in pre-
 sentiarum brevi et cito pena cruciatus fru-
 strum eternos. Ad quod respondebimus deum
 ut omnium rerum ita suppliciorum quoque scire
 mensuram et non preveniri sententiam iudicis

nec illi in peccatore exercende de hinc pe-
 ne auferri potestatem. et magnum peccatum
 magnis diuturnisque huius cruciatibus. si quis
 autem punitus sit ut ille in lege qui israelitis
 maledixerat. et qui in sabbato ligna colle-
 gerat. tales postea non puniri. quod culpa le-
 vis presentis supplicio compensata sit.

Qui rei sunt sanguinis ab ecclesia de-
 fendi debent.

Reos sanguinis defendat ecclesia:
 ne effusio sanguinis particeps fiat. hic
 apparet quod mali flagellis sunt coercendi
 non membrorum truncatione vel ipsi mor-
 te plectendi. Sed obijcit illud quod dominus
 ait ad moysen. maleficos non patieris vi-
 vere. Item qui coierit cum iumento morte
 moriatur adulterij etiam vel blasphemie cri-
 mine notatus immisericoquiter lapidari
 iubetur. Item moyses qui legem acceperat
 cultores idoli morte puniuit. Samuel eni-
 am a gagg pinguisimum regem in frustra per-
 dit. Sinees quoque iudeum cum madianita
 coeunte gladio transfixit. quod est ei repu-
 tatum ad iustitiam. similiter nonnulli in vete-

**Homici-
 dii iusti**

Et officio non est peccatum hominem
 occidere. Ca. de occidendis.

Abraham non solum non est culpa-
 tus crudelitatis crimine: verum etiam lauda-
 tus est nomine pietatis quod voluit filium
 nequaquam scelerare: sed obedienter occide-
 re. et merito queritur utrum pro iussu dei ha-
 bendum sit quod iuste filium que occurrit pa-
 tri occidit. cum id vouisset immolaturum quod ei
 victori redeunti de prelio primitus occur-
 risset. nec samson aliter excusatur quod se-
 ipsum cum hostibus ruina domus oppres-
 sit: nisi quia spiritus lateoer hoc iusserat:
 qui per illum miracula faciebat. Hic igitur

**Abraham
 homicida
 sui
 Iepte
 Samson**